

МАТФЕЙТАН СИБЭТИЭЙ ЕВАНГЕЛИЕ

Иисус Христос төрүттэрэ

- 1** Давидтаах Авраам удьуордарын Иисус Христос төрдө-ууһа:
² Авраам Исаагы төрөппүтэ, Исаак Иаковы төрөппүтэ, Иаков Иуданы уонна кини бырааттарын төрөппүтэ;
³ Иуда Фамарьтан Фарехы уонна Зараны төрөппүтэ, Фарес Есрому төрөппүтэ, Есром Арамы төрөппүтэ;
⁴ Арам Аминадавы төрөппүтэ, Аминадав Наассону төрөппүтэ, Наассон Салмону төрөппүтэ;
⁵ Салмон Рахаваттан Воозу төрөппүтэ, Вооз Руфьтан Овиды төрөппүтэ, Овид Иессейи төрөппүтэ;
⁶ Иессей Давид ыраахтааҕыны төрөппүтэ,
Давид ыраахтааҕы Урияҕа эргэ бара сылдыбыт дьахтартан Соломону төрөппүтэ*;
⁷ Соломон Ровоамы төрөппүтэ, Ровоам Авияны төрөппүтэ, Авия Асаны** төрөппүтэ;
⁸ Аса Иосафаты төрөппүтэ, Иосафат Иорамы төрөппүтэ, Иорам Озияны төрөппүтэ;
⁹ Озия Иоафамы төрөппүтэ, Иоафам Ахаһы төрөппүтэ, Ахаз Езекияны төрөппүтэ;
¹⁰ Езекия Манассияны төрөппүтэ, Манассия Амону*** төрөппүтэ, Амон Иосияны төрөппүтэ;

* 1:6 Урияҕа эргэ бара сылдыбыт дьахтар — Вирсавия (Батшева). 2 Цар 11:26-27; 12:10, 15.

** 1:7 Аса — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Асаф».

*** 1:10 Амон — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Амос».

МАТФЕЙ 1

¹¹ Иосия Иоакимы төрөппүтэ, Иоаким* Иехонияны уонна кини бырааттарын төрөппүтэ. Бу — Израиль норуота Вавилонга көһөрүллүөн иннинээҕи көлүөнэлэрэ.

¹² Вавилонга көһүү кэнниттэн Иехония Салафиилы төрөппүтэ, Салафииль Зоровавелы төрөппүтэ;

¹³ Зоровавель Авиуду төрөппүтэ, Авиуд Елиакимы төрөппүтэ, Елиаким Азору төрөппүтэ;

¹⁴ Азор Садогу төрөппүтэ, Садок Ахимы төрөппүтэ, Ахим Елиуду төрөппүтэ;

¹⁵ Елиуд Елеазары төрөппүтэ, Елеазар Матфаны төрөппүтэ, Матфан Иаковы төрөппүтэ;

¹⁶ Иаков Мария кэргэнин Иосибы төрөппүтэ, оттон Мариаттан Христос диэн ааттаммыт Иисус төрөөбүтэ.

¹⁷ Онон Авраамтан Давидка диэри барыта уон түөрт көлүөнэ, Давидтан Вавилонга көһүүгэ диэри эмиэ уон түөрт көлүөнэ, онтон Вавилонга көһүүттэн Христоска диэри эмиэ уон түөрт көлүөнэ.

Иисус Христос төрөөһүнэ

¹⁸ Иисус Христос бу курдук төрөөбүтэ.

Кини Ийэтэ Мария, Иосибы кытта илии охсуһан баран бииргэ олорбокко сылдьан, Сибэтиэй Тыынтан ыарахан буолбута.

¹⁹ Кэргэн тахсыахтаах кинитэ Иосиф үтүө санаалаах буолан, сурах-садьык тарҕамматтын диэн, сөбүлэһиилэрин көтүрэн, Кинини кистэлэнгинэн ытан кэбиһиэн баҕарбыта. ²⁰ Оннук саныаммытыгар Айыы Тойон Аанньала түүлүгэр киирэн эппитэ: «Давид уола Иосиф! Марияны кэргэн ыларгыттан куттаныма: Марияҕа Сибэтиэй Тыынтан оҕо үөскээбитэ. ²¹ Кини Уол Оҕону төрөтүөҕэ, оччоҕо оҕоҕо Иисус** диэн ааты биэриэн, тоҕо диэтэххэ Кини Бэйэтин дьонун аныыларыттан быһыһаҕа».

²²⁻²³ Бу барыта Айыы Тойон: «Көр бу, Ыраас Кыыс ыарахан буолан Уол оҕону төрөтүөҕэ; Киниэхэ „Эммануил“ („Таһара биһигинниин“) диэн ааты биэриэхтэрэ», — диэн пророгунаан этиппит тылларын туолуута этэ.

* 1:11 *Иоакимы төрөппүтэ, Иоаким* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 1:21 *Иисус (грек.)* — Иешуа (*евр.* Айыы Тойон быһыһыр).

МАТФЕЙ 2

²⁴ Иосиф уутуттан уһуктан баран, Айыы Тойон Аанньала эп-питин курдук, Марияны дьиэтигэр аҕалбыта; ²⁵ Кинини таарыйбакка да сырыттабына, Мария Бастакы* Уолун төрөппүтэ, Иосиф Оҕону Иисус диэн ааттаабыта.

Илинни муударайдар кэлиилэрэ

2 Иудея Вифлеем диэн куоратыгар, Ирод ыраахтааҕылырын саҕана, Иисус төрөөбүтүгэр Иерусалимга илинни муударайдар кэлбиттэрэ. ² Кинилэр: «Иудейдар санга төрөөбүт Ыраахтааҕылар ханнааный? Илин халлаанга Кини сулуһа тахсыбытын көрөммүт, биһиги Киниэхэ сүгүрүйэ кэлибит», — диэн ыйыталаһалара.

³ Маны истээт, Ирод ыраахтааҕы уонна Иерусалим дьоно бары аймана түспүттэрэ. ⁴ Ирод ыраахтааҕы архиерейдары уонна норуот сокуонньут дьонун барыларын хомуйан олорон, Христос ханна төрүүхтээбин ыйыппыта. ⁵ Кини Иудея Вифлеемигэр төрүүхтээх, — диэн хоруйдаабыттара. — Ол туһунан пророк кинигэтигэр бу курдук суруллан турар: ⁶ „Эн, Вифлеем, Иуда сирэ, Иуда атын куораттарыттан тугунан да итээбэтин: Мин норуоппун, Израилы, быһыыр-харыстыыр Сирдьит эйигиттэн үөскүүхтээх“.

⁷ Онтон Ирод, илинтэн кэлбит дьону чып кистэлэнинэн ыныран ылан, сулус ханнык кэмгэ тахсыахтааҕын ыйыталаһан билбитэ ⁸ уонна кинилэри Вифлеемгэ ытаары туран эппитэ: «Барангыт Оҕо туһунан ымпыгар-чымпыгар тийэ барытын билин. Итиэннэ, булларгыт эрэ, миэхэ биллэрээрин, оччоҕо мин эмиэ Киниэхэ сүгүрүйэ барыам».

⁹ Кинилэр ыраахтааҕы этэрин истээт, айанга туруммуттара. Били илин халлаанга көрбүт сулустара иннилэригэр айаннаан, Оҕо баар сиригэр үрдүгэр тийэн тохтообута. ¹⁰ Сулуһу көрөн кинилэр үөрүү улуутун үөрбүттэрэ, ¹¹ итиэннэ дьиэбэ киирэн Оҕону уонна Ийэтин — Марияны — көрөн, Кини иннигэр сөһүргэстээн сүгүрүйбүттэрэ, онтон күндү кылааттаах холбукаларын аһан кыһыл көмүһү, лааданы, смирянаны** Киниэхэ бэлэх биэрбиттэрэ.

¹² Түһээтэхтэринэ, Танара кинилэри «Ирокка төннүмэн» диэн сэрэппитин истэн, дойдуларыгар атын суолунан төннүбүттэрэ.

* 1:25 *Бастакы* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

** 2:11 *Лаадан* — лаадан маһыттан ылыллар үчүгэй сыттаах сымала; *смирна* — илинни дойдуларга өлбүт киһини оҕунохтуурга туттуллар үчүгэй сыттаах сымала.

Египеккэ куотуу

¹³ Илонтэн кэлбит дьон төннүбүттэрин кэннэ, Айыы Тойон Аанньала түүн Иосиф түүлүгэр көстөн эппитэ: «Ирод Оџону өлөрөөрү ирдэхэр санаалаах, онон эн турангың, Оџону уонна Ийэтин илдьэ, Египеккэ куот итиэннэ хаһан ыңгырыахпар диэри, онно олоҕор».

¹⁴ Иосиф туран, Оџону уонна Кини Ийэтин Марияны илдьэ Египеккэ барбыта, ¹⁵ онно тийиэн, Ирод өлүөр диэри олоҕорбута. Бу барыта Айыы Тойон пророгунан: «Мин Уолбун Египеттэн ыңгырдым», — диэн этиппитин туолуута этэ.

¹⁶ Илонтэн кэлбит дьонго албыннаппытын билэн, Ирод улаханлык уордайбыта. Ол иһин, чопчу ыйдарбыт кэминэн быһааран, Вифлеемгэ уонна ол эргин сирдэргэ баар иккитигэр диэри саастаах уол оџолору барыларын кыргарга соруйан дьону ыппыта. ¹⁷ Онон Иеремия пророк эппитэ бу курдук туолбута: ¹⁸ «Рамаҕа хаһыы-ыһыы, ытабыл-сонобул иһиллэр, энэлгэн, үөгү энсиллэр. Рахиль оџолорун аһыйан аймаһар, оџолорун мэлитэн, уоскуйуон да баҕарбат».

Назарекка төннүү

¹⁹ Ирод өлбүтүн кэннэ, Айыы Тойон Аанньала Египеккэ олоҕор Иосиф түүлүгэр көстөн: ²⁰ «Тур, Оџо дууһатыгар суудайааччылар өллүлэр. Оџону Ийэтин кытта илдьэ Израиль сиригэр төнүн», — диэбитэ.

²¹ Иосиф туран, Оџону уонна Кини Ийэтин ылан Израиль сиригэр барбыта. ²² Иудеяҕа Ирод оннугар уола Архелай баһылыктыырын билэн, онно барартан дыксиммитэ, онон түүлүгэр суолун ыйдаран, Галилея сиригэр кэлбитэ; ²³ манна кэлэн Назарет куоракка олохсуйбута. Онон пророктар «Кини Назорей аатын ылыаҕа» диэн эппиттэрэ туолбута.

Иоанн Сүрэхтээччи суол солугар

3 Ол саҕана Иудея кураайыматыгар Иоанн Сүрэхтээччи кэлэн: ² «Аһыыгытын билинэн* Таһараҕа эргиллин! Халлаан

* ^{3:2} *Аһыыны билини* (грек. метанойа, нууч. покаяние) — аһыыттан аккаастанан Таһараҕа эргилли, аһыыны кэмсинии, өйдүүн-санаалыын үчүгэй өттүгэр тосту уларытты.

МАТФЕЙ 3

Саарыстыбата чугаһаата!» — диэн ынгырбыта. ³«Иччитэх сиргэ үөгүлээччи саната: „Айыы Тойон суолун солоон, көнө ыллыкта Киниэхэ үктээн“, — диэн Исая пророк бу Иоанн туһунан өтө көрөн эппитэ. ⁴Иоанн тэбиэн түүтэ таҕастааба, өттүгүнэн тири курдааба, саранчанан уонна дьиикэй мүүтүнэн аһылыктанара. ⁵Иерусалим куорат, Иудея бүттүүнэ, Иордан өрүс бары эгээрдерэ утары тахсан, ⁶аньыыларын-хараларын этинэн туран, Иордан өрүскэ киниэхэ сүрэхтэммиттэрэ.

⁷Бэрт үгүс фарисейдар уонна саддукейдар сүрэхтэнэ иһэллэрин көрөн, Иоанн кинилэргэ эппитэ: «Эриэн үөн ыамалара! Кэнэбэски уортан-кылынтан куотар өйү-санааны ким эһиэхэ укта? ⁸Аньыыгытын ис сүрэххиттэн билиммиккитин олоххутунан туоһулаан. ⁹Итиэннэ биһиги аҕабыт Авраам диэн сананан да көрүмэн! Эһиэхэ этэбин: Таһара бу да сытар таастары Авраамга оҕо гынан туруортуон сөп. ¹⁰Сүгэ хайыы-үйэ мас төрдүгэр сытар: ханнык баҕарар маһы, үчүгэй отону биэрбэт буоллабына, кэрдэннэр уокка уматаллар.

¹¹Мин эһигини аһыыны билини бэлиэтигэр уунан сүрэхтибин, ол гынан баран кэннибиттэн Кэлэн Иһээччи миигиннээбэр күүстээх — мин Кини атабын таһаһын да тутан иһэргэ сөбө суохпун. Кини эһигини Сибэтиэй Тыһынанан уонна уотунан сүрэхтиэбэ; ¹²тута сылдыар күрдэбинэн куумунаны ыраастаан, бурдугун хомуйан манхааһайга кутуоба, оттон соломотун умуллубат уокка уматыаба».

Иисус Христос сүрэхтэниитэ

¹³Ол саҕана Иисус Галилеятан Иорданга кэлбитэ. Кини Иоанна сүрэхтэнэ тийибитигэр, ¹⁴Иоанн Кинини тохтоото саҕабыта: «Мин Эйигиттэн сүрэхтэнэrim сөп этэ, оттон Эн миэхэ кэлэбин?»

¹⁵Онуоха Иисус эппитэ: «Билигин манньк буоллун. Биһиги туохха барытыгар Таһара көнүлүн толоруохтаахпыт». Иоанн онуоха дэ сөбүлэспитэ.

¹⁶Иисус сүрэхтэнээт, ууттан тахсыбытыгар арай Кини үрдүгэр Халлаан арыллан биэрбитэ, онно көрдөбүнэ, Таһара Тыһана холоуп курдук Киниэхэ түһэн иһэрэ. ¹⁷Дэ онуоха Халлаантан: «Бу баар — Мин үтүө көнүлбүн толорор Тапталаах Уолум», — диир сана иһилибитэ.

Иисус Христу тургутуу

4 Онтон Тыын Иисуһу, адьарайынан тургуттараары, иччитэх сиргэ илдэ барбыта. ² Иисус түөрт уон түүннээх күн устата постанан баран, тihэбэр, аһыан олус бабаран кэлбитэ. ³ Кинини тургутар адьарай кэлэн: «Эн Танара Уола буоллаххына, бу таастары килиэпкэ кубулуйун диэн бирикээстээ», — диэбитэ.

⁴ Иисус киниэхэ эппитэ: «„Киһи, аһаардас килиэбинэн эрэ буолбакка, Танара этэр хас биирдии тылынан олоруоҕа“ диэн суруллубута».

⁵ Онуоха адьарай Кинини сибэтиэй куоракка аҕалан, Танара Дьэтин чыпчаалыгар туруоран баран: ⁶ «Эн, Танара Уола буоллаххына, аллараа диэки ыстанан кэбис. Суруллубутун курдук, „Аанньалларыгар Эйигин араҥаччылыырга соруйуоҕа, оччоҕо таастан бүдүрүйбэтин туһугар, кинилэр Эйигин көтөҕөн илдьиэхтэрэ“, — диэбитэ.

⁷ Иисус киниэхэ эппитэ: «Суруйууларга „Айыы Тойон Танараҕын тургутан көрүмэ“ диэн эмиэ баар».

⁸ Адьарай Кинини аны үрдүк хайа арҕаһыгар таһааран, аан дойду килбиэннээх саарыстыбаларын барытын көрдөрбүтэ: ⁹ «Миэхэ сөһүргэстээн сүгүрүйдэххинэ, мин бу мань барытын Эйиэхэ биэриэбим», — диэбитэ.

¹⁰ Иисус эппитэ: «Киэр буол Миигиттэн, сатана! Ол эмит суруллан турар: „Айыы Тойон Танараҕар сүгүрүй итиэннэ Киниэхэ эрэ сулууспалаа“ диэн».

¹¹ Мань истэн адьарай Киниттэн дьэ араһыта; сонно Киниэхэ Аанньаллар көмөлөһө кэлбиттэрэ.

*Иисус Христос Галилеяҕа
сулууспатын саҕалый*

¹² Иоанны хаайыыга укпуттарын истэн, Иисус Галилеяҕа барбыта. ¹³ Назареты хаалларан, Кини Завулон уонна Неффалим сиригэр, муора кытылыгар турар Капернаумҕа кэлэн олохсуйбута. ¹⁴ Бу Исая пророк өтө көрөн эппитэ туоларын туһугар буолбута: «¹⁵ Завулон сирэ, Неффалим сирэ — муораҕа тириэрдэр суол, Иордан унуоргу энээрэ — туора омук дойдута Галилея! ¹⁶ Хараҥаҕа олорор норуот улуу сырдыгы көрдө, өлүү күлүгэр олорор дьонно сырдык тыкта».

МАТФЕЙ 5

¹⁷ Бу кэмтэн ыла Иисус: «Аньыгытын билинэн Таңараҕа эргиллин, Халлаан Саарыстыбата чугаһаата!» — диэн үөрэтэрин саҕалаабыта.

Маннайгы үөрэнээччилэрэ

¹⁸ Галилея муоратын кыйа баран иһэн, Кини икки бырааттыылары, Петр диэн ааттаах Симоны уонна кини быраатын Андрейы, муораҕа илимнии сылдыалларын көрбүтэ (кинилэр балыксыттар этилэр).

¹⁹ Иисус эппитэ: «Миигин батыһын. Мин эһигини дьону илимнээччи онгоруом». ²⁰ Инньэ диэтин кытта, кинилэр илимнэрин быраҕан, Иисуһу батыһан барбыттара.

²¹ Онтон салгыы баран иһэн, Кини аны икки атын ини-биилэри, Зеведей уолун Иаковы уонна кини инитин Иоанны, аҕаларын Зеведей кытары тыыга илимнэрин абырахтана олороллорун көрөн, ыңырбыта. ²² Кинилэр, аҕаларын тыыга хаалларан, сонно Иисуһу батыһан барбыттара.

Бар дьон Иисус Христоту батыһар

²³ Иисус Галилеяны бүтүннүүтүн кэрийбитэ: синагогаларыгар үөрэтэрэ, Саарыстыба Евангелиетын иһитиннэрэрэ уонна араас ыарыыттан, кыаммат буолууттан үтүөрдэрэ. ²⁴ Кини туһунан сурах бүтүн Сирияны тилийэ көппүтэ; Киниэхэ туох баар кыамматтары, араас ыарыыга ылларбыттары, таарымталаахтары, абааһыга буулаппыттары, тартарар ыарыылаахтары уонна босхон буолбуттары аҕалтыыллара. Кини олору барыларын үтүөрдүтэлиирэ. ²⁵ Галилеяттан, Уон Куорат уобалаһыттан итиэннэ Иерусалимтан, Иудеяттан уонна Иордан унуоргутуттан үтүмэн үгүс киһи Кинини батыһан барбыта.

Хайа үрдүгэр үөрэтии

Таңара алгыһыгар тиксии

5 Көй элбэх дьону көрөн, Иисус тахсан хайа үрдүгэр олорбута; үөрэнээччилэрэ тийэн кэлбиттэригэр, ² Кини маннык саҕалаан үөрэтэн барбыта:

«³ Таңара иннигэр дьаданыларын өйдөөччүлэр алгыстаахтар: кинилэр аналлара Халлаан Саарыстыбата.

МАТФЕЙ 5

⁴ Кутурџанга ылларан ытааччылар алгыстаахтар: кинилэр уоскуйуохтара.

⁵ Өһүөмнүтэ суох көрсүө майгылаахтар алгыстаахтар: кинилэр сири бас билиэхтэрэ.

⁶ Кырдыкка утаппытты, аччыктаабытты баџарааччылар алгыстаахтар: кинилэр дуоһуйуохтара.

⁷ Амарах санаалаахтар алгыстаахтар: кинилэр амарах сыһыаны көрсүөхтэрэ.

⁸ Ыраас сүрэхтээхтэр алгыстаахтар: кинилэр Танараны көрүөхтэрэ.

⁹ Эйэни тэрийээччилэр алгыстаахтар: кинилэр Танара уолаттара диэн ааттаныахтара.

¹⁰ Кырдык иһин күөмчүлэммиттэр алгыстаахтар: кинилэр аналлара — Халлаан Саарыстыбата.

¹¹ Эһиги, Мин туспуттан үөбүллэ, үүрүллэ, холуннарылла да сылдьангыт, алгыстааххыт. ¹² Үөрүн-көтүн, өрөгөйдөөн: Халлаанга эһигини улуу наџараада күүтэр. Эһиги иннинээџи пророктары эмиэ ити курдук сойуолаабыттара.

Туус уонна сырдык

¹³ Эһиги сир тууһунаџыт. Туус күүһүн сүтэрдэџинэ, амтанын хайдах төннөрүөнүй? Амтанын сүтэрбит туус туохха да туһата суох: оннук тууһу таһырдыа, дьон тэпсилгэнигэр, ыһан эрэ кэбиһэџин.

¹⁴ Эһиги аан дойду сырдыгынаџыт. Хайа үрдүгэр турар куорат дьон хараџыттан саһар кыаџа суох. ¹⁵ Сибэтиинньиги эмиэ, уматан баран, тугунан да саба уурбакка, олоџор туруораллар, оччоџо сырдыга дьиз иһинээџи дьонно барытыгар тыгар. ¹⁶ Эһиги үтүөкэн дьайыларгытын көрөн, Халлааннааџы Аџа-џыт аатын айхаллыылларын туһугар, эһиги сырдыккыт эмиэ бар дьон иннигэр сыдыайыахтын.

Христос уонна Сокуон

¹⁷ Эһиги Миигин Сокуону эбэтэр Пророктары көтүрэ кэлбит дии санааман: Мин ону көтүрэ буолбатах, толоро кэлбитим.

¹⁸ Кырдыгы этэбин эһиэхэ: сир-халлаан турарын тухары, Сокуон биир да кыракый буукубата, биир да кэрдийһэ халбанһыа суоџа — барыта туолуоџа. ¹⁹ Онон ким бу кыракый кэриэстэртэн

МАТФЕЙ 5

биирин эмэ да кэспит уонна дьону оннукка үөрэппит — ол Халлаан Саарыстыбатыгар куччугуй диэн ааттаныаҕа, оттон ким бу кэриэстэри тутуспут уонна дьону оннукка үөрэппит — ол Халлаан Саарыстыбатыгар улуу диэн ааттаныаҕа. ²⁰Эһиэхэ этэбин: эһиги Танара көнүлүн сокуонньуттардааҕар уонна фарисейдардааҕар ордук толорботоххутуна, Халлаан Саарыстыбатыгар киириэххит суоҕа.

Уордайыма

²¹Өбүгэлэргитигэр „Өлөрүмэ: өлөрбүт — дьүүлгэ туруоҕа“ диэн этиллибитин эһиги истибиккит. ²²Оттон Мин эһиэхэ этэбин: ким оруна суохха быраатыгар уордайбыт — дьүүлгэ тардыллыаҕа, ким быраатын „Рака!“* диэбит — синедрион дьүүлүгэр туруоҕа, оттон ким „Өйө суоххун!“ диэбит — геенна уотугар түбэхэр кутталланыаҕа. ²³Өскөтүн эн бэлэххин сиэртибэнньиккэ аҕалан туран, быраатың эйигин хом саныырдааҕын өйдөөн кэллэххинэ, ²⁴бэлэххин сиэртибэнньик иннигэр хаалларан баран, туох-ханнык иннинэ, бырааккын кытта иллэс, дьэ ол эрэ кэнниттэн кэлэн, бэлэххин туттар. ²⁵Буруйдааччыгын кытта, суут ааныгар тийэ иликкинэ, түргэнник эйэлэһэ оҕус, эйэлэспэтэххинэ, буруйдааччың эйигин судьуйаҕа туттарыаҕа, оттон судьуйа эйигин үлэхитигэр этэн, хаайыыга бырахтарыаҕа. ²⁶Кырдьыгы эйиэхэ этэбин: иэскин тигэх кэппиэйкэтигэр тийэ төлүү иликкинэ, эн онтон тахсыан суоҕа.

Көссүүлэһии туһунан

²⁷„Көссүүлэһимэ“ диэн былыргыларга этиллибити эһиги истибиккит. ²⁸Оттон Мин эһиэхэ этэбин: ким дьахтары имэнирэ көрөр — ол санаатынан кинини кытта хайыы-үйэ көссүүлэспит. ²⁹Өскөтүн эйигин уҥа хараҕын аныыыга угуйар буоллаҕына, харахын онгон ылан киэр бырах: бүтүн бэйэн гееннаҕа быраҕыллыан кэриэтэ, этин-сиинин биир миэстэтэ итээбитэ эйиэхэ ордук. ³⁰Өскөтүн эйигин уҥа илиинг аныыыга угуйар буоллаҕына, илиинг быһан ылан киэр бырах: бүтүн бэйэн гееннаҕа быраҕыллыан кэриэтэ, этин-сиинин биир миэстэтэ итээбитэ эйиэхэ ордук.

* 5:22 *Оруна суохха* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар. *Рака (арамей.)* — акаары.

МАТФЕЙ 5

Ойоххун кытта арахсыма

³¹ „Ким ойоѳуттан арахсар — ол арахсыытын суругун киниэхэ биэриэхтээх“ диэн этиллибитэ. ³²Оттон Мин эһиэхэ этэбин: ким ойоѳуттан, кини кими да кытта көссүүлэспэтэбин үрдүнэн, арахсар буоллабына, ол кинини көссүүлэһиигэ күһэйэр; оттон эриттэн арахсыбыт дыахтары ойох ылар киһи эмиэ — көссүүлэхэр.

Андаҕайыма

³³Эһиги „Биэрбит андаҕаргын кэһимэ, андаҕаргын Айыы Тойон иннигэр хайаан да толор“ диэн былыргыларга этиллибити эмиэ истибиккит. ³⁴Оттон Мин эһиэхэ этэбин: хаһан да андаҕайыма — халлаанынан даҕаны, тоҕо диэтэххэ, халлаан — Тангара бүрүстүөлэ; ³⁵сиринэн даҕаны: сир — Кини атабын уураp үктэлэ; Иерусалимынан даҕаны: Иерусалим — Улуу Ыраахтааҕы* куората; ³⁶бэйэн да төбөҕүнэн андаҕайыма, тоҕо диэтэххэ, эн оннооѳор биир да баттаххын баҕарбыккынан манхатар да, хараардар да кыабын суох. ³⁷Эһиги сөп дииргит сөбү, суох дииргит суоѳу эрэ этэр буоллун; онтон атын тыл хара дыйдаахтан кэлэр.

Иэстэһии

³⁸Эһиги хаан хаанга, тиис тиискэ диэн этиллибитин истибиккит. ³⁹Оттон Мин эһиэхэ этэбин: өһүөnnээх киһиэхэ утарсыма. Ким эмэ эйигин уга иэдэскэ оѳустабына — киниэхэ атын иэдэскин тоһуйан биэр; ⁴⁰ким эмэ, ырбаахыгын былдыаары сууттаһыан баҕардабына, — киниэхэ соннун устан биэр; ⁴¹ким эмэ эйигин биир көһү барсарга күһэйдэбинэ, икки көһү барыс. ⁴²Көрдөһөөччүгэ — биэр, иэс көрдөөччүттэн — киэр хайыһыма.

Өстөөхтөргүн таптаа

⁴³Чугастаабыгын таптаа, өстөөххүн абааһы көр диэн этиллибити эһиги истибиккит. ⁴⁴Оттон Мин эһиэхэ этэбин: өстөөхтөргүтүн таптаан, эһигини кырааччылары алҕаан, абааһы

* 5:35 Улуу Ыраахтааҕы — Тангара.

МАТФЕЙ 6

көрөөччүлэргэ үтүнү онорун, энигини атабастааччылар, сойуолааччылар тустарыгар Тангараба үнүн*, ⁴⁵ оччоҕо эниги Халлааннаабы Абабыт уолаттара буолуоххут. Ол эбит буоллабына Кини күнүн сырдыгын үтүөбэ да, мөкүгэ да тыктарар, ардабын ырааска да, аныылаахха да ытар. ⁴⁶Энигини таптыыр эрэ дьону таптыыр буоллаххытына, туох махталын кэтэһэбит? Түһээн хомуйааччылар да итини сатыыллар буолбатах дуо? ⁴⁷Дотторгутун эрэ эйбэстик көрсөр буоллаххытына, ама эниги уһулуччулаах үтүнү оноробут диэххит дуо? Тангараны билбэт да дьон итини сатыыллар буолбатах дуо? ⁴⁸Онон, Халлааннаабы Абабыт энкилэ суоҕун курдук, эниги эмиэ энкилэ суох буолун.

Кыһалжалаахха көмө

6 Тангара иннигэр онорор дьайыыларгытын дьонно көрдөрө- биллэрэ сатааман: дьонно көрдөрөр буоллаххытына, эниги Халлааннаабы Абабыт махталын ылааххыт суоҕа.

²Онон, кыһалжалаахха көмөлөстөххүтүнэ, сирэй көрбөхтөр үтүнү онорон баран хайбатаары, синагогаларга уонна болуос- саттарга арбаналларын курдук, арбаныман. Кырдыгы эһиэхэ этэбин: кинилэр манньаларын хайыы-үйэ толору ылан эрэллэр. ³Оттон эниги умнаһыкка бэрсэр кэмнитигэр, уҥа илиигит тугу гынарын ханас илиигит билбэтин, ⁴ол көмөбүт көстүбэти- нэн буоллун, оччоҕо көстүбэти көрөр Абабыт эһиэхэ илэ баач- чы** төлүөбэ.

Тангараба үнүү

⁵Үнэргитигэр сирэй көрбөхтөр курдук буолуман, кинилэр дьонно көстөр туһуттан синагогаларга, эбэтэр суол тоҕойдору- гар тохтоон туран үнэллэр. Кырдыгы эһиэхэ этэбин: кинилэр манньаларын хайыы-үйэ толору ылан эрэллэр. ⁶Оттон эн, үнэргэр, хоскор киир уонна аангын саптан баран, көстүбэт

* 5:44 *Кырааччылары албаан, абааһы көрөөччүлэргэ үтүнү онорун, энигини атабастааччылар...* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл- лар суохтар.

** 6:4, 6, 18 *Илэ бааччы* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

МАТФЕЙ 6

Ађађыттан үнэн көрдөс, оччођо көстүбэти көрөр Ађан эйиэхэ илэ бааччы төлүөђэ.

⁷Үнэргитигэр, Тангараны билбэт омуктар курдук ордук-хоһу саңарыман; кинилэр элбэђи этэммит иһилиэхпит дии саныылар. ⁸Кинилэр курдук буолуман, Ађађыт эһиги туох кыһалђалааххытын көрдөһүөххүт да инниттэн билэр эбээт. ⁹Үнэргитигэр манньк этэр буолун: „Халлаанга баар Ађабыт! Эн сибэтиэй аатын ытыктаныахтын; ¹⁰Эн Саарыстыбан кэлиэхтин. Халлаанга курдук, сиргэ эмиэ барыта Эн көнүлүн хоту буолуохтун. ¹¹Күннээђи тыын килиэппитин бүтүн биһиэхэ биэр. ¹²Итиэннэ биһиэхэ иэстээх дьоммутун биһи бырастыы ғынарбыт* курдук, Эн эмиэ биһиги иэспитин бырастыы ғын. ¹³Уонна, аныы угаайытыгар киллэрбэккэ, биһигини хара дьайдаахтан харыстаа, ол эмит Эн Саарыстыбан, Эн күүһүн-күдэђин, албан аатын үйэлэртэн үйэлэргэ мунура суох. Аминь***“.

¹⁴Өскөтүн эһиги атын дьон аныытын бырастыы ғынар буоллаххытына, Халлааннаађы Ађађыт эһигини эмиэ бырастыы ғыныађа, ¹⁵оттон дьонго аныыларың*** бырастыы ғымматаххытына, Ађађыт эмиэ эһиги аныыгытын бырастыы ғыныа суођа.

Пост туһунан

¹⁶Поһу тутуһар кэмнитигэр сирэй көрбөхтөргө дылы саппађырбыт дьүһүннэнимэн, кинилэр аһаабакка сылдыалларын дьонго көрдөрө-биллэрэ сатаан саппађырбыт сирэйдэнэллэр. Кырдыгы эһиэхэ этэбин: кинилэр манньаларын хайыы-үйэ толору ылан эрэллэр. ¹⁷Оттон эн поһу тутуһар кэмнэр баттаххын тараан, сирэйгин суун, ¹⁸онон астан туттунардын көстүбэт Ађађар көрдөр; оччођо көстүбэти көрөр Ађан эйиэхэ илэ бааччы төлүөђэ.

* 6:12 *Бырастыы ғынарбыт* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «бырастыы ғыммыппыт».

** 6:13 *Ол эмит Эн Саарыстыбан, Эн күүһүн-күдэђин, албан аатын үйэлэртэн үйэлэргэ мунура суох. Аминь* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

*** 6:15 *Аныыларың* — сорох былыргы илиинэн суруйууга бу тыл суох.

МАТФЕЙ 6

Халлаанга мунньуллубут баай

¹⁹ Сиргэ баайы-дуолу мунньунуман: сиргэ баары үөн-көйүүр кэрбиир, дьэбин быһа сиир, уоруйахтар дьөлө хаһан киирэн уоран ылаллар; ²⁰ ол оннугар халлаанга баайда мунньунун, онно үөн-көйүүр да кэрбээбэт, дьэбин да быһа сиэбэт, уоруйахтар да хаһан киирэн уоран ылбаттар. ²¹ Баайгыт-дуолгут ханна баар да, сүрэххит эмиэ онно буолуо.

²² Киһи этин-сиинин сырдатааччы — харах; өскөтүн харафын ыраас буоллафына, бүтүн бэйэн сырдык буолуон, ²³ харафын куһаҥан буоллафына, бүтүн бэйэн хараҥа буолуон. Онон искэр баар сырдыгын түн хараҥа буоллафына, дын хараҥа хайдахтаах халын буолуой?

Икки тойонно кулут буолар кыаллыбат

²⁴ Ким да икки тойонно кулут буолар кыаҥа суох: биитэр биирдэрин абааһы көрүөҕэ, биирин таптыаҕа; биитэр биирдэригэр кыһана сатыаҕа, биирин аахайыа суоҕа. Танараҕа уонна маммонаҕа* иккиэннэригэр бииргэ кулут буолар кыахыт суох.

Танараҕа эрэниг

²⁵ Ол иһин эһиэхэ этэбин: тугу аһаан-сиэн тыыннаах сылдыабыт, тугу танган-саптан киһи-хара буолабыт диэн санааҕа ыларыман. Олоххут астааҕар, экиит-сииннит таҥастааҕар ордук суолталаах буолбат дуо? ²⁶ Халлаан көтөрдөрүн көрүн: бурдугу ыспаттар, быспаттар да, манхааһайга да муспаттар — ол эрэри эһиги Халлааннааҕы Аҕабыт кинилэри аһатар. Оттон эһиги кинилэрдээҕэр быдан ордук буолбатаххыт дуо? ²⁷ Эһигиттэн ким эмэ, хайдахтаах да кыһаллан-мүһэллэн туран, унуоҕун саатар биир тоҕолох уһатынар кыахтаах дуо? ** ²⁸ Танас-сап туһугар эмиэ тоҕо түбүгүрээбит? Ходуһаҕа сардааналар хайдах үүнэн туралларын көрүн: кинилэр үлэлээбэттэр да, танас да өрбөттөр;

* 6:24 Маммона (арамей.) — баай-дуол, харчы.

** 6:27 Унуоҕун саатар биир тоҕолох уһатынар кыахтаах дуо? — эбэтэр «Олоҕун кыратык даҕаны уһатынар кыахтаах дуо?»

МАТФЕЙ 7

²⁹ ол эрээри эһиэхэ этэбин: бэл Соломон албан аатын үгэнигэр сылдьан итилэртэн биирдэрин эмэ курдук симэммэтэҕэ;
³⁰ өскөтүн бүгүн баар, сарсын оһоххо быраҕылар хонуу отун Тангара итинник симиир буоллаҕына, оо, кэмчи итэҕэллээхтэр, эһигини быдан ордук симиэ суоҕа дуо? ³¹ Онон тугу аһыбыт, тугу иһэбит, эбэтэр тугу таннабыт диэн дыксинимэн.
³² Ити барыта Тангараны билбэт дьон сүрүн кыһалбалара, оттон эһиги итинниккэ наадыаргытын Халлааннааҕы Аҕабыт билэр.
³³ Туох-ханнык иннинэ эһиги Тангара Саарыстыбатыгар, Кини кырдьыгар дьулуһун, оччоҕо ити барыта эһиэхэ бэриллэҕэ.
³⁴ Онон сарсынны тугулар долгуйуман; сарсынны күн бэйэтин бэйэтэ көрүнүөҕэ. Хас биирдии күннэ бэйэтин да түбүгэ сөрү-сөп.

Атыттары дьүүлээмэн

7 Кими да дьүүлээмэн — оччоҕо эһиги эмиэ дьүүлэниэххит суоҕа. ² Ханнык дьүүлүнэн дьүүлүүгүт да, бэйэҕитин эмиэ соннук дьүүллүөхтэрэ, хайдах кээмэйинэн кээмэйдиигит да, бэйэҕитин эмиэ соннук кээмэйдиихтэрэ. ³ Тоҕо эн быраатын хараҕар мас сыһын да булан көрөбүн, оттон бэйэн хараххар бэрэбинэ баарын билиммэккин? ⁴ Итиэннэ бэйэн хараххар бэрэбинэлээх эрээри, хайдах бырааккар: „Кэл, хараххыттан сыһы ылым“, — диэххиний? ⁵ Сирэй көрбөх! Бастаан бэйэн хараххыттан бэрэбинэни таһаар, оччоҕо хайдах гынан быраатын хараҕыттан сыһы ылары эмиэ билиэн.

⁶ Ытыктабыллааҕы ыкка биэримэн — ыт бэйэҕитигэр саба түһүөҕэ; чөмчүүгү сибиинньэҕэ ыһыман — сиргэ-буорга тэпсизэҕэ.

Көрдөһүн — көрдөһүүгүт туолуоҕа

⁷ Көрдөһүн, оччоҕо эһиэхэ бэриллэҕэ; көрдөөн, оччоҕо булуоххут; тонсуйун, оччоҕо эһиэхэ ааны аһыахтара. ⁸ Көрдөһөөччү ылар, көрдөөччү булар, оттон тонсуйааччыга аан аһылар. ⁹ Уолчаана килиэп көрдөөтөбүнэ, киниэхэ тааһы биэриэх киһи эһиэхэ баар дуо? ¹⁰ Оттон балыгы көрдөөтөбүнэ — эриэн үөнү биэриэх киһи? ¹¹ Бэл эһиги, мөкү дьон, оҕолоргутугар үтө бэлэҕи биэрэри сатыыр буоллаххытына, Халлааннааҕы Аҕабыт Киниттэн көрдөһөөччүлэргэ өссө ордук өлгөм үтүнү

МАТФЕЙ 7

биэриэбэ. ¹² Онон дьон эһиэхэ хайдах сыһыаннаһыан баҕарар-гыт курдук, бэйэбит эмиэ кинилэргэ соннук сыһыаннаһынг. Сокуон да, Пророктар да итинник үөрэтэллэр.

Икки суол

¹³ Кыараҕас аанынан кииринг. Өлүүгэ тиэрдэр суол кэтит, аана киэнг, онон үгүстэр ол суолунан бараллар, ¹⁴ оттон олоххо тиксэрэр суол синньигэс, аана кыараҕас, ол иһин бэрт аһыйах киһи ону булар.

Мас отонунан биллэр

¹⁵ Бараан тириитинэн саптынан кэлэр торҕон бөрөлөртөн — сымыйа пророктартан — сэрэнинг. ¹⁶ Кинилэри дьайыыларынан билиэххит. Эрбэһинтэн винограды, ыарҕаттан смокваны хомуйаллар дуо? ¹⁷ Ол курдук үтүө мас хаһан да үчүгэй отонноох, оттон куһаҕан мас хаһан да куһаҕан отонноох буолар. ¹⁸ Үтүө мас куһаҕан отонноммотун курдук, куһаҕан мас эмиэ үчүгэй отонноммот. ¹⁹ Үчүгэй отону биэрбэт маһы кэрдэн ылан уокка уматаллар. ²⁰ Онон кинилэри дьайыыларынан билиэххит.

²¹ Миигин: „Тойонуум! Тойонуум!“ — диэччи эрэ барыта Халлаан Саарыстыбатыгар киирбэт — Мин Халлааннаабы Аҕам көңүлүн толорооччу эрэ онно кириэбэ. ²² Ол күн үгүстэр Миигин ыңгыран: „Тойоммуот! Тойоммуот! — диэхтэрэ. — Биһиги Танара этэрин дьонно Эн ааккыттан тиэрдэрбит, Эн ааккынан дьонтон абааһылары үүрэн таһаарарбыт, элбэх дыктилэри онорорбут буолбаат?“ ²³ Онуоха Мин кинилэргэ этиэбим: „Мин эһигини олох билбэппин, суута-сокуона суох быһыыланааччылар, киэр буолунг Миигиттэн!“

Икки акылаат

²⁴ Онон, Мин бу этэр тылбын истэн баран толорор киһини дьэтин таас акылааттан тутубут өйдөөх киһи диэбим. ²⁵ Ардах курулааччы кутан, өрүстэр хааларыттан тахсан, күүстээх тыал тоҕута үрэн, бу дьэбэ саба түһүөхтэрэ, ол гынан баран тааска бигэтик турар дьэни сууларыахтара суоҕа. ²⁶ Оттон Мин бу этэр тылбын истэр эрэри, толорбот киһи — ол дьэтин кумах үрдүгэр тутубут толкуйа суох киһи курдук буолуо.

МАТФЕЙ 8

²⁷ Ардах курулаччы кутан, өрүстэр хааларыттан тахсан, күүс-тээх тыал тоҕута үрэн бу дьиэҕэ саба түһүөхтэрэ да, дьиэ сууллан, урусхал буолуо».

²⁸ Иисус этэр тылын түмүктээбитигэр норуот Кини үөрэҕин сөхпүтэ-махтайбыта: ²⁹ Кини сокуоннубуттартан атыннык — былаастаах баһылыктыы үөрэтэрэ.

Аран ыарыылаах киһи

8 Хайаттан түспүтүгэр кэнниттэн үтүмэн үгүс киһи батыһан барбыта. ² Онно биир аран буолбут киһи тийэн кэлэн, Киниэхэ сүгүрүйбүтэ: «Тойонуум! Баҕарыан эрэ кэрэх, Эн миигин ырааһырдыан этэ!»

³ Иисус илиитин уунан кинини таарыйан баран: «Ырааһырыаххын баҕарабын, ырааһыр!» — диэбитэ. Киһи сонно тута үтүөрэн хаалбыта. ⁴ Иисус эппитэ: «Көр, кимиэхэ да тугу да кэпсээмэ. Барангың аҕабыыкка көрдөрүн, итиэннэ ырааһырбыккын барыларыгар туоһулаан, Моисей эппит бэлэҕин киниэхэ биэр».

Сотник итэҕэлэ

⁵ Иисус Капернаумна киирбитигэр Киниэхэ Рим сотнига тийэн кэлбитэ: ⁶ «Тойонуум! Дьиэбэр чаҕарым босхон буолан, эрэй бөҕөтүн көрө сытар».

⁷ «Мин тийэн кинини үтүөрдүөм», — диэбитэ Иисус.

⁸ Сотник эппитэ: «Тойонуум! Мин Эйигин дьиэбэр киллэрэр кыахтаах үчүгэй киһи буолбатахпын. Эн биир тылы этэргин эрэ, чаҕарым үтүөрүө этэ. ⁹ Бэл мин, төһө да үгүс тойоттордоох буолларбын, бэйэм салайар буйуннардаахпын, олортон биирдэстэригэр бар диэтим да, барар, атыныгар кэл диэтим да, кэлэр, оттон кулуппар маны онор диэтэрбин эрэ, ону толорор».

¹⁰ Иисус маны истэн соһуйан, кэнниттэн батыһан иһэр дыонго эргиллибитэ: «Кырдыгы этэбин эһиэхэ: Мин бэл Израильга манньк итэҕэли булбатаҕым. ¹¹ Этэбин эбээт: илинтэн-арҕааттан кэлбит үгүс дыон Авраамы, Исаагы уонна Иаковы кытта бииргэ Халлаан Саарыстыбатын малааһыныгар мустуохтара, ¹² оттон Саарыстыба уолаттара тастын түн харангаҕа кыйданыхтара, онно ытабыл-сонгобул, тиис

МАТФЕЙ 8

хабырыныыта иһиллиэбэ». ¹³Онтон сотникка эппитэ: «Чэ, дьиэ-бэр бар, итэбэйэргинэн буоллун». Сотник чабара сонно үтүөрэн хаалбыта.

Иисус Христос элбэх ыарыһабы үтүөрдэр

¹⁴Кини Петр дьиэтигэр кэлэн көрбүтэ: Петр ийэ кынна тиинигирэн ыалдыа сытара. ¹⁵Иисус кини илиитин таарыйарын кытта, сонно ыарыыта ааһан, туран кинилэргэ ас тардан барбыта. ¹⁶Киэһэ буолуута куһаҕан тыынҥа буулаппыт элбэх ииримтийбит дьоннору аҕалбыттара; Кини ол куһаҕан тыыннары этэр тылын күүһүнэн үүртэлээн таһаарбыта, ыарыһахтары барыларын үтүөрдүбүтэ. ¹⁷Бу барыта Исаяя пророк: «Кини биһиги кыаммат кыһалҕабытын сүкпүтэ, ыарыыбытын илдьэ барбыта», — диэн эппитэ туоларын туһугар буолбута.

Иисус Христуу батыһыы туһунан

¹⁸Тулатыгар дьон халыҥ халҕаһата мустубутун көрөн, Иисус үөрэнээччилэрин унуор устун диэн соруйбута. ¹⁹Онуоха биир сокуонньут тиийэн кэлэн: «Үөрэтээччи! Эн ханна да бардаххына, мин Эйигин батыһан барыам», — диэбитэ.

²⁰Иисус киниэхэ эппитэ: «Саһыллар хороонноохтор, көтөрдөр уйалаахтар, арай Киһи Уола төбөтүн уура түһэн ылар сирэ суох».

²¹Үөрэнээччилэриттэн биирдэстэрэ: «Тойонуом! Маннай дьиэбэр баран аҕам унуоҕун көтөҕөн кэлэрбин көнүллээ эрэ», — диэн көрдөспүтэ.

²²Иисус эппитэ: «Миигин батыс. Өлбүт дьон өлбүт дьоннорун бэйэлэрэ харайдынналар».

Силлиэни тохтотуу

²³Иисус тыыга киирбитигэр үөрэнээччилэрэ эмиэ батыһан киирбиттэрэ. ²⁴Эмискэ муораба күүстээх силлиэ түһэн, модун долгуннар тыыны сабыта биэртэлээбиттэрэ; Кини утуяа сыппыта. ²⁵Үөрэнээччилэрэ кэлэн Кинини уһугуннаран: «Тойоммуот! Быһаа, өлөн эрэбит!» — дэспиттэрэ.

²⁶«Тоҕо маннык куттаҕаскытый, кэмчи итэбэллээхтэр?» — диэбитэ Иисус. Кини туран тыалы, долгуну буйарын кытта, сонно чуумпуран хаалбыта.

²⁷ Дьон бэркиһээбиттэрэ: «Кини кимий? Тоҕо Киниэхэ тыал да, муора да бас бэринэрий?»

***Абааһыларга буулаппыт
икки киһини үтүөрдүү***

²⁸ Иисус муораны унуордаан Геггеса* дойдутугар кэлбитигэр абааһыларга буулаппыт икки киһи хайа хаспаҕар баар киһи унуохтарыттан утары сүүрэн тахсыбыттара. Күүстэрэ-уохтара бэрдиттэн куттанан, ким да манан суолламмат этэ. ²⁹ «Тангара Уола, Иисус, Эн биһиэхэ тугун кыһалҕатай? — диэн иккиэн хаһытаспыттара. — Эн биһигини манна кэмин иннинэ сордуу кэлбиккин!»

³⁰ Кинилэртэн тэйиччи соҕус элбэх сибиинньэ мэччийэ сылдьара. ³¹ Абааһылар Киниттэн көрдөспүттэрэ: «Эн биһигини мантан үүрэн таһаарар буоллаххына, ити сибиинньэ үөрүгэр ыт».

³² «Барын», — диэбитэ Иисус.

Кинилэр тахсан сибиинньэлэргэ киирэллэрин кытта, сонно тута үөр сибиинньэ бүтүннүү хайа үрдүттэн ыстанан, муораҕа тимирбитэ. ³³ Маныыһыттар куоракка сүүрэн кэлэн, манна туох буолбутун, абааһыга буулаппыт икки киһи хайдах үтүөрбүтүн туһунан кэпсээбиттэрэ. ³⁴ Олохтоохтор бука бары Иисуһу көрсө тахсыбыттара; итиэннэ Кинини көрөн баран, дойдуларыттан барарыгар көрдөспүттэрэ.

Капернаумга босхону үтүөрдүү

9 Иисус онгочонон муора унуор туораан, куоратыгар төннүбүтэ. ² Онно Киниэхэ хас да киһи тэллэххэ сытар босхон киһини аҕалбыттара. Иисус кинилэр итэҕэллэрин көрөн, ыарыһаха эппитэ: «Эрдий, тоойуом! Аньыын-хараҥ бырастыы буолла».

³ Сокуонньуттар истэригэр: «Бу киһи Тангараны холуннарда!» — дии санаабыттара.

⁴ Иисус кинилэр тугу санаабыттарын курдат көрөн, эппитэ: «Тоҕо эһиги сүрэххитигэр куһаҕаны саныгытый? ⁵ Ыарыһаха туох диір чэпчэкиний: аньыын-хараҥ бырастыы буолла».

* 8:28 Геггеса — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Гадара».

МАТФЕЙ 9

диир дуу, эбэтэр туран хаамп диэн этэр дуу? ⁶Ол эрэри эһиги Киһи Уола сиргэ аһыыны-хараны бырастыы гынар кыахтаабын билэргит туһугар», — инньэ диэн баран ыарыһаха эппитэ: «Туран тэллэххин ылан, дьиэҕэр бар». ⁷Киһи туран, тэллэҕин ылан, дьиэтигэр барбыта. ⁸Норуот, мань көрөн сөҕөн*, киһиэхэ манньк былааһы биэрбит Тангараны айхаллаабыта.

Матфейы ыңгырыы

⁹Иисус салгыы баран иһэн, түһээн хомуйар сиргэ олорор Матфей диэн ааттаах киһини көрөн: «Миигин батыс», — диэн ыңырбыта. Матфей туран, Иисуһу батыһан барбыта.

¹⁰Кини Матфей дьиэтигэр эбиэттии олордобуна, түһээн хомуйааччы үгүс дьон уонна атын да аһыылаахтар кэлэн Иисуһу уонна Кини үөрэнээччилэрин кытта аһылыкка сэргэстэһэ олорбуттара. ¹¹Мань көрөн, фарисейдар Кини үөрэнээччилэригэр эппиттэрэ: «Тоҕо эһиги Үөрэтээччигит түһээн хомуйааччылары уонна аһыылаахтары кытта бииргэ аһырый?»

¹²Иисус итини истэн, эппитэ: «Эмчиккэ өлүөр дьон буолбатах, ыарыһахтар наадыаллар. ¹³Баранныт, „Бэлэх-туһах эрэй-бэппин, амарах буоларгытыгар баҕарабын“ диэн этии туох суолталаабын үөрэтэн билин. Мин кырдыксыттары буолбакка, аһыылаахтары ыңыра кэлбитим».

Пост туһунан ыйытыы

¹⁴Онтон Киниэхэ Иоанн үөрэнээччилэрэ кэлэн ыйыппыттар: «Биһиги да, фарисейдар да тоҕо үгүстүк постанабытый, оттон Эн үөрэнээччилэрин тоҕо постамматтарый?»

¹⁵Иисус эппитэ: «Уруу малааһыныгар ыңырыллыбыт ыалдьыттар күтүөт баарыгар курутуйаллара сөптөөх дуо? Ол эрэри күтүөт кинилэртэн былдьанар кэмэ кэлиэҕэ, дьэ оччоҕо кинилэр постанар буолуохтара. ¹⁶Ким даҕаны эргэ таһаһы сананан абырахтаабат; оннук абырахтаатахха, эргэрбит таһас сиритэ баран, өссө улаханньк тырыта барыа. ¹⁷Син ол кэриэтэ, сана көөннүбүт арыгыны эргэ симииргэ куппаттар, инньэ гыннахха,

* 9:8 Сөҕөн — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «саллан».

МАТФЕЙ 9

симиир хайа баран арыгы тохтоо. Санга көөннүбүт арыгыны санга симииргэ куталлар, оччоҕо симиир да бүтүн хаалыа, арыгы да тохтоо суоҕа».

Өлбүт кыыс уонна ыарыһах дьахтар

¹⁸ Маны этэ турдаҕына, биир аҕа баһылык кэлэн, Иисус иннигэр сөһүргэстээбитэ: «Кыыһым сибилигин аҕай быһынна. Тийээн киниэхэ илиигин уурдаргын, оҕом тиллиэ этэ!» ¹⁹ Иисус туран кинини батыһан барбыта, үөрэнээччилэрэ эмиэ барсыбыттара.

²⁰ Аара баран истэҕинэ, биир уон икки сыл устата хаана баран ыалдыбыт дьахтар, Кинини, кэнниттэн кэлэн, таҕаһын таарыйбыта. ²¹ «Саатар таҕаһын да таарыйдахпына, ыарыыбыттан экчи үтөрүөм», — дии саныыра кини. ²² Иисус эргиллэн, көрөн баран эппитэ: «Кыыһым, эрдий! Эйигин итэҕэлиҥ быһаата». Бу кэмтэн дьахтар үтөрөн хаалбыта.

²³ Иисус аҕа баһылык дьиэтигэр киирэн, флейтаҕа оонньооччулары, ытаан-соһоон аймана сылдыааччылары көрбүтэ. ²⁴ «Эһиги барын, кыысчаан өлбөтөх, утуйа сытар», — диэбитэ Кини. Маны истэн, Кинини күлүү гыммыттара. ²⁵ Дьону таһаарбыттары кэннэ, Иисус хоско киирэн, кыыһы илиититтэн ылбытыгар оҕо туран кэлбитэ. ²⁶ Бу туһунан сурах ол сирин бүтүннүүтүн тилийэ көппүтэ.

Хараҕа суохтары уонна тыла суоҕу үтүөрдүү

²⁷ Иисус мантан баран эрдэҕинэ, кэнниттэн хараҕа суох икки киһи батыспыттара. Кинилэр: «Иисус, Давид Уола, абыраа биһигини!» — диэн үөгүлэхэ испиттэрэ.

²⁸ Дьиэҕэ киирбитигэр хараҕа суохтар Киниэхэ чугаһаан кэлбиттэрэ. «Эһиги Миигин үтүөрдөр кыахтаах диэн итэҕэйэҕит дуо?» — Иисус кинилэртэн ыйыппыта.

«Итэҕэйэн, Тойоммуот!» — дэспиттэрэ иккиэн.

²⁹ Иисус кинилэр харахтарын таарыйан баран: «Итэҕэйэргитинэн буоллун», — диэбитэ. ³⁰ Сонно бу икки киһи көрөр буолан хаалбыттара. «Өйдөөн, бу туһунан ким да билиэ суохтаах», — диэн Иисус кытаанахтык сэрэппитэ. ³¹ Ол эрэри

кинилэр тахсаат да, Кини туһунан сураҕы дойдуну биир гына тарҕатан барбыттара.

³²Кинилэр барбыттарын кэннэ, Иисуска абааһы буулаабыт тыла суох кинитин аҕалбыттара. ³³Абааһы үүрүллүбүтүгэр тыла суох киһи санарар буолбута.

«Израильга урут хаһан да маннык буола илигэ!» — диэн но-руот сөхпүтэ-махтайбыта.

³⁴«Суох, Кини абааһылары абааһы тойонуттан ылбыт күүһү-нэн үүрэн таһаарар», — диэн фарисейдар утарбыттара.

Үүнүү өлгөм эрээри, үлэһит аҕыйах

³⁵Иисус бары куораттары, дэриэбинэлэри кэрийэ сылдьан, синагогаларга үөрэтэрэ, Саарыстыба Евангелиетын иһитиннэ-рэрэ, бары ыарыыттан-сүтүүттэн, кыаммат буолууттан үтүөрдү-тэлиирэ. ³⁶Үтүмэн үгүс киһи, маныыһыта суох бараан үөрүн курдук, үрэллэн, сырата-сылбата быстан сылдыарын Кини аһы-на көрбүтэ. ³⁷Ол иһин үөрэнээччилэригэр эппитэ: «Үүнүү өл-гөм эрээри, үлэһит аҕыйах, ³⁸онон үүммүт бурдук Тойонуттан, бурдугун бистара, үлэһиттэри ытытарыгар көрдөһүн».

Уон икки Апостолы ыытыы

10 Иисус уон икки үөрэнээччитин ынтыран ылан, дьонтон быртах тыыннары үүрэн таһааралларын, араас ыарыыт-тан, кыаммат буолууттан үтүөрдэллэрин туһугар, кинилэргэ ку-һаҕан тыыннары кыайар-хотор былааһы биэрбитэ.

²Уон икки Апостол аата-суола маннык: бастакынан Петр диэн ааттаммыт Симон, кини быраата Андрей, Зеведей уола Иаков уонна кини быраата Иоанн, ³Филипп уонна Варфоло-мей, Фома уонна түһээн хомуйааччы Матфей, Алфей уола Иаков уонна Фаддей диэн хос ааттаах Леввей*, ⁴Симон Кана-нит** итиэннэ Иисуһу таннарбыт Иуда Искарот.

⁵Бу уон икки киһини Иисус маннык ыйан-кэрдэн ыппыта: «Атын омуктар суолларынан барыман, Самария куоратыгар

* 10:3 *Фаддей диэн хос ааттаах Леввей* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Фаддей».

** 10:4 *Кананит* — Палестинаҕа Рим былааһын утарар религиознай-нацио-налистическай бөлөх чилиэнэ.

кииримэн, ⁶туох ханнык иннинэ Израиль норуотун муммут барааннарыгар барын; ⁷тийэнгит: „Халлаан Саарыстыбата чугааата!“ — диэн иһитиннэрин; ⁸ыарыһахтары үтүөрдүн, өлбүттэри олоххо төнүннэрин, аран ыарыһаахтары ырааһырдын, дьонтон абааһылары үүртэлээн таһаарын — босхо ылбыккытын босхо биэрин. ⁹Кыһыл да, үрүн да көмүһү, алтаны да кургутугар уктуман, ¹⁰суолга матаһаны да, икки суол уларыттар таһаһы да, атаһ таһаһын да, тайаһ маһы да ылыман — үлэһит киһи айаһын булунар. ¹¹Ханнык да куоракка, дэриэбинэҕэ киирдэххитинэ, онно эһигини түһэрэр үтөө киһини булан, барыаххытыгар диэри, киниэхэ олорун. ¹²Дьиэҕэ эйэни-или баһарбытынан киирэр буолун; ¹³ол дьиэ онуоха сөптөөх буоллаһына, эйэҕит киниэхэ киириэҕэ, оттон сөбө суох буоллаһына, эйэҕит бэйэҕитигэр төннүөҕэ. ¹⁴Ким эмэ эһигини дьиэтигэр киллэрбэтэҕинэ, этэргитин истибэтэҕинэ, ол дьиэттэн, эбэтэр куораттан тахсан иһэн, атаххыт быылын кытта тэбээн хаалларын. ¹⁵Кырдыгы эһиэхэ этэбин: Дьүүл Күнүгэр ол куоракка Содомнаах Гоморра сиринээҕэр ордук ыарахан буолуоҕа.

Кэнэҕэс сойуолааһын

¹⁶Бу Мин эһигини бөрөлөргө барааннары ыытар кэриэтэ ыыталыыбын, онон моҕой курдук муударай, холууп курдук судургу буолун. ¹⁷Дьонтон сэрэнин: кинилэр эһигини дьүүлгэ тардыахтара, синагогаларга кырбыахтара, ¹⁸Мин туспуттан баһылыктарга, ыраахтааһыларга тутан илдьиэхтэрэ, оччоҕо эһиги кинилэргэ уонна Таһараны билбэт омуктарга Миигин туоһулуоххут. ¹⁹Ол сууттуур күннэригэр тугу этэргитин тобула сатааман: этиэхтээх тылгыт ол түгэнгэ эһиэхэ бэриллиэҕэ — ²⁰онно эһиги буолбатах, Аҕаҕыт Тыһа эһигинэн санарыаҕа. ²¹Убай быраатын, аҕа оҕотун өлөр өлүүгэ анһан биэриэҕэ; оҕолор төрөппүттэрин утары туран, кинилэри өлөртөрүүхтэрэ; ²²Мин аатым туһуттан эһигини бары абааһы көрүүхтэрэ. Ол эрээри тиһэҕэр тийэ тулуйбут киһи — быһһаныаҕа. ²³Эһигини биир куоракка сойуолаахтарына, атын куоракка куортаарын. Кырдыгы эһиэхэ этэбин: Израиль куоратын барытын кэрийэн бүтэрэ иликкитинэ, Киһи Уола хайыы-үйэ тийэн кэлиэҕэ.

²⁴ Үөрэнээччи үөрэтээччиттэн чорбойботун курдук, кулут эмиэ тойонуттан чорбойбот; ²⁵ үөрэнээччи үөрэтээччитин курдук, кулут тойонун курдук буоллахтарына сөп. Бэл дьиэ хаһаайынын „Веельзевул“ диэн ааттыыр буоллахтарына, кини дьиэтээ-билэрин өссө куһаңаннык ааттыахтара суоҕа дуо?

Куттаныман

²⁶ Ол гынан баран эһиги кинилэртэн куттаныман. Кистэлэн арыллыбатаҕа, кистэммит биллибэтэҕэ диэн суох. ²⁷ Мин эһиэхэ хараҥаҕа эппиппин эһиги сырдыкка этэр буолун, кулгааххыгар сипсийиллибити эһиги дьиэ үрдүттэн биллэрэр буолун. ²⁸ Киһи этин-сиинин өлөрөр эрэри, дууһатын өлөрөр кыаҕа суохтартан куттаныман; ол оннугар киһини бүтүннүү — эттэри-сииннэри, дууһалары — гееннаҕа өлөрөр Кыахтаахтан куттанар буолун. ²⁹ Биир бытархай харчыга икки барабыайы атыылаһыахха сөп буолбат дуо? Бэл кинилэртэн хайалара да, Аҕабыт көңүллүүн иннинэ, өлөн түһүө суоҕа; ³⁰ оттон эһиги оннооҕор төбөбүтүгэр төһө баттахтааххыт кытта аабыллан турар. ³¹ Онон куттаныман: эһиги барабыайдааҕар быдан күндүгүт.

³² Миигин итэҕэйэрин дьон иннигэр аһаҕастык билиммит киһини Мин эмиэ Халлааннааҕы Аҕам иннигэр билиниэм; ³³ Миигиттэн дьон иннигэр akkaаcтaммыт киһиттэн Мин эмиэ Халлааннааҕы Аҕам иннигэр akkaаcтaныам.

³⁴ Эһиги Миигин сиргэ эйэни олохтуу кэлбит дии санаа-ман: Мин эйэни буолбатах, батаһы аҕалбытым. ³⁵ Мин араа-ра кэлбитим — „уолу аҕатыттан, кыһы ийэтиттэн, кийиити хотунуттан. ³⁶ Киһи өстөөхтөрө — кини бэйэтин дьиэтээбилэрэ“.

³⁷ Аҕатын дуу, ийэтин дуу Миигин таптырынааҕар ордук таптыыр киһи Миэхэ сөбө суох; уолун дуу, кыһынын дуу Миигин таптырынааҕар ордук таптыыр киһи Миэхэ сөбө суох; ³⁸ ким бэйэтин кириэһин ылан Миигин батыспатах — ол эмиэ Миэхэ сөбө суох. ³⁹ Олоҕун харыстааччы — олоҕун сүтэриэҕэ, оттон Мин туспар олоҕун сүтэрбит киһи — олоҕун булуоҕа.

Наџараада туһунан

⁴⁰ Ким эһигини ылынар — ол Миигин ылынар, ким Миигин ылынар — ол Миигин Ыппыты ылынар. ⁴¹ Пророгу пророк аатыгар дьиэтигэр киллэрээччи — пророк ылар наџараадатын ылыаџа, Танара кырдыксытын кырдыксыт аатыгар дьиэтигэр киллэрээччи — кырдыксыт ылар наџараадатын ылыаџа. ⁴² Оттон бу кыралартан биирдэригэр эмэ, кини Мин үөрэнээччим буоларын иһин, биир хончоџор тымныы ууну утары ууммут киһи, кырдыгы этэбин, наџараадатыттан матыа суоџа».

*Иисус Христос уонна
Иоанн Сүрэхтээччи*

11 Иисус уон икки үөрэнээччитигэр итинник ыйыы-кэрдии биэрэн баран, Танара тылын үөрэтэ, иһитиннэрэ чугас эргиннээџи куораттарынан барбыта.

²⁻³ Иоанн хаайыыга сытан, Христос онгорор дьайыыларын истэн икки үөрэнээччитин* Киниэхэ «Кэлиэхтээх Эн буолаџын дуу, эбэтэр атыны күүтэбит дуу?» диэн ыйытара ыппыта.

«⁴Тугу көрбүккүтүн-истибикиитин баран Иоаннга кэпсээн, — диэн хоруйдаабыта Иисус. — ⁵Хараџа суохтар харахтаналлар, доџолоннор атахтаналлар, аран ыарыылаахтар ырааһыраллар, дьүлэйдэр истэр буолаллар, өлбүттэр тиллэллэр, оттон дьадаһылар Үөрүүлээх Илдьити истэллэр. ⁶Миигин саарбахтаабат киһи алгыстаах».

⁷ Кинилэр барбыттарын кэннэ, Иисус норуokka Иоанн туһунан маннык эппитэ: «Иччитэх сиргэ эһиги тоџо бара сылдыбыккытый? Тыал хомуһу хамсатарын көрө дуо? ⁸Тугу көрө барбыккытый? Мааны таһаска сууламмыт киһини көрө дуо? Мааны таһастаахтар дыбарыаска олороллор. ⁹Дьэ оччоџо тугу көрө бара сылдыбыккытый? Пророгу көрөөрү дуо? Соннук, эһиги пророгу көрбүккүт, өссө эһиэхэ этэбин: эһиги пророктааџар да улаханы көрбүккүт. ¹⁰Суруйууларга кини туһунан маннык этиллибитэ: „Көр бу, Эн иннигэр Мин илдьит киһибин ытабын, кини Эн барар суолгун солуоџа“.

* 11:2-3 *Икки үөрэнээччитин* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «үөрэнээччилэрин».

¹¹ Кырдыгы эһиэхэ этэбин: Иоанн Сүрэхтээччиттэн ордук улуу пророк ийэттэн өссө төрүү илик, ол эрэри Халлаан Саарыстыбатыгар саамай кыралара да киниттэн улахан. ¹² Иоанн Сүрэхтээччи күннэриттэн билингэ диэри Халлаан Саарыстыбата күүһүнэн ылыллар, сыраларын биэрээччилэр онно туруулаһан киирэллэр. ¹³ Иоанн иннинээҕи Сокуон уонна Пророктар бары Халлаан Саарыстыбатын туһунан өтө көрөн этэллэрэ. ¹⁴ Онон билиэххитин баҕарар буоллаххытына, кэлиэхтээх Илия кини буолар. ¹⁵ Ким истэр кулгаахтаах истиэхтин!

¹⁶⁻¹⁷ Бу көлүөнэни кимиэхэ тэнниэмий? Кинилэр баһаар болуоссатыгар олорон доҕотторун кытта: „Биһиги флейтаҕа оонньообуппугар — үнкүүлээбэтэххит, кутурҕан ырыатын ыллаабыппытыгар — ытаабатаххыт“, — дэһэн хаһыытаһар оҕолор курдуктар. ¹⁸ Иоанн кэлэн аһы да аһаабат, арыгыны да испэт, ону кинилэр: „Абааһыга буулаппыт“, — дииллэр. ¹⁹ Киһи Уола кэлэн иһэр да-аһыыр да, ону көрөн: „Көр, бу аһас, иһээччи киһи, түһээн хомуйааччылар, аһыылаахтар доҕордору“, — дэһэллэр. Ол эрэри Танара Муудараһа кырдыктааһын оҕолоро бары билиммиттэрэ».

***Аһыыларын билиммэтэх
куораттар тустарынан***

²⁰ Онтон Иисус ханнааҕар да ордук элбэх дыктини онорбутун үрдүнэн аһыыларын билиммэтэх куораттар олохтоохторун хомуруйбута: «²¹ Эйигин сор-мун күүтэр, Хоразин! Эйигин сор-мун күүтэр, Вифсаида! Эһиэхэ көрдөрүллүбүт дыктилэр Тирдээх Сидонҥа көрдөрүллүбүттэрэ буоллар, ол куораттар олохтоохторо илдьиркэй таһаһы таннан, төбөлөрүгэр күлү куттан, былыр үйэҕэ аһыыларын билиммит буолуо этилэр. ²² Ол иһин эһиэхэ этэбин: Дьүүл Күнүгэр Тирдээх Сидонҥа эһигиннээҕэр ордук чэпчэки буолуо. ²³ Оттон эн, халлаанҥа диэри үрдээбит Капернаум, үтүгэн түгэҕэр тийэ түгнэстиэн. Эһиэхэ көрдөрүллүбүт дыктилэри Содом көрбүтэ эбитэ буоллар, ол куорат билингэ диэри баар буолуо этэ. ²⁴ Ол иһин этэбин: Дьүүл Күнүгэр эһиэхэ Содом сири-нээҕэр ордук ыарахан буолуо».

Кэлинг Миэхэ, эрэйи көрбүттэр

²⁵ Итиэннэ Иисус эппитэ: «Абаа, сир-халлаан Айыы Тойоно! Маны барытын муударайдартан, өйдөөхтөртөн кистээн баран, кыра оҕолорго арыйбытын иһин, Эйиэхэ айхал этэбин. ²⁶ Соннук, Абаа, Эн үтүө көнүлүн оннук этэ. ²⁷ Мин Адам тугу барытын Миэхэ туттарбыта; Абатыттан ураты Уолун ким да билбэт, ол курдук эмиэ Уолуттан ураты, уонна Уола арыйыан баҕарбыт дыонуттан ураты, ким да Аҕаны билбэт.

²⁸ Кэлинг Миэхэ эрэйи көрбүттэр, ыар сүгэхэргэ баттаппыттар бука бары — Мин эһигини уоскутуом! ²⁹ Мин бурҕалдыбын ылан кэтин, өһүөмнүтэ суох, көрсүө буоларга Миигиттэн үөрэнин: Мин өһүөмнүтэ суохпун, сымнаҕас сүрэхтээхпин, онон эһиги дууһабытыгар уоскулангы булуоххут. ³⁰ Мин кэтэрдэр бурҕалдым чэпчэки, Мин сүктэрэр сүгэхэриҥ ыарахана суох».

Субуота Тойоно

12 Биирдэ Иисус субуота күн бурдук ыһыллыбыт сиринэн баран испитэ; үөрэнээччилэрэ аччыктаан, бурдук куоластарын турута тыытан арааран сиэн барбыттара. ² Фарисейдар, ону көрөн, Киниэхэ: «Ол үөрэнээччилэрин, Сокуону кэһэн, субуотаҕа тугу гына сылдыбаларын көр эрэ!» — диэбиттэрэ.

³ Онуоха Кини эппитэ: «Эһиги Давид ыраахтааҕы арыалдыттарыныын аччыктаан тугу гыммыттарын, ама, аахпатаххыт дуо? ⁴ Кинилэр Танара Дьийэтигэр киирэн, аҕабыттар эрэ сиир, атын ким да — Давид да, кини аргыстара да — сиэ суохтаах ытык килиэптэрин* сиэбиттэрин туһунан? ⁵ Эбэтэр аҕабыттар субуота күн Танара Дьийэтигэр субуотаны кэһэллэрин үрдүнэн, буруйдамматтарын туһунан эһиги Сокуонҥа аахпатаххыт дуу? ⁶ Эһиэхэ этэбин: манна Танара Дьийэтинээҕэр ордук улахан баар. ⁷ „Эһигиттэн бэлэх-туһах эрэйбэппин, амарах буоларгытыгар баҕарабын“ диэн тугун билэргит эбитэ буоллар, эһиги буруйа суохтары буруйдуо суох этигит. ⁸ Кини Уола субуота да күн тойоно эбээт».

* 12:4 *Ытык килиэп* — Танараҕа бэлэх бэриллэр көтөхтөрүүтэ суох килиэп. Лев 24:5-7.

⁹ Иисус мантан баран синагогаға киирбитэ. ¹⁰ Онно хаппыт илиилээх киһи баара. Иисуһу буруйга тардаары: «Субуотаға эмтиири Сокуон көнүллүүр дуо?» — диэн ыйыппыттара.

¹¹ Иисус эппитэ: «Эһигиттэн хайабыт эмэ чорон соҕотох барааннааҕа субуота күн умуһаха түстэҕинэ, онтукатын быһыа суоҕа этэ дуо? ¹² Оттон киһи бараантан төһөлөөх ордугуй? Онон субуота күн үтөнү онорор көнүллэнэр». ¹³ Итиэннэ били киһиэхэ: «Илиигин уун», — диэбитэ. Киһи уунаатын, сонно илиитэ өлүөр илиитин курдук чөлүгэр түһэн хаалбыта. ¹⁴ Фарисейдар мантан бараннар, хайдах гынан Кинини өлөрөр туһунан сүбэлэспиттэрэ. Ол эрэри Иисус итини билэн атын сиргэ барбыта.

Танара Талылааҕа

¹⁵ Кини кэнниттэн элбэх киһи батыһан барбыта. Иисус барыларын үтүөрдэн баран, ¹⁶ Кини туһунан кэпсииллэрин боппута. ¹⁷⁻¹⁸ Бу барыта Исая пророк өтө көрөн эппитэ туоларын туһугар буолбута: «Бу баар — Мин талан ылбыт Үлэһитим, үтүө көнүлбүн толорор Тапталлаах Уолум. Бэйэм Тыыммын Мин Киниэхэ биэриэҕим, оччоҕо Кини бары норуоттарга кырдыктаах дүүл буоларын биллэриэҕэ. ¹⁹ Кини мөккүһэн куолаһын үрдэтиэ суоҕа, Кини санатын уулуссаҕа ким да истиэ суоҕа; ²⁰ кырдыгы кыайыыга тиэрдэ илигинэ, эчэйбит оту тосту үктүө суоҕа, симик уоту саба үрүө суоҕа. ²¹ Бары норуот эрэлэ — Кини буолуоҕа!»

Иисус Христос уонна Веельзевул

²² Онтон Киниэхэ абааһы буулаабыт хараҕа, тыла суох киһитин аҕалбыттара. Иисус кинини үтүөрдүбүтүгэр киһи көрөр да, сангарар да буолбута. ²³ Ол иһин дьон сөҕөн: «Ама бу Христос*, Давид Уола буолуо дуо?» — дэһиспиттэрэ.

²⁴ «Суох, Кини Веельзевултан, абааһы тойонуттан, ылбыт күүһүнэн абааһылары үүрэн таһаарар», — диэн фарисейдар утарбыттара.

²⁵ Кинилэр санааларын билэр буолан, Иисус эппитэ: «Хайа да саарыстыба, бэйэтин иһигэр хайдыһы табыстабына,

* 12:23 *Христос* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

иччитэхсийэр, хайа да куорат, хайа да ыал иирээнтэн үрэллэр. ²⁶Сатана сатананы үүрэн таһаарар буоллабына, ол аата кини эмиэ икки ангы арахсар. Оччоҕо кини саарыстыбата хайдах кыайан тулуһуй? ²⁷Мин абааһылары Веельзевул күүһүнэн үүрэн таһаарар буоллахпына, эһиги дьоннот кинилэри ким күүһүнэн үүрэллэрий? Оччотугар кинилэр эһигини дьүүлүөхтэрэ. ²⁸Оттон Мин абааһылары Танара Тыынын күүһүнэн үүрэр буоллахпына, ол аата Танара Саарыстыбата эһиэхэ хайыы-үйэ кэлбит. ²⁹Ким эмэ күүстээх киһи дьиэтигэр киирэн баран, кинини кэлгийбэтэбинэ, хайдах малын-салын халаан тахсыаҕай? Кинини кэлгийэн эрэ баран, дьиэтин халыаҕа. ³⁰Ким Миигин кытта буолбатах, ол Миигин утарар; ким Миигин кытта хомуйсубат, ол ыһар эрэ. ³¹Ол иһин этэбин эһиэхэ: ханнык баҕарар аһыы да, Танараны холуннарыы да дьонно бырастыы гыныллыаҕа, оттон Тыыны холуннарыы бырастыы гыныллыа суоҕа; ³²ким Киһи Уолун утары саҕарбыт — ол бырастыы гыныллыаҕа, оттон ким Сибэтиэй Тыыны холуннарбыт — бу да үйэҕэ, кэлэр да үйэлэргэ бырастыы гыныллыа суоҕа.

³³Эһиги маһы үчүгэй диир буоллаххытына, отонун эмиэ үчүгэй диэн, маһы куһаҕан диир буоллаххытына, отонун эмиэ куһаҕан диэн — мас хайдаҕа отонуттан биллэр. ³⁴Эриэн үөн ыамалара! Эһиги куһаҕан санаалаах эрэри, хайаан үтүнү саҕарыаххыт? Сүрэҕин тугунан туолбута уоскунан тахсар эбээт. ³⁵Үтүө киһи сүрэҕин үтүө баайыттан үтүнү таһаарар, мөкү киһи мөкү баайыттан мөкүнү таһаарар. ³⁶Эһиэхэ этэбин: хас биирдии хойгур тыл иһин дьон Дьүүл Күнүгэр эппиэккэ тардыллыахтара. ³⁷Тоҕо диэтэххэ, эппит тылгыттан ырааһырыан, эппит тылгыттан дьүүлэниэн».

Иона пророк бэлиэтэ

³⁸Онуоха сорох сокуонньуттар уонна фарисейдар Киниэхэ: «Үөрэтээччи! Эн биһиэхэ дыкти бэлиэ көрдөрүүххүн баҕарабыт», — диэбиттэрэ.

³⁹Иисус эппитэ: «Хара санаалаах, содур көлүөнэ бэлиэни эрэйэр. Ол эрэри кинилэргэ Иона пророк бэлиэтиттэн атын бэлиэ бэриллээ суоҕа. ⁴⁰Иона киит балык иһигэр үс түүннээх күн буолбутун курдук, Киһи Уола эмиэ сир сүрэҕэр үс түүннээх күн буолуоҕа. ⁴¹Ниневия дьоно Дьүүл Күнүгэр бу көлүөнэни

кытта бииргэ туран кэлэн, кинини буруйдуохтара: кинилэр Иона ыңгыарын истэн аныыларын билиммиттэрэ, оттон манна Ионатааҕар улахан баар. ⁴²Соҕуруунгу сарыысса эмиэ, Дьүүл Күнүгэр бу көлүөнэ дьонун кытта бииргэ туран кэлэн, кинилэри буруйдуоҕа: кини Соломон муударай тылын-өһүн истээри, сир уһугуттан кэлэ сылдыбыта, оттон манна Соломоннааҕар улахан баар.

⁴³Быртах тыын киһиттэн тахсан баран, уоскулангы көрдөөн, кураайы сирдэри кэрийэр эрэри, уоскулангы булбат; ⁴⁴ол иһин: „Тахсан барбыт дьыэбэр төннүүһүбүн“, — диир уонна төннөн кэлэн, онно ким да киирэ илигин, дьыэ ып-ыраастык харбаммытын, хомуллубутун көрөр; ⁴⁵онон баран бэйэтинээҕэр өссө кырыктаах сэтгэ атын тыыны аҕалан, кинилэри кытта бииргэ киирэн онно олохсуйар; дьэ оччоҕо ол киһи уруккутунааҕар өссө ордук иэдэйэр. Бу хара санаалаах көлүөнэҕэ эмиэ оннук буолуоҕа».

Иисус Христос Ийэтэ уонна бырааттара

⁴⁶Иисус мустубут дьону кытта кэпсэтэ олоодоһуна, Ийэтэ уонна бырааттара* кэлэннэр, Кинини кытары кэпсэтиэхтэрин баҕаран, таһырдыа турбуттара.

⁴⁷«Ийэнг уонна бырааттарын кэллилэр, Эйигинниин кэпсэтиэхтэрин баҕаран, таһырдыа тураллар», — диэбитэ ким эрэ.

«⁴⁸Кимий Мин Ийэм, кимнээҕий Мин бырааттарым? — диэбитэ Кини ол киһиэхэ, ⁴⁹итиэннэ үөрэнээччилэрин диэки ыйан баран эппитэ: — Мин Ийэм уонна Мин бырааттарым бу бааллар; ⁵⁰ким Мин Халлааннааҕы Аҕам көнүлүн толорор — ол Миэхэ быраатым, балтым уонна Ийэм буолар».

Бурдук ыһааччы туһунан домох

13 Ол күн Иисус дьыэттэн тахсан муора кытылыгар киирэн олорбута. ²Үтүмэн үгүс киһи үмөрүспүтүн иһин, Кини онгоҕо киирбитэ, оттон дьон барыта кытылга турбута. ³Иисус кинилэри домоһунан элбэххэ үөрэппитэ: «Арай биир киһи бурдук ыһа тахсыбыт. ⁴Бурдугун ыһа сырыттаҕына, сорох сиэмэтэ

* 12:46 *Бырааттара* — «аделфой» (грек.) диэн хомуур суолталаах тыл: убаһа-быраата араарыллыбат, хайалара да буолуон сөп.

суолга түспүт, ону көтөрдөр көтөн кэлэн, тонсуйан сиэн кэ-
биспиттэр; ⁵сороҕо таастаах сиргэ түһэн, буора чараас буо-
лан, сонно тута үүнэн тахсыбыт, ол эрэри ⁶күн тахсыбыты-
гар, бөҕө силиһэ суох буолан, иинэн-хатан хаалбыт; ⁷сорох
сиэмэтэ хатыылаах эрбэһин ортотугар түспүт, онон эрбэһин
өрө үүнэн тахсан, ону тумнаран кэбиспит; ⁸оттон атын сиэ-
мэтэ, өң сиргэ түһэн, сороҕо сүүс төгүл, сороҕо алта уон, со-
роҕо отут төгүл өлгөм үүнүүнү биэрбит. ⁹Ким истэр кулгаах-
таах истиэхтин!»

¹⁰Үөрэнээччилэрэ кэлэннэр, Иисустан: «Эн тоҕо кинилэргэ
домоҕунан кэпсиигиний?» — диэн ыйыппытара.

¹¹Иисус эппитэ: «Эһиэхэ Халлаан Саарыстыбатын кистэлэн-
нэрин билэр кыах бэриллибитэ, оттон кинилэргэ бэриллибэтэҕэ.
¹²Баардаахха — өссө бэриллиэҕэ, оттон туга да суохтан — баара
даҕаны былдьаныаҕа. ¹³Кинилэр көрөр эрэри көрбөттөр, ис-
тэр эрэри истибэттэр да, өйдөөбөттөр да, ол иһин Мин кини-
лэргэ домоҕунан кэпсиибин. ¹⁴Онон Исаяя пророк бу дьон ту-
һунан эппитэ туолан эрэр: „Кулгааххытыгар иһилибити — ис-
тиэххит суоҕа, хараххытыгар көстүбүтү — көрүүххүт суоҕа. Бу
дьон сүрэҕин сыа бүрүйбүт, ¹⁵кулгаахтарынан да истибэттэр,
харахтарынан да быһа симпиттэр. Оннук буолбатаҕа эбитэ буол-
лар, харахтарынан көрөн, кулгаахтарынан истэн, сүрэхтэринэн
өйдөөн, Миэхэ эргилиэ этилэр, оччоҕо Мин кинилэри үтүөр-
дүөм этэ“.

¹⁶Оттон эһиги, хараххыт көрөр, кулгааххыт истэр буолан, ал-
гыстааххыт. ¹⁷Кырдыгы эһиэхэ этэбин: үгүс пророктар уонна
сибэтиэйдэр эһиги көрөргүтүн көрүүхтэрин баҕарбыттара да,
көрбөтөхтөрө, эһиги истэргитин истиэхтэрин баҕарбыттара да,
истибэтэхтэрэ.

¹⁸Аны билигин бурдук ыһааччы туһунан домох суолтатын
истин: ¹⁹ким эмэ Саарыстыба туһунан истэн баран өйдөөбөт
буоллаҕына, киниэхэ хара дьайдаах кэлэн, кини сүрэҕэр ыһыл-
лыбыт сиэмэни уоран илдэ барар. Ол — суолга ыһыллыбыт
сиэмэ. ²⁰Оттон таастаах сиргэ ыһыллыбыт сиэмэ — этиллибит
тылы истээт да, үөрүүнэн ылынааччыны көрдөрөр; ²¹ол эрэ-
ри кини иһигэр силиһэ суох буолан өр тулуспат: кыһалҕа
кыһарыйдаҕына, эбэтэр сойуолааһын саҕаланнаҕына, сонно
тута итэҕэлин сүтэрэн кэбиһэр. ²²Оттон эрбэһин быыһыгар

ыһыллыбыт сиэмэ — ол тылы истэр эрээри, күннээҕи олох сүпсүлгэнигэр, баай умсулҕаныгар баһыйтаран, тылы сэнгээр-бэт буолан, туһаны аҕалбат дьон. ²³ Үтүө буорга ыһыллыбыт сиэмэ — ол этиллибит тылы истэр уонна өйдүүр буолан, өлгөм үүнүүнү биэрэр дьон: ким сүүс, ким алта уон, ким отут төгүл үрдүгү».

Сыыс от туһунан домох

²⁴ Өссө биир домоҕу кинилэргэ кэпсээбитэ: «Халлаан Саарыстыбатын тугунан холобурдаан көрдөрүүххэ сөбүй? Эһиги манныгы санаан көрүн: биир киһи бааһынатыгар үчүгэй бурдугу ыспыт. ²⁵ Түүн, бары утуйа сыттахтарына, кини өстөөҕө кэлэн сэлиэһинэй быһыгар сыыс оту ыһан барбыт. ²⁶ Бурдук ото быган, астанан эрдэҕинэ, сыыс от эмиэ өрө анһан тахсыбыт.

²⁷ Кулуттара тойонноругар кэлэн: „Тойоммуот, эн бааһынаҕар үчүгэй бурдугу ыспытын буолбат дуо? Оччоҕо хантан сыыс от кэллэ?“ — диэбиттэр.

²⁸ „Ити өстөөҕүм үлэтэ“, — диэн хоруйдаабыт тойонноро. Кулуттара ыйыппыттар: „Биһиги тийиэммит сыыс оту үргүөх-пүтүн баҕарабын дуо?“

²⁹ Кини эппит: „Кэбис, аны сыыс оту үргүүбүт диэн, бурдук-пун ылҕаан кэбиһиэххит. ³⁰ Бурдук хомуура саҕаланыар диэри, хайатын да тыытыман, бииргэ үүнэн эрдиннэр; оттон бурдук быһар кэм кэллэҕинэ, мин быһааччыларга этэммин, бастаан сыыс оту түүтэхтэтэн, уматарга анаан туспа хомуйтарыабым, оттон бурдугу манхааһайбар мустарыабым“».

***Хартыыһа сиэмэтин
уонна бурдук аһытытын туһунан домохтор***

³¹ Өссө биир домоҕу кинилэргэ кэпсээбитэ: «Халлаан Саарыстыбатын тугунан холобурдаан көрдөрүүххэ сөбүй? Манныгы санаан көрүн: бу хартыыһа* сиэмэтэ баар, киһи бу сиэмэни ылан оҕуруотун сиригэр олордубут. ³² Төһө да хартыыһа сиэмэтэ сиэмэттэн эрэ барытыттан кыратын иһин, үүннэҕинэ, оҕуруот

* 13:31 *Хартыыһа* (нууч. черная горчица) — 2–4 м үрдүктээх Палестина үүнээйитэ.

үүнээйилэриттэн барыларыттан улаатан, мас сажа буолан тахсар, оччоҕо чыычаахтар көтөн кэлэн кини лабааларыгар уйа тутталлар».

³³Өссө биир домоҕу кинилэргэ кэпсээбитэ: «Халлаан Саарыстыбатын тугунан холобурдаан көрдөрүүххэ сөбүй? Манныгы санаан көрүн: дыахтар биир ытыс доруоһаны ылан үс буут бурдукка куппута — тиэстэтэ бүтүннүүтэ үлэн тахсыбыт».

³⁴Маны барытын Кини домоҕунан кэпсээбитэ, норуokka домоҕо суох тугу да эппэтэҕэ. ³⁵Онон пророк: «Мин кинилэри кытта домоҕунан кэпсэтиэҕим, аан дойду айыллыабыттан кистэммити арыйыаҕым», — диэн эппитэ туолбута.

***Сыыс от туһунан домох
быһаарыта***

³⁶Онтон Иисус дьону ытан баран, дьиэҕэ киирбитигэр үөрэнээччилэрэ Киниэхэ кэлэн: «Сыыс от туһунан домоҕу биһиэхэ быһааран биэр эрэ», — диэн көрдөспүттэрэ.

³⁷Иисус эппитэ: «Үчүгэй сиэмэни ыһааччы — Киһи Уола. ³⁸Оҕуруот сирэ — аан дойду, үчүгэй сиэмэ — Саарыстыба уолатара, сыыс от — хара дьайдаах дьоно; ³⁹сыыс от сиэмэтин ыспыт өстөөх — адьарай. Хомуур кэмэ — үйэ бүтүүтэ, оттон бурдук быһааччылар — Аанньаллар. ⁴⁰Онон үйэ бүтүүтүгэр эмиэ сыыс оту хомуйан ылан уокка уматалларын курдук буолуоҕа. ⁴¹Киһи Уола Аанньалларын ытыаҕа, оччоҕо кинилэр дьону аныыга уккуйааччылары, хара дьайдаахтык быһыыланааччылары барыларын Кини Саарыстыбатыттан хомуйан таһааран, ⁴²умайа турар оһоххо быраҕыахтара. Онно ытабыл-сонгобул, тиис хабырыныта буолуоҕа. ⁴³Оттон кырдыксыт дьон Абаларын Саарыстыбатыгар күн курдук сыдыаһа сырдыахтара. Ким истэр кулгаахтаах истиэхтин!

***Көмүллүбүт кылаат уонна күндү чөмчүүж
туһунан домохтор***

⁴⁴Халлаан Саарыстыбатын сиргэ көмүллүбүт күндү кылаатынан холобурдаан көрдөрүүххэ сөп. Киһи, оннук кылааты буллаҕына, онтукатын ылан кистээн кэбиһэр, итиэннэ үөрүүтүтэн туох баардааҕын барытын атыылаан баран, ол кылааттаах хонууну атыылаһан ылар.

⁴⁵Халлаан Саарыстыбатын күндү чөмчүүгү көрдүүр атыыһы-
тынан холобурдаан көрдөрүөххэ эмиэ сөп. ⁴⁶Кини, биир күндү
чөмчүүгү буллабына, туох баардаабын барытын атыылаан, ол
чөмчүүгү атыылаһан ылар.

Илим туһунан домох

⁴⁷Өссө Халлаан Саарыстыбатын муораҕа үтүллэн араас бэ-
йэлээх балыгы туттарбыт илиминэн холобурдуохха сөп.
⁴⁸Илими, туоллабына, кытылга соһон таһаараллар, уонна
олорунан баран, балык үчүгэйин ылан иһиккэ куталлар, ку-
һаҕанын киэр илгэллэр. ⁴⁹Бу дойду бүтэр уһугар эмиэ ити
курдук буолуоҕа: Аанньаллар кэлэн, хара санаалаахтары кыр-
дыксыттартан арааран ылан, ⁵⁰уотунан уһуурар оһоххо бы-
раҕыахтара, оччоҕо онно ытабыл-сонобул, тиис хабырыныы-
та буолуоҕа. ⁵¹Эһиги барытын өйдөөтүгүт дуо?» — Иисус
ыйыппыта.

«Өйдөөн, Тойоммуот», — дэспиттэрэ үөрэнээччилэрэ.

⁵²«Дьэ онон Халлаан Саарыстыбатын туһунан үөрэтиини
ылыммыт ханнык баҕарар сокуонньут кылааттаах ыскылаатыт-
тан санганы да, эргэни да таһаарар хаһаайын кэриэтэ буолар», —
диэбитэ Иисус.

Чиэстэммэт пророк

⁵³Бу домохтору кэпсээн баран, Кини атын сиргэ барбыта;
⁵⁴оҕо сааһа ааспыт куоратыгар кэлэн, синагогаҕа үөрэппи-
тэ. Истибит эрэ барыта сөҕөрө: «Бу хантан манньк мууда-
рай өйдөммүтэй, сүдү күүстэммитэй? ⁵⁵Болуотунньук уола
буолбатах этэ дуо? Ийэтэ Мария диэн ааттаах буолбат дуо,
оттон Иаков, Иосий, Симон уонна Иуда Кини бырааттара
буолбаттар дуо? ⁵⁶Эдьийдэрэ-балыстара бары манна, би-
һиги ортобутугар, бааллар буолбаат? Оччоҕуна хантан Кини
маны барытын удьуордаата?» ⁵⁷Онон Кинини итэҕэйбэтэх-
тэрэ.

Иисус кинилэргэ эппитэ: «Чиэстэммэт пророк диэн суох,
арай кинини дойдутугар, дьиэтигэр-уотугар чиэстээбэттэр».

⁵⁸Итэҕэйбэттэрэ бэрдиттэн Кини онно элбэх дыктини онор-
ботоҕо.

Иоанн Сүрэхтээччи өлүүтэ

14 Ол саџана Ирод баһылык, Иисус сураџын истэн, ²чаџар-дарыгар: «Ити Иоанн Сүрэхтээччи, — диэбитэ. — Кини өлөн баран тиллибит, ол иһин араас дыктини онгорор».

³Ирод бу иннинэ быраатын Филипп ойоџуттан Иродиадаттан сылтаан Иоанны тутан кэлгийтэрэн баран, хаайыыга уктарбыта. ⁴Кинини хаайыыга уктарбыт төрүөтэ — Иоанн киниэхэ: «Эн Иродиаданы ылыа суохтааххын», — диирэ этэ. ⁵Ирод кинини өлөрүүн баџарбыта гынан баран, норуоттан чаџыйбыта. Норуот Иоанны пророк диэн итэџэйэрэ.

⁶Ирод төрөөбүт күнүгэр Иродиада кыыһа ыалдьыттар иннилэригэр үнкүүлээн, кини санаатын улаханнык таппыта; ⁷ол иһин Ирод кыыска, тугу да көрдөөбүтүн иһин, барытын биэриэх буолан андаџайбыта. ⁸Кыыс ийэтин кигиитинэн киниэхэ: «Иоанн Сүрэхтээччи баһын манна бүлүүдэџэ ууран миэхэ биэр», — диэбитэ. ⁹Ыраахтааџы санааџа ыларбыта гынан баран, ыалдьыттарын иннилэригэр биэрбит андаџарын кэһимээри, кыыс баџатын толороллоругар соруйбута: ¹⁰кини хаайыыга киһи ытан, Иоанны моонньоох баһын быстарбыта. ¹¹Иоанн баһын бүлүүдэџэ ууран кыыска аџалан биэрбиттэрин, кыыс ийэтигэр илдьэн биэрбитэ. ¹²Иоанн үөрэнээччилэрэ кэлэн, кинини ылан харайан баран, бу туһунан Иисуска биллэрбиттэрэ.

Бизс тыһыынча киһини аһатыы

¹³Иисус маны истэн, онгочоџо олорон соџотоџун иччитэх сиргэ устубута; барбытын билэн, дьон куораттан ыла сатыы баһыһан тийибиттэрэ. ¹⁴Иисус кытылга тахсан, элбэх дьон туарын көрөн аһынан, ыалдыааччылары үтүөрдүбүтэ.

¹⁵Киэһэ буолбутугар, үөрэнээччилэрэ Киниэхэ кэлэн эппиттэрэ: «Манна иччитэх сир, күн да киэһэрдэ, онон дьону дэриэбинэлэргэ ыталаа, баран аһыыр астарын атыыластыннар».

¹⁶Иисус эппитэ: «Кинилэр бараллара наадата суох, эһиги кинилэргэ аһылыкта биэрин».

¹⁷Үөрэнээччилэрэ: «Манна биһиэхэ баара-суоџа бизс килиэп уонна икки балык баар», — диэбиттэрэ.

¹⁸«Ону манна Миэхэ аџалын», — диэбитэ Кини. ¹⁹Дьону окко олордорго соруйан баран, бизс килиэби уонна икки

балыгы ылан, халлааны көрөн туран алжаабыта, онтон килиэ-би тоһутан үөрэнээччилэригэр биэрбитэ; үөрэнээччилэрэ ону дьонно түнэппиттэрэ. ²⁰Бука бары тото-хана аһаабыттара; ордубут аһы хомуйбуттара уон икки толору тымтай буолбута. ²¹Оҕону-дьахтары аахпатахха, манна биэс тыһыынча кэринэ киһи аһаабыта.

Уу устун хаамыы

²²Сонно Иисус үөрэнээччилэрин ончоҕо олордон баран, Бэйэтэ дьону тарҕатыар диэри, унуоргу кытылга туорууларыгар соруйбута. ²³Барыларын ыталаан баран, соҕотоҕун хайа үрдүгэр үнэ тахсыбыта; кизэһэ буолуута онно Кини соҕотох этэ. ²⁴Ол кэмнэ үөрэнээччилэр онгочолоро муора ортотугар тийибитэ*, күүстээх утары тыал түһэн, долгун онгочону сабыта охсуолаабыта. ²⁵Халлаан суһуктуйуута Иисус кинилэргэ муора устун хааман тийэн кэлбитэ. ²⁶Кини уу ньуурунан хааман иһэрин көрөн, үөрэнээччилэрэ уолуйаннар: «Сибиэн!» — диэн хаһыы-таспыттара.

²⁷«Уоскуйун, бу Мин, — диэбитэ Иисус хап-сабар. — Куттаныман».

²⁸Петр эппитэ: «Тойонуом! Бу Эн буоллаххына, мин Эйиэхэ уу устун хааман тийэрбэр соруй».

²⁹«Чэ кэл!» — Иисус ынгырбыта.

Петр онгочоттон тахсан, уу устун хааман Иисус диэки барбыта, ³⁰ол эрэри тыал күүһүрбүтүн көрөн куттанан, ууга тимирээри: «Тойонуом, быһаа!» — диэн хаһыытаабыта.

³¹Сонно Иисус, илиитин уунан, кинини тутан ылбыта: «Кэмчи итэҕэллээх, тоҕо саарбахтаатын?»

³²Тыыга киирбиттэригэр тыал астан хаалбыта. ³³«Дьин чахчы Эн Таһара Уолаһын!» — онгочоҕо олорооччулар бука бары Киниэхэ сүгүрүйбүттэрэ.

³⁴Унуор туораан, Геннисарет сиригэр кэлбиттэрэ. ³⁵Геннисарет олохтоохторо Иисуһу билэннэр, Кини кэлбит сураһын чугас эргин сирдэргэ барыларыгар биллэрбиттэрэ; уонна

* 14:24 *Муора ортотугар тийибитэ* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «кытылтан хас да стадия ырааппыта». Стадия (грек.) — 185 м.

туох баар ыарыһахтарын барыларын Киниэхэ аҕалтаан баран,
³⁶ ыарыһахтарга, саатар, таҥаһын тэллэҕин таарыйтарарыгар
 көрдөспүттэрэ; таҥаһын таарыйбыт дьон үтүөрэн иһэллэрэ.

Ыраас уонна кирдээх

15 Онтон Иерусалимтан фарисейдар уонна сокуонньуттар
 кэлэн Киниттэн ыйыппыттар: ² «Тоҕо Эн үөрэнээччилэ-
 ринг өбүгэлэрбит үгэстэрин кэһэллэрий? Аһахтарын иннинэ
 илиилэрин суумматтар!»*

«³Оттон эһиги бэйэҕит үгэскит туһуттан Таҥара кэриэһин
 тоҕо кэһэҕитий? — диэбитэ Иисус. — ⁴Таҥара ийэлээх аҕа-
 ҕын ытыктаа уонна ийэтин-аҕатын куһаҕаннык сангарбыт
 киһи өлүөхтээх диэн эппитэ. ⁵Оттон эһиги аҕатыгар, биитэр
 ийэтигэр эн миигиттэн ылыахтааҕын барыта Таҥараҕа бэлэх
 бэриллибитэ диэбит киһи ⁶аҕатын биитэр ийэтин** ытыктаа-
 мыан да сөп дэһэҕит, онон бэйэҕит үгэскитин тутуһаары,
 эһиги Таҥара кэриэһин кэһэҕит. ⁷Сирэй көрбөхтөр! Эһиги
 тускутунан Исаяя олус да сөпкө өтө көрөн эппит: „⁸Бу дьон
 тылларыгар эрэ Миигин ытыктыыллар, сүрэхтэрэ Миигиттэн
 ыраах; ⁹кинилэр Миэхэ сүгүрүйэллэрэ туох да туһата суох:
 үөрэтэллэрэ барыта — дьон ыйыыта-кэрдиитэ“».

¹⁰Онтон мустан турар дьону ыңыран ылан эппитэ: «Өйдөөн
 истин! ¹¹Киһини, аһаҕынан киирбитэ буолбакка, аһаҕынан
 тахсыбыта — ол киртитэр».

¹²Онуоха үөрэнээччилэрэ Киниэхэ кэлэн: «Фарисейдар ити
 эппиккин истэн, өһүргэммиттэрин билэҕин дуо?» — диэбит-
 тэрэ.

«¹³Халлааннааҕы Аҕам олордубатах ханнык баҕарар үүнээйи-
 тэ төрдүттэн түөрүллүбүө, — диэбитэ Иисус. — ¹⁴Кинилэри
 хаалларын: кинилэр — хараҕа суохтары сирдиир хараҕа суох
 сирдыттэр; көрбөт киһи көрбөтү сиэтэр буоллаҕына, иккиэн
 иингэ түһүөхтэрэ».

* 15:2 Манны ыраастаныы сиэрин-туомун туһунан этиллэр. Фарисейдар
 туох эмэ быртаҕы таарыйбыппыт буолуо диэн, аһахтарын иннинэ
 илиилэрин тоҕолохторугар диэри кичэйэн сууналлара.

** 15:6 *Ийэтин* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл
 суох.

¹⁵Петр Киниттэн: «Ити домоѳу биһиэхэ быһааран биэр эрэ», — диэн көрдөспүтэ.

«¹⁶Эһиги эмиэ кэм да өйдүү иликкит дуу? — диэбитэ Иисус. — ¹⁷Киһиэхэ айафынан киирбит барыта искэ киирэн баран, таска тахсарын эһиги билбэккит дуо? ¹⁸Оттон киһи айафьттан тахсар — ол сүрэфиттэн тахсар буолан, киһини киртитэр. ¹⁹Хара санаа, өлөрсүү, көссүүлэһии, содур быһыы, уоруу, сымыйанан туоһулааһын, Тангараны холуннарыы — барыта киһи сүрэфиттэн тахсар. ²⁰Ити тахсыбыт барыта киһини киртитэр, оттон илиини сууммакка аһааһын киһини киртиппэт».

Хананей дьахтарын итэҕэлэ

²¹Иисус мантан Тир уонна Сидон сиригэр барбыта. ²²Ол дойдуга олохтоох хананей омук дьахтара Киниэхэ кэлэн: «Тойонуом, Давид Уола, абыраа! — диэн хаһытаабыта. — Кыһым абааһыга буулатан, сору көрдө».

²³Иисус киниэхэ биир да тылы хардарбатаҕа. Үөрэнээччилэрэ кэлэн: «Ытан кэбис, биһигини батыһа сылдьан хаһытыыра бэрт», — диэн көрдөспүттэрэ.

²⁴«Мин Израиль эрэ сүппүт барааннарыгар ытыллыбытым», — диэбитэ Иисус.

²⁵Дьахтар Кини иннигэр сөһүргэстээн туран: «Тойонуом, миэхэ көмөлөс!» — диэн ааттаспыта.

²⁶«Оҕолор килиэптэрин ылан, ыттарга быраҕар табыллыбат», — диэбитэ Иисус.

²⁷«Соҕордук, Тойонуом, — дьахтар сөбүлэспитэ, — ол эрэри, ыттар даҕаны тойотторун остуолуттан түспүт тобоѳу сииллэр эбээт».

²⁸«Оо, эн улуу итэҕэллээх дьахтар эбиккин! — диэбитэ маны истэн Иисус. — Чэ, эн баҕарбытын хоту буоллун». Дьахтар кыһа сонно үтүөрбүтэ.

Түөрт тыһыынча киһини аһатыы

²⁹Иисус онтон тахсан Галилея муоратын кыйа барбыта. Хайа үрдүгэр олордоѳуна, ³⁰Киниэхэ киһи бөѳө кэлбитэ; доѳолоннору, бодоннору, хараҕа, тыла суохтары, уонна да атын ыарыһахтары аҕалтаан Кини иннигэр сытыарбыттара; Иисус бу дьону барытын үтүөрдүбүтэ. ³¹Тыла суохтар тылламмыттарын,

бодоннор үтүөрбүттэрин, доҕолоннор атахтаммыттарын, хараҕа суохтар харахтаммыттарын көрөн сөрү-сөҕөн, бар дьон Израиль Тангаратын айхаллаабыттара.

³²Онтон Иисус үөрэнээччилэрин ыңыран ылан эппитэ: «Дьону аһынарым бэрт. Миигин кытта үс күн устата сырыттылар, аһыахтарын туох да астара суох. Аччык ыыталыахпын баҕарбаппын — суолга сэниэлэрэ эстиэ».

³³Үөрэнээччилэрэ: «Бачча элбэх дьон тотор килиэбэ биһиэхэ иччитэх сиргэ хантан кэлиэбэй?» — дэспиттэрэ.

³⁴«Эһиги төһө килиэптээххитий?» — Иисус ыйыппыта.

«Сэттэ килиэби кытта аҕыйах кыра балык баар», — диэбиттэрэ.

³⁵Кини дьону сиргэ олордубута. ³⁶Онтон сэттэ килиэби уонна балыгы ылан, Танараҕа махтанан баран, тоһуталаан үөрэнээччилэригэр биэрбитэ, үөрэнээччилэрэ ону олорор дьонно үллэрибиттэрэ. ³⁷Бары тото аһабыттара; хаалбыт астара сэттэ толору корзина буолбута. ³⁸Манна оҕону-дьахтары таһынан барыта түөрт тыһыынча эр киһи аһабыта. ³⁹Онтон дьону ыыталаан баран, Иисус онгочоҕо олорон, Магдала* сиригэр устубута.

Дьикти бэлиэни көрдөрөгө модьуйуу

16 Фарисейдар уонна саддукейдар кэлэннэр Кинини холоон көрөн, халлаантан дьикти бэлиэтэ көрдөр диэн модьуйбуттара. ²Иисус эппитэ: «Эһиги киэһэ халлааммыт тэтэрбит, сарсын кураан буолууһу диигит, ³оттон сарсыарда халлааммыт кыыспыт, бүгүн ардыһы дэһэбит. Сирэй көрбөхтөр! Халлаан ньуурун көрөн күнү-дьылы кыайан билгэлиир эрэри, кэм-кэрдии бэлиэлэрин билбэккит дуо? ⁴Хара санаалаах, содур көлүөнэ дьикти бэлиэни эрэйэр, ол гынан баран киниэхэ Иона бэлиэтиттэн атын бэлиэ бэриллээ суоҕа». Уонна кинилэртэн баран хаалбыта.

Фарисейдар уонна саддукейдар аһытыылара

⁵Үөрэнээччилэрэ унуор туорууларыгар, килиэп ылалларын умнубут этилэр. ⁶Иисус кинилэргэ эппитэ: «Фарисейдар уонна саддукейдар аһытыыларыттан сэрэнэр буолун».

* 15:39 *Магдала* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Магадан».

⁷ «Ити килиэппит суоѳун иһин этэр», — диэн үөрэнээччилэрэ ботур-ботур кэпсэппиттэрэ.

⁸ Иисус ону билэн эппитэ: «Кэмчи итэҕэллээхтэр, тоѳо килиэп ылбатахпыт дэһэҕитий? ⁹ Эһиги кэм да өйдүү иликкит дуо? Биитэр биэс килиэбинэн биэс тыһыынча киһини тотор-буккутун умуннугут дуу? Ордубут килиэпкит хас тымтай буолла этэй? ¹⁰ Оттон түөрт тыһыынча киһини сэттэ килиэбинэн тотор-буккутугар, ордубут килиэби хомуйбуккут хас корзина буол-бутай? ¹¹ Мин килиэп туһунан эппэппин хайдах өйдөөбөккүтүй? Эһиги фарисейдар уонна саддукейдар аһытыларыттан сэрэнэр буолун». ¹² Иисус кинилэри килиэп аһытытыттан буолбакка, фарисейдар уонна саддукейдар үөрэтиилэриттэн сэрэтэрин кинилэр дьэ онно эрэ өйдөөбүттэрэ.

***Петр Иисус Христову
итэҕэйэрин билинэр***

¹³ Филипп Кесариятын сиригэр-уотугар кэлэн баран Иисус үөрэнээччилэриттэн: «Киһи Уолун дьон ким дииллэрий?» — диэн ыйыппыта.

¹⁴ «Сорох Иоанн Сүрэхтээччи, сорох Илия, сорох Иеремия биитэр пророктартан биирдэстэрэ диир», — диэн үөрэнээччилэрэ хоруйдаабыттара.

¹⁵ «Оттон эһиги Миигин ким диигитий?» — Иисус ыйыппыта.

¹⁶ «Эн — Христоскун, Тыыннаах Таңара Уолаѳын», — диэбитэ Симон Петр.

¹⁷ Иисус эппитэ: «Эн алгыстаах киһигин, Иона уола Симон! Маны эйиэхэ дьон буолбатах, Халлаанҥа баар Аѳам арыйбыта. ¹⁸ Ол иһин Мин эйиэхэ этэбин: Эн — Петргын*, онон бу таас үрдүгэр Мин Церковпын туруоруом, оччоѳуна үтүгэн түгэбин да күүстэрэ кинини хотуохтара суоѳа. ¹⁹ Мин эйиэхэ Халлаан Саарыстыбатын күлүүстэрин биэриэѳим: эн сиргэ тугу баайбытын — Халлаанҥа бааллыаѳа; сиргэ тугу сүөрбүтүн — Халлаанҥа сөллүөѳэ». ²⁰ Инньэ диэн баран, Кини Христос буоларын дьонно кэпсииллэрин кытаанахтык боппута.

* 16:18 *Петр (грек.)* — таас. *Церковь (грек. экклесия)* — мунньах. Айыы Тоһион Иисус Христову итэҕэйээччилэр түмсүүлэрэ, Таңара норуота.

*Иисус Христос өлөн баран тиллиэхтээжин
эрдэттэн этэр*

²¹ Бу кэмтэн ыла Иисус Иерусалимга барыхтаабын, аҕа баһылыктартан, архиерейдартан уонна сокуонньуттартан элбэх эрэйи көрүүхтээжин, онтон Кинини өлөрбүттэрин кэннэ үһүс күнүгэр тиллиэхтээжин туһунан үөрэнээччилэригэр аһаҕастык кэпсиир буолбута.

²² Петр Кинини ыңыран ылан: «Бэйэбин аһын, Тойонуом! — диэн утарардыы эппитэ. — Эн итинник эрэ буолбатын буоллар!»

²³ Иисус эргиллэн Петрга: «Киэр буол Миигиттэн, сатана! — диэбитэ. — Эн Миигин дэн үктэтэ сатыыгын, Тангара туһун буолбакка, киһи туһун саныыгын».

²⁴ Онтон үөрэнээччилэригэр эппитэ: «Ким Миигин батыһыан баҕарар, ол бэйэтиттэн аккаастаннын, уонна кириэһин ылан, Миигин батыстын. ²⁵ Ким олобун быһыһыан баҕарбыт — олобун сүтэриэбэ, оттон ким олобун Мин туспар сүтэрбит — олобун булуоҕа. ²⁶ Киһи бүтүн аан дойдуну да баһылаан туран, бэйэтин олоҕор хоромньуну оҥоһуннаҕына, ол баһылаабыта киниэхэ туох туһалаах буолуой? Бэйэтин олобун киһи туһунан толуйан ылыаҕай? ²⁷ Киһи Уола Аҕатын килбиэнинэн сырдаан Аанньалларын кытта кэллэҕинэ, хас биирдии киһиэхэ тугу онгорбутунан көрөн төлүөҕэ. ²⁸ Кырдыгы эһиэхэ этэбин: бу манна турааччылартан сорохторо Киһи Уола Ыраахтааҕы буолан кэлэрин көрө иликтэринэ, өлүөхтэрэ суоҕа».

Дьүһүн уларыһыы

17 Алта хонон баран Иисус Петры, Иаковы уонна кини быраатын Иоанны ылан, үрдүк хайаҕа тахсыбыта. ² Үөрэнээччилэрин иннилэригэр туран, Кини эмискэ дьүһүнэ уларыһан хаалбыта: сирэйэ күн курдук сандаарбыта, таҥаһа кылбаа манган буолбута. ³ Онтон арай көрдөхтөрүнэ, Моисейдаах Илия кэлэн Иисуһу кытта кэпсэтэ тураллара.

⁴ Петр Иисуска эппитэ: «Тойоммуот! Манна сылдыарбыт үчүгэй даҕаны! Эн баҕарар буоллаххына, биһиги манна үс отууну тутуохпут: Эйиэхэ бири, Моисейга бири, Илияҕа эмиэ бири».

⁵ Маны этэн бүтэ илигинэ, эмискэ сандаархай былыт кэлэн кинилэргэ сыдыайбыта, былыт быһыһыттан санга дуораһыйбыта:

«Бу баар — Мин үтүө көңүлбүн толорор Тапталлаах Уолум; Кинини истин!»

⁶ Бу сананы истээт, үөрэнээччилэр уолуйан сиргэ умса түспүттэрэ. ⁷ Иисус кэлэн кинилэри таарыйан баран: «Турун, куттаныман!» — диэбитэ. ⁸ Үөрэнээччилэр өндөйөн көрбүттэрэ — аттыларыгар Иисустан ураты атын ким да суох этэ.

⁹ Хайаттан түһэн иһэн, Иисус сэрэтэн эппитэ: «Кини Уола өлбүттэртэн тиллиэн иннинэ, эһиги манна тугу көрбүккүтүн киһиэхэ да кэпсиир буолаайабыт».

¹⁰ Онуоха үөрэнээччилэрэ: «Сокуонньуттар тоҕо бастаан Илия кэлиэхтээх дииллэрий?» — диэн ыйыппытара.

«¹¹ Чахчы, Илия урут кэлэн барытын бэлэмниэхтээҕэ, — диэбитэ Иисус. — ¹² Ол эрэри эһиэхэ этэбин: Илия хайыы-үйэ кэлбитэ гынан баран, кини кэлбитин билбэтэхтэрэ, онон таптабыттарынан кинини дыһайбытара. Ити курдук Кини Уола эмиз кинилэр илиилэригэр түбэхтэн, элбэх эрэйи-муну көрүөхтөөх». ¹³ Маныаха үөрэнээччилэрэ Кини Иоанн Сүрэхтээччи туһунан этэрин дьэ өйдөөбүттэрэ.

Абааһыга буулаппыт уолу үтүөрдүү

¹⁴ Элбэх дьон тоҕуоруһан турар сиригэр төннөн кэлбиттэригэр биир киһи Кини иннигэр кэлэн сөһүргэстии түспүтэ: «¹⁵ Тойонуом, уолбун абыраа! Оҕом сана ый төрүүрүгэр тартаран сору көрөр, сотору-сотору уокка да түһэр, ууга да ыстанар. ¹⁶ Үөрэнээччилэргэр ажалбытым да, кыайан үтүөрпэтилэр».

¹⁷ «Оо, итэҕэлэ суох, буорту буолбут көлүөнэ! — диэн хоруйдаабыта Иисус. — Хаһаанга диэри эһигинниин сылдаабын? Хаһаанга диэри эһигини тулуйабын? Кинини манна Миэхэ аҕалын».

¹⁸ Иисус бирикээстиирин кытта, абааһы уолтан тахсан барбыта; уол оҕо сонно үтүөрэн хаалбыта.

¹⁹ Онтон Иисус соҕотобун хаалбытыгар үөрэнээччилэрэ кэлэн: «Билиги тоҕо кыайан үүрбэтэхпитий?» — диэн ыйыппытара.

«²⁰ Итэҕэлгит кэмчи, ол иһин, — диэбитэ Иисус. — Кырдьыгы эһиэхэ этэбин, өскөтүн эһиги хартыыһа да сиэмэтин саҕа итэҕэллээх туран, бу хайаҕа: „Мантан көһөн онно бар“, — диэтэргит, хайа сонно оннуттан көһүө этэ; оччоҕо эһиэхэ кыаллыбат

диэн туох да суох буолуо этэ; ²¹оттон абааһы бу биһин ууһа мэлииппэ уонна пост эрэ күүһүнэн үүрүллэр*».

²²Галилеяҕа сылдьан** Иисус үөрэнээччилэригэр эппитэ: «Кини Уолун сотору дьон илиитигэр биэрэн ²³өлөртөрүүхтэрэ, ол эрээри үһүс күнүгэр Кини тиллиэҕэ». Үөрэнээччилэрэ улаханлык санаарҕаабыттара.

Танара Дьэтин тардыыта

²⁴Капернаумна кэлбиттэригэр Танара Дьэтин тардыытын*** хомуйааччылар Петрга кэлэн: «Эһиги Үөрэтээччигит тардыыны төлүүр буолбат дуо?» — диэн ыйыппыттара.

²⁵«Төлүүр», — диэбитэ Петр.

Дьэҕэ киирбитигэр Иисус киниттэн урутаан ыйыппыта: «Эн туох дии саныыгын, Симон? Сирдээҕи ыраахтааҕылар түһээни, биитэр тардыыны кимтэн хомуйалларый: бэйэлэрин оҕолоруттан дуу, атыттартан дуу?»

²⁶«Атыттартан», — диэбитэ Петр.

Иисус эппитэ: «Ол аата оҕолоро түһээнтэн босхолонолор. ²⁷Ити эрээри биһиги кинилэри симитиннэримиэххэ; эн күөгүгүн ылан муораҕа киир, онно бастакы хаптарбыт балыгын айаҕын атыттааххына, биһиги төлөбүрбүтүн толуйар манньыат**** сылдьар буолуоҕа. Эн ону ыланттын, иккиэммит аатыттан кинилэргэ биэр».

Халлаан Саарыстыбатыгар саамай улаханнара

18 Бу кэмнэ Киниэхэ үөрэнээччилэрэ кэлэн ыйыппыттара: «Халлаан Саарыстыбатыгар саамай улаханнара кимий?»

²Иисус кыра оҕону ыңыран ылан, кинилэр иннилэригэр туруорбута: «³Кырдыгы эһиэхэ этэбин, эһиги уларыһан оҕо курдук

* 17:21 *Оттон абааһы бу биһин ууһа мэлииппэ уонна пост эрэ күүһүнэн үүрүллэр* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 17:22 *Галилеяҕа сылдьан* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Галилеяҕа төннөн иһэн».

*** 17:24 *Танара Дьэтин тардыыта* — грек. «дидрахма». Дидрахма (икки драхма), эбэтэр шекель анаара — икки күннээх үлэ төлөбүр. Иудей эр дьоно сылга биирдэ Танара Дьэтигэр төлүүр нолуоктара.

**** 17:27 *Манньыат* — грек. «статир». 1 статир 2 дидрахмаҕа тэннэхэрэ.

буолбатаххытына, Халлаан Саарыстыбатыгар кириэххит суоҕа. ⁴ Ким кыратыйан бу оҕо курдук буолбут, ол Халлаан Саарыстыбатыгар барыларыттан улаханнара буолуоҕа. ⁵ Ким биир маннык оҕону Мин ааппар ылынар, ол Миигин ылынар; ⁶ оттон ким эмэ бу Миигин итэҕэйэр кыралартан биирдэстэрин эмэ аныыга уккуйар буоллаҕына, ол киһини, моонньугар суоруна тааһын баайан баран, муораҕа тимирдибиттэрэ киниэхэ быдан ордук буолуо этэ.

⁷ Дьону аныыга килтэрэр угаайылардаах бу аан дойдуну сор-мунг күүтэр! Оннук моһоллор хайаан да баар буолуохтара, ол гынан баран сор-мунг күүтэр ол моһол төрдө буолбут киһини! ⁸ Өскөтүн илиинг дуу, атаҕын дуу эйигин аныыга угуйар буоллаҕына, онтукаҕын быһан ылан киэр бырах: икки илиилээх биитэр икки атахтаах умуллубат уокка быраҕыллыан кэриэтэ, Олоххо аҥаар илиилээх, биитэр аҥаар атахтаах киирбитинг эйиэхэ ордук. ⁹ Өскөтүн хараҕын эйигин аныыга угуйар буоллаҕына, хараххын онгон ылан киэр бырах: умайа турар гееннаҕа икки харахтаах быраҕыллыан кэриэтэ, Олоххо аҥаар харахтаах киирбитинг эйиэхэ ордук.

Муммут бараан туһунан домох

¹⁰ Көрүҥ эрэ, бу кыралартан кими да сэнээбэт буолунг. Кырдыгы эһиэхэ этэбин: кинилэр Аанньаллара мэнэ халлаанна Мин Халлааннааҕы Аҕам ыксатыгар сылдыбаллар. ¹¹ Киһи Уола сүппүтү көрдөөн быһыһы кэлбитэ*. ¹² Эһиги туох дии саныгытый? Өскөтө ким эмэ сүүс барааннааҕыттан биирэ сүппүт буоллун, оччоҕо кини баар тоҕус уон тоҕус бараанын хайа тэллэҕэр хаалларан баран, ол сүппүт бараанын көрдүү барыа суоҕа этэ дуо? ¹³ Уонна бу сүппүт бараанын буллаҕына, кырдыгы эһиэхэ этэбин: кини баар тоҕус уон тоҕус барааныттан үөрэринээҕэр, көстүбүт барааныттан өссө ордук үөрүөҕэ. ¹⁴ Ити курдук эһиги Халлааннааҕы Аҕаҕыт эмиэ бу кыралартан ким да өлүөн-сүтүөн баҕарбат.

* 18:11 *Киһи Уола сүппүтү көрдөөн быһыһы кэлбитэ* — сорох былыргы гректини илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

Аньыыны онгорбут быраатын туһунан

¹⁵ Өскөтүн быраатын эйигин утары аньыыны онгордобуна, эн киниэхэ тийиэнгин, иккиэйэбин хаалбыт кэмнитигэр кинини кытта кэпсэт. Өскөтүн тылгын ылыннабына, ол аата эн бырааккын сүтэрбэтэххин; ¹⁶оттон тылгын истибэтэбинэ, киниэхэ бэйэбин кытта биир, эбэтэр икки киһини илдэ тий, тоҕо диэтэххэ, „ханнык баҕарар дыала икки, эбэтэр үс туоһулаах буолуохтаах“; ¹⁷онно истибэтэбинэ, церковка кэпсээ; оттон церковны истибэтэбинэ, кини эйиэхэ Тангараны билиммэт дыон эбэтэр түһээн хомуйааччылар кэриэтэ буоллун. ¹⁸Кырдыгы эһиэхэ этэбин: эһиги сиргэ тугу баайбыккыт — Халлаанга бааллыаҕа, сиргэ тугу сүөрбүккүт — Халлаанга сөллүөҕэ. ¹⁹Эһиэхэ өссө төгүл этэбин: өскөтүн эһигиттэн икки киһи бу сир үрдүгэр сүбэнэн тугу эмэ көрдөһөн үнэр буоллабына, Халлааннаабы Аҕам кинилэргэ тугу көрдөспүттэрин биэриэҕэ. ²⁰Ханна икки, биитэр үс киһи Мин ааппын ааттаан түмсэр да, онно Мин кинилэр ортолоругар баар буолуом».

Бырастыы гымматах чаҕар туһунан домох

²¹ Онуоха Петр Киниэхэ кэлэн ыйыппыта: «Тойонуом, быраатым миигин утары аньыыны онгордобуна, мин кинини хаста бырастыы гынахтаахпыный? Сэттэтэ дуо?»

²² Иисус эппитэ: «Суох, эйиэхэ сэттэтэ диэбэппин, сэттэ уон төгүл сэттэтэ диибин. ²³Ол эбэтэр Халлаан Саарыстыбатын маннык холобурдуохха сөп. Санаан көрүн: арай биирдэ ыраахтааҕы чаҕардарын кытта иһин аахсыан баҕарбыт. ²⁴Иһин аахсан барбытыгар киниэхэ хас да мөлүйүүн үрүн көмүс манньыат иэскэ киирбит киһини аҕалбыттар. ²⁵Иэстээх киһитэ тугунан да төлүүр кыаҕа суобун иһин, иһин саптараары, тойоно кинини ойохтору-оҕолору, туох баар баайдары-дуоллары атылыырга дыһайбыт.

²⁶ Чаҕар ыраахтааҕы иннигэр сөһүргөстээн туран: „Тойонуом! Көһүтэ түс, мин эйиэхэ барытын төлүөм“, — диэн ааттаспыт. ²⁷ Ыраахтааҕы үлэһитин аһынан ытан кэбиспит, иһин бырастыы гыммыт.

²⁸ Чаҕар баран иһэн, киниттэн баара-суоҕа сүүс үрүн көмүс манньыаты иэс ылбыт киһи иһэрин көрөн, тутан ылан

хабарбатыгар түспүт уонна: „Иэспин төлүү оѳус“, — дии-дии ыкпыт-түүрбүт.

²⁹ Киһитэ кини иннигэр сөһүргэстээн туран: „Миигин көһүтэ түс, барытын төнүннэриэѳим“, — диэн ааттаспыт.

³⁰ Анараанньыта истиэн да баѳарбатах — хаһан иэһин төлүүр диэри хаайыыга уктарбыт. ³¹ Атын чаѳардар маны көрөн улаханлык хомойбуттар уонна баран туох буолбутун барытын тойонноругар кэпсээн биэрбиттэр.

³² Тойоно кинини ыңгыран ылан эппит: „Оо, хара санаалаах кулут! Көрдөспүтүң иһин, мин эйиэхэ иэскин барытын бырас-тыы гыммытым. ³³ Мин эйигин аһыммытым курдук, эн эмиэ табаарыскын аһынахтаах этинг буолбат дуо?“ ³⁴ Уордайбыт ыраахтааѳы кинини, иэһин барытын төлүүр диэри, муннааччыларга биэрбит.

³⁵ Онон эһиги бырааттаргытын ис сүрэххиттэн бырастыы гыммат буоллаххытына, Мин Халлааннааѳы Аѳам эһиэхэ эмиэ ситигирдик сыһыаннаһаѳа».

Арахсыы туһунан

19 Иисус маны кэпсээн баран, Галилеяттан тахсан Иордан унуор Иудея сиригэр барбыта; ² онно көй үгүс киһи батыһан барбытын барыларын үтүөрдүбүтэ.

³ Фарисейдар кэлэннэр, Кинини үтэн-анньан көрөн ыйыппыттара: «Киһи ойоѳуттан ханнык баѳарар сылтаѳынан арахсарын Сокуон көңүллүүр дуо?»

⁴ Иисус хоруйдаабыта: «Айыы Таһара маннай дьону айарыгар, эр киһини уонна дьахтары айбыта диэни эһиги аахпатаххыт дуо?»

⁵ Онон „киһи ийэлээх аѳатын хаалларан ойоѳор холбоһуо, оччоѳо иккиэн биир эт-хаан буолуохтара“. ⁶ Ол аата кинилэр аны икки аңыы буолбатахтар, биир эт-хаан буолаллар. Онон Таһара холбообутун киһи араарбатын».

⁷ Фарисейдар ыйыппыттара: «Тоѳо оччоѳо Моисей „эр киһи ойоѳуттан арахсарыгар арахсыбытын туоһулуур суругу киниэхэ биэриэхтээх“ диэн соруйбутай?»

«⁸ Моисей, эһиги сүрэххит тыйыһын иһин, кэргэттэргиттэн арахсаргытын көңүллээбитэ, — диэбитэ Иисус. — Маннай оннук буолбатах этэ. ⁹ Оттон Мин эһиэхэ этэбин: киһи, ойоѳо көс-сүүлэспэтэѳин үрдүнэн, киниттэн арахсан атын дьахтары ылар

буоллабына — ол аата көссүүлэхэр; оттон арахсыбыт дьахтары ойох ылыы — ол эмиэ көссүүлэһии*».

¹⁰ Үөрэнээччилэрэ Киниэхэ эппиттэрэ: «Киһи ойоҕор оннук сыһыаннаһахтаах буоллабына, ыал буолбатаҕа ордук эбит».

¹¹ Иисус хоруйдаабыта: «Мин эппиппин киһи эрэ барыта ылынар кыаҕа суох, арай итинник кыах бэриллибит дьонно эрэ ылыныаҕа. ¹² Киһи кэргэннэммэт биричиинэтэ араас буолар: сорох төрүөбүттэн оннук оноруулаах; сорох киһи дьон дьаһыгыттан оннук буолар, холобур, атакылар; ол эрэри, Халлаан Саарыстыбатын туһугар кэргэннэммэт дьон эмиэ бааллар. Маны ылынааччы ылыннын».

Иисус Христос уонна кыра оҕолор

¹³ Илиитин ууран туран үнтүн диэн, Киниэхэ оҕолору аҕал-быттарын үөрэнээччилэрэ бопсубуттара.

¹⁴ Иисус эппитэ: «Оҕолор Миэхэ кэллиннэр, кинилэри мэхэйдээмэн. Халлаан Саарыстыбатыгар манныктар киирэллэр эбээт». ¹⁵ Оттон оҕолору алҕаан баран, ол сиртэн барбыта.

Эдэр баай туһунан

¹⁶ Биирдэ Киниэхэ биир киһи кэлэн ыйыппыта: «Үтүө Үөрэтээччи!** Бараммат олоххо тиксэр туһугар мин туох үтүөнү онгоруохтаахпыный?»

¹⁷ «Миигин тоҕо үтүө диэн ынгырабын? — диэбитэ Иисус. — Танараттан ураты үтүө атын ким да суох***. Бараммат олоххо киириэххин баҕарар буоллаххына, Танара кэриэстэрин тутус».

¹⁸ «Ханныктары?» — кэлбит киһи ыйыппыта.

«Өлөрүмэ, көссүүлэхимэ, уорума, сымыйанан туоһулаама, ¹⁹ ийэлээх аҕабын ытыктаа уонна чугастаабыгын, бэйэбин таптырым курдук, таптаа», — диэн хоруйдаабыта Иисус.

* 19:9 *Оттон арахсыбыт дьахтары ойох ылыы — ол эмиэ көссүүлэһии* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 19:16 *Үтүө Үөрэтээччи!* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Үөрэтээччи!»

*** 19:17 *Миигин тоҕо үтүө диэн ынгырабын? Танараттан ураты үтүө атын ким да суох* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Миигиттэн тоҕо үтүө туһунан ыйытабын? Соҕотох Үтүө Танара эрэ баар».

²⁰ «Мин итини барытын оѳо сааспыттан* тутуһабын ээ, — диэбитэ эдэр киһи. — Оччоѳо Миэхэ өссө тугум итэҕэһий?»

²¹ Иисус эппитэ: «Энкилэ суох буолуоххун баҕарар буоллаххына, барангыҥ баайгыҥ барытын атыылаан дыаданыларга үллэр. Оччоѳо Халлаанга баайдаах буолуон. Онтон кэлэн Миигин батыс».

²² Эдэр киһи, мань истэн, санаарҕаан тэйэ хаампыта; кини олус баай этэ.

²³ Иисус үөрэнээччилэригэр эппитэ: «Кырдьыгы эһиэхэ этэбин: баай дьон Халлаан Саарыстыбатыгар киирэллэрэ ыарахан. ²⁴Өссө этэбин: баай киһи Тангара Саарыстыбатыгар киирэринээѳэр, тэбиэн иннэ үүтүгэр киирэрэ ордук чэпчэки».

²⁵ Үөрэнээччилэрэ мань истэн, бэркиһээн: «Оччоѳо ким кыайан быһанар кыахтааҕый?» — диэн ыйыппытара.

²⁶ Иисус кинилэр диэки болѳомтолоохтук көрөн баран эппитэ: «Дьонго ити кыаллыбат, оттон Тангараҕа туох барыта кыаллар».

²⁷ Онуоха Петр эппитэ: «Бу биһиги, тугу барытын хаалларан туран, Эйигин батыспыппыт; оччотугар кэлин биһиги туохха тиксиэхпитий?»

«²⁸ Кырдьыгы эһиэхэ этэбин, — диэбитэ Иисус, — Саҥа Үйэҕэ, Киһи Уола килбиэннээх бүрүстүөлүгэр олордоѳуна, эһиги, Миигин батыспыт дьон эмиэ, уон икки бүрүстүөлгэ олоронгут, Израиль уон икки көлүөнэтин дьүүлүөххүт. ²⁹ Мин аатым туһугар дьиэлэрин-уоттарын, убайдарын-бырааттарын, аҕастарын-балыстарын, аҕаларын-ийэлэрин, ойохторун**, оѳолорун, сирдэрин-дойдуларын хаалларбыт дьон сүүс төгүл элбэҕи ылыахтара, бараммат олоххо тиксиэхтэрэ. ³⁰ Ол эрэри, үгүс бастакылар кэнники буолуохтара, оттон кэнникилэр бастакы буолуохтара.

* 19:20 *Оѳо сааспыттан* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 19:29 *Ойохторун* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

**Виноградник үлэһиттэрин
туһунан домох**

20 Халлаан Саарыстыбатын өссө манньк холобурдуохха сөп: биир хаһаайын сарсыарда эрдэ винограднигар үлэһиттэри наймылыы тахсыбыт. ²Хас да киһини кэпсэтэн, күнгэ кинилэргэ биирдии динарийы төлүөх буолан, винограднигар үлэлэтэ ыппыт.

³Онтон, үс чаас саҕана* тахсан, баһаарга туох да үлэтэ суох турар дьону көрбүт. ⁴„Эһиги эмиэ мин виноградникпар баран үлэлээн, — диэбит кини. — Хамнаскытын сөбүнэн көрөн төлүүбүм“. Кинилэр сөбүлэнэн үлэлии барбыттар.

⁵Хаһаайын алта саҕана уонна тоҕус чаас саҕана** тахсан, эмиэ атын үлэһиттэри ыныртаабыт. ⁶Онтон уон биир саҕана*** тахсан, өссө атыттар кэлэн туралларын көрөн: „Күнү быһа тоҕо тугу да гыммакка манна турабыт?“ — диэн ыйыппыт.

⁷„Биһигини ким да наймыласпата“, — дэспиттэр турар дьон.

„Мин виноградникпар баран үлэлээн“, — диэбит хаһаайын.

⁸Киэһэ буолбутугар, кини үлэһиттэрин салайтарар киһитигэр эппит: „Үлэһиттэри ыныртаангын, бүтэһик кэлбиттэртэн саҕалаан, барыларыгар хамнастарын төлөө“.

⁹Онуоха уон биир чаас саҕана наймыламмыттар кэлэннэр, харчыларын ылбыттар. ¹⁰Бастаан кэлбит дьон элбэҕи аахсыахпыт дии санаабыттар да, кинилэр эмиэ биирдии динарийы ылбыттар. ¹¹Хамнастарын ылан баран, кинилэр хаһаайынга абаран: ¹²„Ити кэнники кэлбит дьон биир эрэ чаас үлэлээтилэр, оттон биһиги, уһун күнү быһа эрэйдэнэн, өнгүрүк куйааһы тулуйан бараммыт, кинилэри кытта тэнгэ аабыстыбыт“, — дэспиттэр.

„¹³Доҕоор, мин эйигин атаҕастаабатым ээ, — диэбит хаһаайын кинилэртэн биирдэстэригэр. — Эн миэхэ биир динарийга үлэлииргэ сөбүлэммитинг буолбат дуо? ¹⁴Онон бэйэнг ирээккин

* 20:3 *Үс чаас саҕана* — сарсыарда тоҕус чаас саҕана.

** 20:5 *Алта саҕана уонна тоҕус чаас саҕана* — күнүс уон икки чааска уонна үс чааска.

*** 20:6 *Уон биир саҕана* — киэһэ биэс чаас саҕана.

ылан бар. Мин ити хойут кэлбит киһиэхэ эмиэ эйиэхэ биэрбитим саҕаны биэриэхпин баҕарабын. ¹⁵Харчыбын хайдах гынарым бэйэм көнүлүм буолбат дуо? Эбэтэр мин үтүнү онгорорбун эн ордугургуу көрдүн дуу?“

¹⁶Ол курдук кэнникилэр бастакы, оттон инникилэр кэнники буолуохтара: ынырыллыбыт элбэх эрэри, талыллыбыт аҕыйах*».

***Иисус Христос өлөн баран тиллэрин
хатылаан этэр***

¹⁷Иерусалимнаан иһэн, Иисус уон икки үөрэнээччитин туспа ыныран ылан эппитэ: «¹⁸Дьэ бу биһиги Иерусалимга баран иһэбит. Онно Киһи Уолун архиерейдарга уонна сокуонньуттарга туттарыахтара. Кинини өлөрөргө ууран, ¹⁹Тагараны билбэт омуктарга элэк гыннара, таһыйтара уонна кириэскэ тиирдэрэ биэриэхтэрэ. Ол эрэри Кини үһүс күнүгэр тиллиэбэ».

Иаковтаах Иоанн көрдөһүүлэрэ

²⁰Онтон Зеведей уолаттарын ийэлэрэ, уолаттарыныын тийээн кэлэн, Киниэхэ сүгүрүйбүтэ; кини тугу эрэ көрдөһөн баҕарара.

²¹«Тугу көрдөһөххүн баҕарабынай?» — диэн ыйыппыта Иисус.

Ийэлэрэ эппитэ: «Мин уолаттарым Эн Саарыстыбаҕар — биирдэнэ уҥа өттүгэр, иккиһэ хаҥас өттүгэр — олороллорун көнүллээ».

²²«Тугу көрдөһөргүтүн бэйэҕит да билбэккит, — диэбитэ Иисус. — Эһиги Мин иһиэхтээх иһиппиттэн иһэр, Мин сүрэхтэнэр сүрэхтэниибин ааһар кыахтааххыт дуо?»**

«Кыахтаахпыт», — дэспиттэрэ Зеведей уолаттара.

²³Иисус кинилэргэ эппитэ: «Мин иһэр иһиппиттэн иһиэхит, Мин сүрэхтэниибинэн сүрэхтэниэххит***, ол гынан баран

* 20:16 *Ынырыллыбыт элбэх эрэри, талыллыбыт аҕыйах* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 20:22 *Мин сүрэхтэнэр сүрэхтэниибин ааһар кыахтааххыт дуо?* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

*** 20:23 *Мин сүрэхтэниибинэн сүрэхтэниэххит* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

уна-ханас өттүбэр ким олорорун Мин быһаарбаппын, ону Аһам Бэйэтэ кимиэхэ бэлэмнээбитинэн буолуоҕа».

²⁴ Маны истибит уон үөрэнээччи ини-биилэргэ абарбыттара.

²⁵ Ол эрэри Иисус кинилэри ыңыран ылан эппитэ: «Таһараны билбэт омуктарга бас-көс дьонноро баһылыыларын, бу дойду улуулара кинилэргэ тойоргууларын эһиги билэҕит, ²⁶ оттон эһиэхэ оннук буолбатын; төттөрүтүн, ким эһигиттэн улахан-ныт буолуон баһарбыт, ол барыгытыгар чаһар буоллун, ²⁷ оттон ким бастакыгыт буолуон баһарбыт, ол эһиэхэ кулут буоллун. ²⁸ Киһи Уола Бэйэтигэр туһалатаары кэлбэтэҕэ, Бэйэтэ туһалаары, олоҕун бар дьон туһугар толук уураары, кэлбитэ».

***Иерихонга хараҕа суохтары
үтүөрдүү***

²⁹ Иерихонтан тахсалларыгар кэннилэриттэн дьон халҕаһалыы анһан батыһан барбыттара. ³⁰ Онно суол кытыгытыгар хараҕа суох икки киһи олороро. Кинилэр Иисус аһан иһэрин истэн: «Тойоммуот, Давид Уола! Биһигини абыраа!» — диэн үөгүлэспиттэрэ.

³¹ Дьон «Аргыйың!» диэн буойбуттарыгар, өссө күүскэ үөгүлээбиттэрэ: «Тойоммуот! Давид Уола! Биһигини абыраа!»

³² Иисус тохтоон, кинилэри ыңыран ылан: «Эһиги Миигиттэн тугу көрдөһүүххүтүн баһарабытый?» — диэн ыйыппыта.

³³ «Тойоммуот! Көрөр буолуохпутун баһарабыт!» — дэспиттэрэ хараҕа суохтар.

³⁴ Иисус аһынан харахтарын таарыйаатын, иккиэн сонно харахтарынан көрөр буолан хаалбыттара уонна суол устун Кинини батыһан барбыттара.

Иерусалимга кириии

21 Онтон Иерусалимга улам чугаһаан, Елеон хайатын тэллэҕэр турар Виффагия диэн дэриэбинэҕэ тийэн кэлбиттэригэр Иисус икки үөрэнээччитин инники ыппыта. «² Бу утары баар дэриэбинэҕэ киирин, — диэбитэ Кини. — Онно баайыллан турар оселу көрүүххүт, аттыгар оҕото турар буолуо. Иккиэннэрин сүөрэн манна Миэхэ аҕалын. ³ Ким эмэ туох эмэ диэтэҕинэ, Тойоммут наадыар диэн хоруйдаарын, оччоҕо биэрэн ыгытахтара».

⁴⁻⁵ Бу барыта пророк өтө көрөн эппитэ туоларын туһугар буолбута: «Сион* кыһыгар этин: Бу эн көрсүө-сэмэй Ыраахтааҕын оселу, сэргэстэһэ иһэр ындыы оселун оҕотун, миинэн эйиэхэ кэлэн эрэр».

⁶ Үөрэнээччилэрэ баран Иисус соруйбутун барытын толорбуттара. ⁷ Тыһы оселу оҕотун кытта аҕалан, арҕастарыгар танастарын устан уурбуттара; Иисус танас үрдүгэр ололбута. ⁸ Мустубут хойуу дьон үксэ танастарын, оттон сорохторо мас лабааларын быһан ыла-ыла, суол устун тэлгииллэрэ. ⁹ Иисус иннигэр-кэннигэр иһэр дьон халыҥ халҕаһалара: «Осанна Давид Уолугар! Айыы Тойон аатыгар Кэлэн Иһээччи алгыстаах! Осанна мэнэ халлаанна!» — диэн хаһытаһаллара.

¹⁰ Иисус Иерусалимна киирэн иһэрин көрөн, куорат бүттүүнэ долгуйбута. «Бу Кимий?» — диэн бары бэйэ-бэйэлэриттэн ыйыталаһаллара.

¹¹ «Галилея Назаретыттан төрүттээх Пророк Иисус!» — диэн мустубут дьон хоруйдууллара.

***Иисус Христос
Таһара Дьэтигэр***

¹² Иисус Таһара Дьэтигэр кэлэн, атыһыттары да, атыһааччылары да барыларын үүртэлээн таһаартаабыта, харчы уларытааччылар остуолларын, холууп атыһааччылар ыскаамыйаларын түннэритэ анныталаабыта. Итиэннэ кинилэргэ эппитэ: ¹³ «„Мин Дьэм үгэр дьэ буолуо“ диэн суруллубута, ону эһиги ороспуойдар ордуулар оҕорбуккут».

¹⁴ Таһара Дьэтигэр сырыттаһына, Киниэхэ хараҕа суохтар, доһолоннор кэлбиттэрин Иисус барыларын үтүөрдүбүтэ. ¹⁵ Архиепидар уонна сокуонньуттар, Кини оҕорор дьикти дьайыһыларын көрөн, итиэннэ оҕолор Таһара Дьэтин иһигэр: «Давид Уолугар осанна!» — диэн хаһытыһыларын истэн, абаран эппиттэрэ: ¹⁶ «Ити тугу дииллэрин Эн истэһин дуо?»

«Истэбин, — диэбитэ Иисус. — „Кыракый оҕолор, эмиийдээх оҕолор уостарынан Эн айхал тылларын этиттин“ диэн

* 21:4-5 *Сион* — Давид ыраахтааҕы дьоно сэриилээн ылбыт Иерусалимнааҕы кириэппэстэрин аата. Кэлин Таһара Дьэтэ турар томторун манньык ааттыыр буолбуттара.

суруллубутун эһиги, ама, аахпатаххыт дуо?» ¹⁷ Уонна кинилэртэн араҕан куораттан тахсан, Вифанияҕа тийэн хоммута.

Смоковница куура хатыыта

¹⁸ Сарсыарда эрдэ, куоракка төннөн иһэн, Иисус аччыктаан кэлбитэ. ¹⁹ Суол кытыытыгар биир смоковница үүнэн турарын көрөн, тийэн отон көрдөөн баран, сэбирдэҕиттэн атыны тугу да булбакка: «Аны үйэн тухары астаныма!» — диэбитэ. Сонно смоковница куура хатан хаалбыта.

²⁰ Үөрэнээччилэрэ мань көрөн бэркиһээн: «Бу смоковница хайдах маннык түргэнник хатан хаалла?» — диэн ыйыппытара.

«²¹ Кырдьыгы эһиэхэ этэбин, — диэбитэ Иисус, — эһиги саарбахтаабакка итэҕэйэр буоллаххытына, бу смоковницаны хатарыахтааҕар буолуох, оннооҕор ити хайаны: „Өрө көтөҕүллэн тахсан муораҕа түс“, — диэтэххитинэ, ону толоруо этэ. ²² Ол курдук эһиги, итэҕэйэн туран көрдөстөххүтүнэ, көрдөспүккүтүн барытын ылааххыт».

Иисус Христос быраабын ыйытыы

²³ Онтон Танара Дьэитигэр киирэн үөрэтэ турдаҕына, Киниэхэ архиерейдар уонна норуот аҕа баһылыктара кэлэн эппиттэрэ: «Эн ханнык быраапкынан итинник быһыыланаҕын*? Эһиэхэ итинник быраабы ким биэрбитэй?»

²⁴ Иисус эппитэ: «Мин эмиэ эһигиттэн бири ыйытыам этэ. Онно хоруйдаатаххытына, Мин эмиэ ханнык бырааппынан итинник быһыыланарбын эһиэхэ этиэм. ²⁵ Иоанн сүрэхтээһинэ хантан көнүллээх этэй: Танараттан дуу, дьонтон дуу?»

Кинилэр бэйэлэрин икки ардыларыгар сүбэлэспиттэрэ: «Танараттан диэтэхпитинэ, оччоҕо тоҕо кинини итэҕэйбэтэххитий диэҕэ. ²⁶ Онтон дьонтон диэхпитин — аны норуот кутталлаах: кинилэр бары Иоанны пророк дииллэр». ²⁷ Онон: «Билбэппит», — диэн хоруйдаабытара.

Иисус эппитэ: «Оччоҕо Мин эмиэ ханнык бырааппынан итинник быһыыланарбын эһиэхэ эппэппин».

* 21:23 Танара Дьэиттэн атыыһыттары үүрбүтүн туһунан ыйытыы.

Икки уол туһунан домох

«²⁸Оттон мань эһиги туох диигитий? Биир киһи икки уоллаах эбит. Биирдэ кини бастакы уолугар кэлэн: „Тоойуом, бүгүн виноградникка баран үлэлээ эрэ“, — диэбит. ²⁹Уола: „Барбаппын“, — диэбит эрэри, бэрт сотору кэмсинэн, үлэлии барбыт. ³⁰Абалара, иккис уолугар кэлэн, эмиэ итинник эппит. Бу уола: „Сөп, бардым, тойонум“, — диэбит эрэри, үлэлии барбатах. ³¹Кинилэртэн хайалара аҕатын көңүлүн толорбутуй?»

«Бастакыта», — диэн хоруйдаабыттара.

«Кырдыгы этэбин, — диэбитэ Иисус, — түһээн хомуйааччылар уонна содур дьахталлар эһиги иннигитигэр Танара Саарыстыбатыгар киирэн эрэллэр. ³²Иоанн эһиэхэ кырдык суолун ыйаары кэлбитэ, ону эһиги итэҕэйбэтэххит, оттон түһээн хомуйааччылар уонна содур дьахталлар итэҕэйбиттэрэ. Эһиги ону көрөн да барангыт, кэмсинэн, кинини итэҕэйбэтэххит.

Виноградник үлэһиттэрин туһунан домох

³³Аны манньк домоҕу истинг. Биир дьыэлээх хаһаайын виноградник олордубут; онтун эргиччи күрүөлээн баран, иһигэр сүмэһин сүүрдэр тэриллээх онкучах хаспыт, харабыл башнятын туппут уонна барытын үлэһиттэргэ туттаран баран, бэйэтэ ыраах айанга аттаммыт. ³⁴Виноград хомуллар кэмэ кэлбитигэр, отонуттан ылара, виноградник үлэһиттэригэр кулуттарыны ыппыт.

³⁵Ол эрэри үлэһиттэр, кини кулуттарыны тутан ылан, сорохторун сынньабыттар, сорохторун тааһынан илдьи тамнаабыттар, оттон сорохторун өлөртөөн кэбиспиттэр. ³⁶Иккис сырыыга хаһаайын уруккуттан өссө элбэх атын кулуттары ыппыт; ол кулуттар тийибиттэригэр анараангылар эмиэ соннук быһыыламмыттар. ³⁷Тиһэбэр кини: „Уолбун ытыктыахтара“, — диэн уолун ыппыт.

³⁸Виноградник үлэһиттэрэ уолун көрөн: „Нэһилиэнньик иһэр! Кинини өлөрүөбүҥ, оччоҕо нэһилиэстибэтин биһиги ылыахпыт“, — диэн киксибиттэр. ³⁹Итиэннэ тутан ылан виноградник тас өттүгэр таһааран, өлөрбүттэр.

⁴⁰ Виноградник хаһаайына эргиллэн кэллэҕинэ, ити үлэһит-тэри хайдах гыныан сөбүй?»

⁴¹ Кинилэр эппиттэрэ: «Кырыктаах дьону кырыктаахтык өлөртүөҕэ, оттон винограднигың отону кэмигэр туттарар атын кулуттарыгар биэриэҕэ».

⁴² Иисус эппитэ: «„Тутааччылар бырахпыт таастара мунук тутаах тааһа буолла. Бу — Айыы Тойон оҥоһуута, биһиги маны көрө сөбүөтү“ диэн Суруйууларга этиллибитин эһиги аахпатаххыт дуо? ⁴³ Ол иһин Мин эһиэхэ этэбин: Таһара Саарыстыбата эһигиттэн былдьанан, туһаны аҕалар атын дьонго бэриллэҕэ. ⁴⁴ Бу таастан ингнэн охтубут киһи илдьи түһэн өлүөҕэ, оттон бу таас түспүт киһитэ хам баттан өлүөҕэ»*.

⁴⁵ Архиерейдар уонна фарисейдар Иисус кэпсиир домохторун истэн баран, бу кинилэр тустарынан этиллибитин өйдөөбүттэрэ. ⁴⁶ Иисуһу тутан ылыахтарын баҕарбыттара эрэри, норуоттан чаҕыйбыттара. Норуот Кинини Пророк дии саныыра.

*Уруу малааһынын
туһунан домох*

22 Иисус кинилэргэ өссө маннык домоҕу кэпсээбитэ: «²Халлаан Саарыстыбатын тугунан холобурдаан көрдөрүөххэ сөбүй? Эһиги манныгы санаан көрүн: биир ыраахтааҕы, уола ыал буолар малааһынын бэлэмнээн баран, ³ыңырбыт дьонун хомуйтара, кулуттарын ыппыт. Ыңырылаахтар буоллахтарына кэлиэхтэрин баҕарбатахтар. ⁴Онтон аны атын кулуттарын ыттан ыңырыллыбыттарга илдьиттээбит: „Аһылыгым тардыллан турар. Оҕустарбын, эмис идэһэлэрбин хайыы-үйэ өлөртөөтүм, онон барыта бэлэм. Малааһыңга кэлин“.

⁵ Кинилэр ону аахайбакка, ким сыһыга үлэлии, ким атыытын атыылы баран хаалбыттар. ⁶Сорохторо кини ыппыт кулуттарын тутан ылан, атаҕастаан баран өлөртөөбүттэр. ⁷Ыраахтааҕы ону истэн уордаһан, сэриилэрин ыппыт — өлөрүөхсүтэри имири эстэрэн баран, куораттарын уоттатан кэбиспит.

⁸ Онтон кулуттарыгар эппит: „Уруу малааһына бэлэмнэ бэлэм эрэри, ити ыңырбыт дьонум сөбө суох дьон эбиттэр.

* 21:44 Сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу этии суох.

⁹ Онон суоллар тоѳойдоругар тийэн, ким да буоллун, көрсү-бүккүтүн барытын аңаар кырытыттан малааһынна ынгыртаан иһин“. ¹⁰ Кулуттар уулуссаѳа тахсан көрсүбүт дьоннорун — үтүө буоллун, мөкү буоллун — барыларын хомуйан аѳалбыттар. Малааһын буолар саалата тобус-толору ыалдыт буолбут.

¹¹ Ыраахтааѳы ыалдыттарын көрө киирбитэ — арай биир бырааһынныктыы танныбатах киһи кэлэн олорор эбит. ¹² „Доѳоор, — диэбит ыраахтааѳы, — бу хайдах эн манна бырааһынныктыыр таңаһа суох киирдин?“ Анараангыта сангарбатах.

¹³ Ыраахтааѳы чаѳардарыгар эппит: „Ылын, ити киһини, илиитин-атаѳын кэлгийэн баран, ытабыл-сонгобул, тиис хабырыныыта иһиллэр им балай харанатыгар быраѳын“.

¹⁴ Тоѳо диэтэххэ, ынгырыллыбыт элбэх эрээри, талыллыбыт аѳыйах».

Ыраахтааѳыга төлөнөр түһээн

¹⁵ Фарисейдар баран хайдах гынан Иисуһу тылыттан ингин-нэрэр түһунан сүбэлэспиттэрэ. ¹⁶ Ол кэннэ Киниэхэ бэйэлэрин үөрэнээччилэрин кытта иродианнары* ыппыттар. «Үөрэтээчи! — диэбиттэрэ ол кэлбит дьон. — Эн көнөѳүн биһиги билэбит. Эн кимтэн да куттаммат, кимиэхэ да бэрт буола са-таабат буолангын, дьын чохчы Танара суолугар үөрэтэѳин. ¹⁷ Онон биһиэхэ эт эрэ, хайдах дии саныгыныы: Рим ыраахтааѳытыгар түһээни төлүүр сөп дуу, төлөөбөт сөп дуу?»

¹⁸ Иисус кинилэр оѳуруктаах санааларын билэн эппитэ: «Сирэй көрбөхтөр, тоѳо Миигин үтэн-анньан көрөѳүт? ¹⁹ Түһээни төлүүр манньааккытын Миэхэ көрдөрүн». Динарий аѳалан биэрбиттэрэ. ²⁰ «Бу ким мөссүөнэй, ким аатай?» — Иисус ыйыппыта.

²¹ «Ыраахтааѳы киэнэ», — дэспиттэрэ.

«Оннук буоллаѳына, ыраахтааѳы киэнин ыраахтааѳыга, Танара киэнин Танараѳа биэрин», — диэбитэ Иисус.

²² Кинилэр маны истэ сөѳөн, Иисуһу хаалларан баран хаалбыттар.

* 22:16 *Иродианнар* — Ирод Антипа диэки санаалаах, Рим былааһын өйүүр баай дьон.

**Өлбүттэр тиллиилэрин
туһунан ыйытыы**

²³ Ол күн Киниэхэ өлбүттэр тиллэллэрин билиммэт саддукейдар кэлбиттэрэ. Кинилэр манньк ыйытыылаахтара: «²⁴ Үөрэтээччи! Моисей: „Оҕото суох сылдьан өлбүт киһи быраата, убайын ойоҕун ылан, кини ууһун салҕаатын“, — диэн эппитэ. ²⁵ Биһиэхэ сэттэ бырааттыылар бааллара: улаханнара ойох ылан баран, оҕото суох сылдьан өлбүтэ, онон огдооботун кини быраата ылбыта. ²⁶ Иккис да, үһүс да быраат сэттискэ тийэ — бука бары оннук дьылҕаламмыттара. ²⁷ Саамай кэлин дьахтар өлбүтэ. ²⁸ Ол аата кинилэр тилиннэхтэринэ, дьахтар хайаларын ойоҕо буоларый? Кинини бары ыла сылдыбыттара эбээт».

²⁹ Иисус эппитэ: «Эһиги Суруйуулары да, Танара күүһүн да билбэт буолангыт, мунаҕыт. ³⁰ Танара өлбүттэри тилиннэрдэбинэ, кинилэр аны ойох ылбаттар, эргэ барбаттар, Халлаанҥа баар Танара Аанньалларын курдук буолаллар*. ³¹ Оттон өлбүттэр тиллиилэрин туһунан Танара эһиэхэ тугу эппитин эһиги аахпатаххыт дуо? ³² „Мин Авраам Танарата, Исаак Танарата уонна Иаков** Танарата буолабын“ диэбэтэҕэ дуо? Танара өлбүттэр Танаралара буолбатах, тыыннаахтар Танаралара».

³³ Кини үөрэтэрин норуот сөҕө истибитэ.

**Кэриэстэртэн саамай
суолталаахтара**

³⁴ Иисус саддукейдары саҕата суох ыппытын истэн, фарисейдар бары бииргэ мустубуттара. ³⁵ Биирдэстэрэ, сокуонһут, Кинини тургутан көрөөрү: ³⁶ «Үөрэтээччи! Сокуон кэриэстэриттэн хайалара саамай суолталааҕый?» — диэн ыйыппыта.

«³⁷ „Айыы Тойон Танараҕын ис сүрэххиттэн, ис дууһаҕыттан, туох баар өйгүнэн-санааҕынан барытынан таптаа“, — диэбитэ

* ^{22:30} Халлаанҥа баар Танара Аанньалларын курдук буолаллар — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Халлаанҥа баар Аанньаллар курдук буолаллар».

** ^{22:32} Авраам, Исаак уонна Иаков — еврей норуотун улуу төрүттэрэ.

Иисус. — ³⁸ Бу баар кэриэстэртэн саамай бастакылары уонна суолталаахтара. ³⁹ Иккис эмиэ итиннэхэ холоонноох: „Чугастаабыгын, бэйэҕин таптыырын курдук, таптаа“. ⁴⁰ Сокуон уонна Пророктар бары бу икки кэриэскэ тирэҕирэллэр».

Христос ким Уолай?

⁴¹ Фарисейдар мустубуттарыгар Иисус ыйыппыта: ⁴² «Эниги Христос туһунан туох дии саныгыт? Кини ким Уолай?»

«Давид Уола», — диэн хоруйдаабыттара.

«⁴³ Оччоҕо, — диэбитэ Иисус кинилэргэ, — Давид Тангара Тыынынан салайтаран, тоҕо Кинини Тойонум диэн ааттыырый? ⁴⁴ Кини: „Тойон мин Тойоммор өстөөхтөргүн үктэл оностон олорор гына Эйиэхэ самнаран биэриэхпэр диэри, Мин уна өттүбэр олоҕо диэбитэ“, — диир. ⁴⁵ Давид Кинини Тойонум диэн ааттыыр буоллаҕына, оччоҕо Кини хайдах Давид Уола буоларый?» ⁴⁶ Бу ыйытыгыга ким даҕаны кыайан хоруйдаабатаҕа; онон бу күнтэн ылата ким да санаата буолан, Киниттэн тугу да ыйыппатаҕа.

Кэнэҕэс ситиэхтээх сэт-сэлээн туһунан

23 Онтон Иисус норуокка уонна Бэйэтин үөрэнээччилэригэр туһаайан эппитэ: «² Моисей олбоҕор сокуонньуттар уонна фарисейдар олоҕу олорбуттар. ³ Кинилэр эһиэхэ тугу тутуһун диэн соруйалларын эһиги барытын тутуһан, толорон иһин, ол эрэри, тугу гыналларын батыһыман. Кинилэр үөрэтэллэр эрэри, тугу үөрэтэллэрин толорботтор; ⁴ бииртэн-биир ыарахан, сүгэргэ табыгаһа суох сүгэхэри баайан, дьон санныгар сүктэрэллэр, бэйэлэрэ буоллаҕына ону тарбахтарын да төбөтүнэн тутан көрбөттөр. ⁵ Тугу эмэ гынар да буоллахтарына, ону барытын дьон көрөрүгэр эрэ онороллор; ол иһин сүүстэригэр, илиилэригэр бааныылара* улам кэтирээн, таҕастарын бытырыыһа атыттардааҕар уһаан

* ^{23:5} Сүүстэригэр, илиилэригэр бааныылара — иудейдар Тангараҕа үгэллэригэр сүүстэригэр уонна ханас илиилэригэр тири хоруопкалары бааналлара; хоруопкалар истэригэр Тангара тылыттан быһа тардыылар угуллан сылдьаллара. Ону таһынан, Сокуону күүскэ тутуһар дьон таҕастарын аллаангы энээригэр бытырыыс (киистэ) тиктэллэрэ.

иһэр; ⁶ыгырыылаах аһылыктарга өттүгэстээн сытары, синагогаларга бастын олбоххо олорору, ⁷болуоссаттарга эбэрдэлэтэри, дьонно „Равви! Равви!“ диэн ыгыртарары кинилэр таптыылар. ⁸Оттон эһиги бэйэбитин „Равви“ дэтимэн, эһиэхэ биир эрэ Үөрэтээччилээххит — Христос*, эһиги буоллабына бары бырааттыылар буолабыт; ⁹итиэннэ кими даҕаны бу сиргэ аҕабыт диэмэн: эһиги халлаанга баар биир Аҕалааххыт; ¹⁰уонна бэйэбитин уһууааччы дэтимэн: эһигини Уһууааччы биир эрэ — Христос. ¹¹Эһигиттэн ордук улахангыт эһиэхэ чаҕар буоллун, ¹²тоҕо диэтэххэ, ким бэйэтин үрдүктүк туттар, ол намтыаҕа, оттон ким бэйэтин намтатынар, ол үрдүөҕэ.

¹³Сор-мун эһигини күүтэр, сокуонньуттар уонна фарисейдар! Сирэй көрбөхтөр! Эһиги дьонтон Халлаан Саарыстыбатын хам хатыыгыт: бэйэбит да онно киирбэккит, киириэн баҕалаах да дьону киллэрбэккит.

¹⁴Сор-мун эһигини күүтэр, сокуонньуттар уонна фарисейдар! Сирэй көрбөхтөр! Эһиги огдооболор дьиэлэрин хорон сиигит, дьон көрөрүгэр өр үнэбит, ол иһин эһиги соччонон улахан буруйга тардыллыаххыт**.

¹⁵Сор-мун эһигини күүтэр, сокуонньуттар уонна фарисейдар! Сирэй көрбөхтөр! Эһиги саатар биир эмэ киһини итэҕэлгэ тардыахпыт этэ диэн сири сиксигинэн, муораны улаҕатынан сылдыабыт, уонна ол сорукутун ситистэххитинэ, кинини бэйэбитинээҕэр икки төгүл гееннаҕа сөптөөх киһи гына уһууан таһаарабыт.

¹⁶Сор-мун эһигини күүтэр, хараҕа суох сирдыттэр! Эһиги ким Танара Дьэтинэн андаҕайбыт — ол андаҕара суолтата суох, оттон ким Танара Дьэтин кыһыл көмүһүнэн андаҕайбыт — ол хайаан да тылыгар турдаҕына табыллар диигит. ¹⁷Ньүдү-балайдар! Хайата ордук суолталааҕый: кыһыл көмүс дуу, биитэр кыһыл көмүһү сибэтии гынар Танара Дьэтэ дуу? ¹⁸Өссө ким сиэртибэнньигинэн андаҕайбыт — ол андаҕара суолтата суох, оттон ким сиэртибэнньиккэ ууруллубут бэлэҕинэн андаҕайбыт — ол хайаан да тылыгар турдаҕына табыллар диигит. ¹⁹Ньүдү-балайдар! Хайата ордук суолталааҕый: бэлэх

* 23:8 *Христос* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

** 23:14 Сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу этии суох.

дуу, бэлэҕи сибэтии гынар сиэртибэнньик дуу? ²⁰ Ким бэлэх ууруллар сиэртибэнньигинэн андаҕайар, ол онно ууруллубутунан барытынан андаҕайар; ²¹ ким Тангара Дьэтинэн андаҕайар, ол Тангара Дьэтинэн уонна онно Олорооччунан андаҕайар; ²² ким халлаанынан андаҕайар, ол Тангара бүрүстүөлүнэн уонна бүрүстүөлгэ Олорооччунан андаҕайар.

²³ Сор-мун эһигини күүтэр, сокуонньуттар уонна фарисейдар! Сирэй көрбөхтөр! Эһиги Тангараҕа мята, укроп, тмин үүнүүлэриттэн уон гыммыт биирин биэрэҕит, оттон Сокуон тыын суолталааҕын — кырдьыктаах дьүүлү, амарах буолууну уонна итэҕэли — таһыччы умнубуккут. Биирин толоро сылдьангыт, атынын эмиэ умнуо суохтаах этигит. ²⁴ Хараҕа суох сирдьиттэр, эһиги бырдаҕын сиидэлээн барангыт, тэбиэнин мэҥиэстэҕит!

²⁵ Сор-мун эһигини күүтэр, сокуонньуттар уонна фарисейдар! Сирэй көрбөхтөр! Эһиги иһиккит-хомуоскут таһын ыраастыгыт гынан баран, иһигэр тобус-толору гына дьонтон халаабыт, албыннаан-түөкэйдээн ылбыт аскыт симиллэ сылдьар. ²⁶ Хараҕа суох фарисей! Бастаан иһитин иһин ыраастаа, оччоҕо таһа да ырааһырыа.

²⁷ Сор-мун эһигини күүтэр, сокуонньуттар уонна фарисейдар! Сирэй көрбөхтөр! Эһиги тас көстүүлэрэ тупсаҕай эрэри, истэрэ толору киһи уңуоҕа, сытыйбыт өлүк буолбут кырааскалаах хоруоптар курдуккут. ²⁸ Тас көрүнгүтүнэн көнө дьон курдук көстөбүт, искит буоллаҕына тобус-толору кубулҕат санаа, быртах быһыы буолбут.

²⁹ Сор-мун эһигини күүтэр, сокуонньуттар уонна фарисейдар! Сирэй көрбөхтөр! Эһиги пророктарга гробницалары тутаҕыт, кырдьыксыттар унуохтарын өйдөбүннүк таастарынан киэргэтэҕит, ³⁰ итиэннэ: „Өбүгэлэрбит кэмнэригэр олоҕу буппут эбитэ буоллар, пророктар хааннарын тоҕууга куомуннаһыа суох этибит“, — диигит. ³¹ Инньэ гынан эһиги пророктары өлөртөөбүт дьон ыччата буоларгытын бэйэҕитинэн туоһулуугут. ³² Чэ, кытаатың, аҕаларгыт буруйдарын ситэрэн биэрин! ³³ Моҕойдор, эриэн үөн ыамалара! Гееннаҕа буруйданартан эһиги хайдах куотуоххутуй? ³⁴ Истин! Мин эһиэхэ пророктары, муударай өйдөөхтөрү, үөрэтээччилэри ыталыыбын; кинилэри сорохторун эһиги өлөртүүххүт, кириэскэ тириэххит, сорохторун

синагогаларга кырбаххыт, куораттан куоракка үүрүөххүт. ³⁵Туох да буруйа суох Авель хааныттан сағалаан, Тангара Дьэитин уонна сиэртибэнньик икки ардыгар өлөрбүт киһигит Варахий уола Захария хааныгар тийэ, — туох баар кырдыксыт дьон сир үрдүгэр тохтубут хаана барыта эһигиттэн ирдэниллиэбэ. ³⁶Кырдыгы эһиэхэ этэбин: ити барытын сэтэ-сэлээнэ бу көлүөнэбэ кэлиэбэ.

³⁷Оо, пророктары өлөртүүр, Тангара эйиэхэ ыппыт дьонун тааһынан тамныыр Иерусалим, Иерусалим! Хас төгүл Мин эн оҕолоргун, көтөр бэйэтин оҕолорун кынатын анныгар мунньарын курдук, мунньуохпун баҕарбыппынай, оттон эн ону баҕарбатаһын! ³⁸Дьэ ол иһин „Дьэбит иччитэх хаалларылар“. ³⁹Мин эһиэхэ этэбин: „Айыы Тойон аатынан Кэлэн Иһээччи алгыстаах!“ дии иликкитинэ, эһиги Миигин көрүөххүт суоҕа».

Бүтэр уһук бэлиэлэрэ

24 Иисус Тангара Дьэиттэн баран эрдэбинэ, бу Дьээ тууларын Киниэхэ көрдөрөөрү, үөрэнээччилэрэ тийэн кэлбиттэрэ. ²Иисус кинилэргэ эппитэ: «Бу маны барытын көрөбүт дуо? Кырдыгы эһиэхэ этэбин: манна таастан таас орпокко, барыта урусхалланыаҕа».

³Иисус Елеон хайатыгар соҕотобун олоодобуна, үөрэнээччилэрэ Киниэхэ бэйэлэрэ эрэ тийэн кэлбиттэрэ: «Ити ханан буоларын биһиэхэ этиэн дуо? Эн кэлэргин итиэннэ бу дойду бүтэр уһуга кэлбитин биһиги туох бэлиэни көрөн билэбит?»

⁴Иисус эппитэ: «Эһиги, кимиэхэ да албыннапат курдук, сэрэхтээх буолун. ⁵Элбэх киһи Мин ааппынан ааттанан кэлэн „мин Христоспун“ диэн үгүс дьону үктэтиэбэ. ⁶Чугаһынан да, ырааһынан да сэрии турбут сураһын истиэххит, ол эрэри онтон куттанаайаһыт; ити барыта буолуохтаах эрэри, өссө да бүтэр уһук буолбатах. ⁷Норуот норуоту, саарыстыба саарыстыбаны утары туруоҕа; сут, өлүүлээх сутул* сағаланыаҕа, онон-манан сир хамсааһына буолуталыаҕа. ⁸Бу барыта — төрүүр талыы кириитэ

* 24:7 *Өлүүлээх сутул* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

эрэ. ⁹ Ол саџана эһигини тутан ылан сордуохтара-муннуохтара, өлөртүөхтэрэ; Мин туспуттан эһигини бары норуоттар абааһы көрүөхтэрэ. ¹⁰ Оччоџо үгүстэр итэџэллэрин сүтэриэхтэрэ, бэйэ-бэйэлэрин таннарысахтара, абааһы көрсүөхтэрэ. ¹¹ Элбэх сымыа пророктар үөдүйэн үгүс дьон өйүн-санаатын сүүйүөхтэрэ. ¹² Суута-сокуона суох быһыыланы элбээн, үгүс дьон таптала сойуоџа. ¹³ Оттон ким тиһэџэр тийэ тулуйбут — ол быһыһаныаџа. ¹⁴ Бары норуоттар истэллэрин туһугар, Саарыстыба Евангелиета аан дойдуга барытыгар иһитиннэриллиэџэ; дьэ оччоџо бүтэр уһук тийэн кэлиэџэ.

¹⁵ Онон, Даниил пророк өтө көрөн эппитин курдук, „иччитэх-сийи сиџынэ“ сиџэтиэй сиргэ турарын көрдөххүтүнэ, (ааџааччы маны сөпкө өйдүөхтүн!) — ¹⁶ Иудеяџа баар дьон хайаџа куоттуннар; ¹⁷ ким дьэитин үрдүгэр сылдыбыт, ол тугу эмэ ылым этэ диэн дьэитигэр киирбэтин; ¹⁸ ким ходуһаџа сылдыбыт, ол сонун ыла төннүбэтин. ¹⁹ Ыарахан да буолуо ол кэмнэ оһоџостоох дыахталларга, эмийдээх оџолоох ийэлэргэ! ²⁰ Эһиги куотуугут кыһынны кэмнэ эбэтэр субуотаџа түбэспэтин туһугар үнүн; ²¹ тоџо диэтэххэ, ол саџана аан дойду айыллыаџыттан билиннэ диэри буолбатах уонна хаһан да буолбат улуу кутурџана буолуоџа. ²² Өскөтүн Танара ол кэми кылгаппатаџа буоллар, биир да тыһнар тыһннаах ордуо суох этэ; талыллыбыттар тустарыгар ол кэм кылгатыллыаџа. ²³ Онно өскөтүн ким эмэ эһиэхэ көр, Христос манна баар эбэтэр Кини ол сылдыар диэтэџинэ, итэџэйимээрин. ²⁴ Сымыа христостар, сымыа пророктар өрө тураннар, төһө кыалларынан талыллыбыт дьону кытта албыннга үктэтээрилэр, улуу бэлиэлэри, дыктилэри көрдөрүөхтэрэ.

²⁵ Бу туох буолуохтааџын Мин эһиэхэ эрдэттэн эттим. ²⁶ Онон ким эмэ Кини иччитэх сиргэ сылдыар диэтэџинэ, онно барыман; манна саһа сылдыар, бу дьэџэ баар диэтэџинэ, итэџэйимэн. ²⁷ Чаџылџан халлааннга барытыгар — илинтэн саџалаан арџаа саџахха диэри — сандаарыйарын курдук буолуо Киһи Уолун кэлиитэ. ²⁸ Ханна өлүк баар да, онно суордар мустуохтара. ²⁹ Онтон, ол кэм кутурџана ааһаатын кытта, эмискэ „күн хараара өлүөџэ, ый сырдыгын биэрбэт буолуоџа, халлаантан сулустар суоллуохтара, халлаан күүстэрэ айгырыахтара“.

³⁰Дьэ оччоҕо халлаанҥа Киһи Уолун бэлиэтэ көстүөҕэ; Киһи Уола сүдү күүстэнэн, албан аатыран былыттарга уйдаран иһэрин көрөн, сир норуоттара бары, мунур уһукка киирэн, ытаһыахтара. ³¹Кини Аанньалларын дуорааннаах турбаларыгар оонньото ыталыаҕа; оччоҕо кинилэр сир түөрт өттүттэн — халлаан биир саҕаҕыттан атын саҕаҕар тийэ — Кини талбыт дьонун хомуйуохтара.

³²Смоковницаны ылан көрүн: лабаалара хайыы-үйэ сымнаан, сэбирдэхтэрэ быган таҕыстахтарына, эһиги сайын чугаһабытын билэҕит. ³³Ол курдук эһиги бу этиллибити барытын көрдөххүтүнэ, Кини кэлэн иһэр эбит, аанҥа турар диэн билиэххит. ³⁴Кырдьыгы эһиэхэ этэбин: бу көлүөнэ өссө эстэ илигинэ, Мин эппитим барыта туолуоҕа. ³⁵Сир-халлаан суола суох симэлийиэҕэ, оттон Мин тылым симэлийиэ суоҕа.

***Кини кэлэр күнэ да,
чааһа да биллбэт***

³⁶Оттон ол күнү да, чааһы да ким да билбэт, халлаанҥа баар Аанньаллар даҕаны* билбэттэр, арай Аҕам эрэ билэр. ³⁷Ной кэмигэр хайдах этэй да, Киһи Уола кэлэригэр эмиэ оннук буолуоҕа. ³⁸Улуу мотуок иннинэ, Ной ковчегка кириэри диэри, дьон аһыыллара-сииллэрэ, ойох ылаллара, эргэ бараллара; ³⁹улуу мотуок кэлэн барыларын имири эһиэр диэри, кинилэр тугу да сэрэйбэтэхтэрэ. Киһи Уола кэлиитигэр эмиэ оннук буолуоҕа. ⁴⁰Ходуһаҕа сылдыар икки киһиттэн биридэстэрэ ылыллыаҕа, атына хаалларыллыаҕа; ⁴¹бурдук тарда турар икки дьахтартан биридэстэрэ ылыллыаҕа, атына хаалларыллыаҕа. ⁴²Онон сэргэх сылдыһын: Тойоннут кэлэр күнүн эһиги билбэккит. ⁴³Арай бири билэҕит: уоруйах түүн төһөҕө тийэн кэлэрин дьиэлээх хаһаайын билэрэ эбитэ буоллар, утуйбакка сэргэх олоруо этэ, дьиэтин аннын уоруйахха дьөлө хастарыа суох этэ. ⁴⁴Онон эһиги эмиэ бэлэм буолун: Киһи Уола эһиги үөһэтэх-ахтыбатах чааскытыгар тийэн кэлиэҕэ.

⁴⁵Дьиэ хаһаайына чаҕардарын салайарга, кинилэри кэмигэр аһатарга анаан хаалларбыт эрэллээх, үтүө өйдөөх кулутун

* 24:36 *Аанньаллар даҕаны* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Аанньаллар даҕаны, Уола даҕаны».

курдук буолунг. ⁴⁶Тойоно кэлэн көрбүтэ — кулута кини эппитин барытын толоро сылдыар буоллабына, ол кулут алгыстаах. ⁴⁷Кырдыгы эһиэхэ этэбин: тойоно кинини туох баар бас би-
лиитин барытын салайтара туруоруоҕа. ⁴⁸Оттон ол кулут хара санаалаах буолан: „Тойонум өтөрүнэн кэлиэ суоҕа“, — дии санаан, ⁴⁹бииргэ үлэлиир дьонун кырбаталаан, арыгыһыттары кытта иһэн-аһаан бардабына, — ⁵⁰хаһаайына кини күүппэтэх күнүгэр, үөйбэтэх түгэнигэр тийэн кэлиэбэ, ⁵¹итиэннэ кинини икки ангы хайа охсон баран, сирэй көрбөхтөрү кытта биир дьылҕалыаҕа; онно ытабыл-сонгобул, тиис хабырыныыта буолуоҕа.

Уон кыыс туһунан домох

25 Ол сағана Халлаан Саарыстыбата маннык буолуоҕа. Санаан көрүн: арай уон кыыс күтүөттүү кэлиэхтээх киһини көрсөөрү, сибэтиинньиктэрин тутан тахсыбыттар. ²Кинилэртэн биэһэ муударай өйдөөх, биэһэ муударайа суох этилэр. ³Муударайа суохтара, сибэтиинньиктэрин илдэ тахсан баран, арыыларын ылбатахтар. ⁴Муударай кыргыттар буоллабына сибэтиинньиктэрин кытта иһиккэ арыыларын эмиэ ылбыттар. ⁵Күтүөт киһи уһаан барбытыгар кыргыттар бары улам нухарыйан утуйан хаалбыттар.

⁶Онтон арай түүн үөһүн сағана: „Чэйинг, күтүөт иһэр, Киниэхэ утары тахсын!“ — диэн хаһыы сатараабыт.

⁷Кыргыттар бары уһуктан, сибэтиинньиктэрин уотун күөдүппүттэр. ⁸Арыыта суох кыргыттар муударай кыргыттарга: „Биһиги уоппут умуллан эрэр, арыгытыттан бэрсин“, — диэбиттэр.

⁹„Арыыбыт барыбытыгар тийиэ суоҕа, — дэспиттэр муударай кыргыттар. — Онон атыылыыр дьонно баран атыыласпыккыт ордук буолуо“.

¹⁰Кыргыттар арыы атыылаһа барбыттарын кэннэ, күтүөт тийэн кэлбит, онон бэлэм турааччылар кинини кытта уруу маалаһыныгар киирсибиттэр; кэннилэриттэн ааны хатаан кэбиспиттэр.

¹¹Онтон били арыы атыылаһа барбыт кыргыттар тийэн кэлэн: „Тойоммуот! Тойоммуот! Биһиэхэ ас!“ — дэспиттэр.

¹²Күтүөт буоллабына кинилэргэ эппит: „Кырдыгы эһиэхэ этэбин: мин эһигини билбэппин“.

¹³ Онон өрүү сэргэх сылдыын: эһиги Киһи Уола төннөн кэлэр* күнүн да, чааһын да билбэккит.

Талаан туһунан домох

¹⁴ Өссө манньк домоҕу истин: биир киһи ыраах дойдуга аттанаары туран кулуттарын ынгыран ылан, баайын-дуолун барытын кинилэргэ туттарбыт. ¹⁵ Биирдэстэригэр кини биэс талаан** харчыны, атыныгар икки талаан, үһүстэригэр биир талаан харчыны — ким төһө кыахтаагынан көрөн — биэрбит, уонна барыахтаах сиригэр баран хаалбыт. ¹⁶ Биэс талааны ылбыт кулут баран, бу биэһин эргитэн, өссө биэһи эбии киллэрбит; ¹⁷ икки талааны ылбыт киһи, эмиэ итинник эргитэн, өссө икки талааны киллэрбит; ¹⁸ арай тойонуттан биир талааны ылбыт кулут тойонун көмүһүн илдьэн, сиргэ көмөн кистээн кэбиспит.

¹⁹ Тойонноро өр буолан баран, төннөн кэлэн били биэрбит үбүн хайдах туттубуттарын ыйыппыт. ²⁰ Биэс талааны ылбыт кулут өссө биэһи эбии аҕалан туран: „Тойонуом! Эн миэхэ биэрбит биэс талаангы эргитэммин, бу өссө биэс талааны киллэрдим“, — диэбит.

Тойоно эппит: ²¹ „Бэрт сөпкө гыммыккын, итэҕэллээх үтүө үлэһитим! Эн кыраҕа да ситэри итэҕэллээх эбиккин, онон эйиэхэ өссө улаханы итэҕэйиэҕим. Кэл, киир, тойонгун кытта бииргэ үөр-көт“.

²² Икки талааны ылбыт кулут эмиэ тийэн кэлэн: „Тойонуом! Эн миэхэ икки талааны биэрбитин; мин, ону эргитэммин, бу өссө икки талааны киллэрдим“, — диэбит.

²³ Тойоно киниэхэ эппит: „Бэрт сөпкө гыммыккын, итэҕэллээх үтүө үлэһитим! Эн кыраҕа да ситэри итэҕэллээх эбиккин, онон өссө улаханы эйиэхэ итэҕэйиэҕим. Кэл, киир, тойонгун кытта бииргэ үөр-көт“.

²⁴ Биир талааны ылбыт кулут эмиэ тийэн кэлэн: „Тойонуом! — диэбит. — Эн ыспатах сыһыгар быһар, тохпотох

* 25:13 *Киһи Уола төннөн кэлэр* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 25:15 *Талаан* — (грек. талант) 5000–6000 динарийга тэннэхэр грек манньыата.

хонуугар хомуйар кытаанах киһигин мин билэр этим. ²⁵ Ол иһин эйигиттэн куттанаммын, эн биэрбит биир талаангын буорга көммүтүм; онон харчын бу баар, бэйэн киэнгин төтөрү ыл“.

²⁶ Онуоха тойоно эппит: „Хара санаалаах көлөөк үлэһит! Мин ыспатахпын быһарбын, тохпотохпун хомуйарбын, хата, эн билэр эбиккин дии? ²⁷ Оччотугар бу көмүспүн эргитээччилэргэ биэриэхтээх этин, оччоҕо мин кэлэн биэрбиппин барыһы кытта ылыахтаах этим. ²⁸ Киниттэн талаанын былдьаан ылан, уон талааннаах киһиэхэ биэрин. ²⁹ Баардаахха өссө элбэтиллэн бэриллэҕэ, оттон туга да суох киһиттэн баара кытта былдьаныаҕа. ³⁰ Бу туһата суох үлэһити таһырдыа, ыта-был-сонгобул, тиис хабырыныта иһиллэр им балай харанатыгар бырабын“».

Мань кэпсээн баран Иисус эппитэ: «Ким истэр кулгаахтаах истиэхтин!»*

Норуоттары дьүүлээһин

«³¹ Киһи Уола албан аатыран кэллэҕинэ, сибэтиэй Аанньаллар эмиэ бары Кинини кытта кэллэхтэринэ, килбиэннээх бүрүс-түөлүгэр олоруоҕа, ³² оччоҕо бары норуоттары Кини иннигэр туруоруохтара; маньыһыт барааннары козеллартан араарарын курдук, Кини барыларын икки аңыы араартыаҕа: ³³ барааннары Бэйэтин уҥа өттүгэр, оттон козеллары ханас өттүгэр туруортуоҕа.

³⁴ Онтон уҥа өттүгэр турааччыларга Ыраахтааҕы этиэҕэ: „Кэлин, Мин Аҕам алгыстаахтара, аан дойду айыллыабыттан эһиэхэ анаммыт Саарыстыбаны нэһилиэстибэҕэ ылын. ³⁵ Мин аччык сырыттаһына, эһиги Миигин аһаппыккыт, утата сырыттаһына, утахпын ханнарбыккыт, кэлии киһи буолан кэлбиппэр дьиэбитигэр киллэрбиккит; ³⁶ Мин сыгыннаах сырыттаһына, эһиги Миигин таһыннарбыккыт, ыалдыбыппар кэлэн ыарыылаабыккыт, хаайыыга сыттаһына, Миэхэ кэлэ сылдыбыккыт“.

* 25:30 *Мань кэпсээн баран Иисус эппитэ: «Ким истэр кулгаахтаах истиэхтин!»* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

³⁷ Оччоѳо кырдыксыт дьон Киниэхэ этиэхтэрэ: „Тойоммуот, хаһан биһиги Эн аччык сылдыаргын көрөн аһаппыппытый? Эбэтэр утаппыккын көрөн, Эйиэхэ уу иһэрдибиппитий? ³⁸ Хаһан биһиги Эйигин, Эн айан киһитэ буола сылдыаргын көрсөн, дьиэбитигэр киллэрбиппитий? Биитэр сыгыннах сылдыаргын көрөн тангыннарбыппытый? ³⁹ Хаһан Эн ыалдыбыккар ыарыылаабыппытый, эбэтэр, хаайыыга сытаргын көрөн, Эйиэхэ тийэ сылдыбыппытый?“

⁴⁰ „Кырдыгы эһиэхэ этэбин, — диэн хоруйдуоѳа Ыраахтааѳы, — эһиги Мин бу саамай кыра бырааттарбыттан биирдэстэригэр онгорбут үтүөбүт — ол Миэхэ онгорбут үтүөбүт“.

⁴¹ Онтон ханас диэки турааччыларга Кини этиэѳэ: „Кырамыттар, кээр буолун Миигиттэн! Эһиги адьарайга уонна кини аанньалларыгар анаммыт умуллубат уокка киирин! ⁴² Мин аччык сырыттаһына, эһиги Миигин аһаппатаххыт, утата сырыттаһына, эһиги Миэхэ уу иһэппэтэххит; ⁴³ Мин айан киһитэ буолбутум, ону эһиги дьиэбигэр киллэрбэтэххит; Мин сыгыннах этим, ону эһиги тангыннарбатаххыт; ыалдыбытым даѳаны, хаайыыга даѳаны сыппытым, онно Миэхэ кэлэ сылдыбатаххыт“.

⁴⁴ Оччоѳо кинилэр эмиэ этиэхтэрэ: „Тойоммуот, хаһан биһиги Эн аччык сылдыаргын, утаппыккын, эбэтэр айанньыт буолбуккун, эбэтэр сыгыннаххын, ыалдыаргын, хаайыыга сытаргын көрөн Эйиэхэ көмөлөспөтөхпүтүй?“

⁴⁵ Оччоѳо Кини этиэѳэ: „Кырдыгы эһиэхэ этэбин: эһиги Мин бу саамай кыра бырааттарбыттан биирдэстэригэр онгорботох үтүөбүт — ол Миэхэ онгорботох үтүөбүт“.

⁴⁶ Оччоѳо кинилэр бараммат мунга барыахтара, оттон кырдыксыт дьон бараммат олоххо киириэхтэрэ».

Иисус Христу утары куомуннаһы

26 Иисус бу этиитин түмүктээн баран, үөрэнээччилэригэр эппитэ: ² «Аны икки күнүнэн Паасха буоларын эһиги билэѳит. Онно Киһи Уолун тутаннар, кириэскэ тиирдэрэ биэриэхтэрэ».

³ Каиаѳа диэн архиерей дыбарыаһыгар атын архиерейдар, сокуонньуттар* уонна норуот аѳа баһылыктара мустаннар,

* ^{26:3} *Сокуонньуттар* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

⁴ Иисусу дьон билбэтинэн тутан ылан өлөрөргө киксибит-тэрэ. ⁵ «Ол эрээри бырааһынньыкка түбэһиннэримиздин, норуокка улахан айдаан тахсыан сөп», — диэн сүбэлэспит-тэрэ.

Вифанияҥа арыынан аҕааһын

⁶ Иисус Вифанияҥа кэлэн, аранг буола сылдыбыт Симон дьиэтигэр олордобуна, ⁷ биир дьахтар, алебастр иһиккэ үчүгэй сыттаах күндү арыыны аҕалан, Кини төбөтүгэр куппута.

⁸ Үөрэнээччилэрэ маны көрөн абаран: «Тоҕо ити күндү арыыны барыырый? — дэспиттэрэ. — ⁹ Бу арыыны үрдүк сыанаҥа атыылаан баран, харчытын дьадангыларга түнэтиэххэ сөп этэ буолбат дуо?»

¹⁰ Иисус кинилэр сөбүлээбэтэхтэрин билэн эппитэ: «Эһиги кинини тоҕо симитиннэрэбит? Кини Миэхэ үтүнү онордо эбээт. ¹¹ Дьадангылар эһигини кытта өрүү бииргэ буолуохтара, оттон Мин өрүү эһигини кытта бииргэ буолуом суоҕа. ¹² Бу арыыны Мин эппэр кутан, кини Миигин харалларга бэлэмнээтэ. ¹³ Кырдыгы эһиэхэ этэбин: Евангелие бу сир үрдүгэр ханна да иһитиннэриллибитин иһин, кинини өрүү өйдүү-саныы сылдыяхтара, кини тугу онорбута ахтылла туруоҕа».

Иуда Искариот таннараҥа быһаарынар

¹⁴ Онуоха Уон Иккиэлэртэн биирдэстэрэ, Иуда Искариот диэн киһи, архиерейдарга баран: ¹⁵ «Мин Иисусу эһиэхэ туттардахпына, эһиги миэхэ тугу биэриэххитий?» — диэн ыйыппыта. Киниэхэ отут үрүң көмүс манньыаты ааҕан биэрбиттэрэ. ¹⁶ Бу кэмтэн ыла кини Иисусу таннараҥ тоҕоостоох түгэни була сатыы сылдыбыта.

Айыы Тойон Аһылыга

¹⁷ Көтөхтөрүүтэ суох Килиэп бырааһынньыгын бастакы күнүгэр Киниэхэ үөрэнээччилэрэ кэлэн: «Паасханы Эһиэхэ ханна бэлэмниибитий?» — диэн ыйыппытара.

¹⁸ Иисус куоракка биир киһиэхэ тийэн манньык этэллэригэр соруйбута: «Үөрэтээччи „Чааһым чугаһаата, онон үөрэнээччилэрбин кытта эн дьиэҕэр Паасханы бырааһынньыктыам этэ“ диэн

илдбйиттиир». ¹⁹ Үөрэнээччилэрэ Иисус соруйбутун барытын толорон, паасханы* бэлэмнээбиттэрэ.

²⁰ Киэһэ буолбутугар, Иисус уон икки үөрэнээччитин кытары аһаары өттүгэстээн сыппыттара**. ²¹ Аһылык кэмигэр Кини эппитэ: «Кырдыгы эһиэхэ этэбин: эһигиттэн бииргит Миигин таннарыаҕа».

²² Мантан күүскэ санаарҕааннар, бары биир-биир Киниттэн: «Тойонуом, ол ама мин буолуом дуо?» — диэн ыйыппыттара.

«²³ Миигин кытта тэнгэ бүлүүдэҕэ илиитин ууммут, ол Миигин таннарыаҕа, — диэбитэ Иисус. — ²⁴ Киһи Уола, Кини туһунан суруллубутун курдук, баран иһэр, ол эрээри сор-мун күүтэр Киһи Уолун таннарааччыны! Ол киһи олох да төрөөбөтөҕө буоллар ордук буолуо этэ».

²⁵ Маныаха таннарыахсыт Иуда Киниттэн: «Ол ама мин буолуом дуо, Равви?» — диэн ыйыппыта.

Иисус киниэхэ: «Эн бэйэнг эттин», — диэбитэ.

²⁶ Аһы олодохторуна, Иисус килиэби ылан алҕаан баран, тоһутан үөрэнээччилэригэр түгэппитэ уонна: «Мань ылан сиэн: бу Мин Этим-сииним», — диэбитэ.

²⁷ Онтон иһити ылан Таһараҕа махтанан баран, кинилэргэ биэрэ туран эппитэ: «Бары бу иһиттэн иһин. ²⁸ Бу бар дьон аһыыта-буруйа бырастыы буоларын туһугар тохтор, Саһа*** Кэс Тылы бигэргэтэр Мин Хааным. ²⁹ Эһиэхэ этэбин: Аҕам Саарыстыбатыгар саһа арыгыны эһигини кытта иһиэхпэр диэри, Мин аны бу арыгыттан — виноград отонуттан — испэппин».

³⁰ Айхал ырыаларын ыллаан баран, кинилэр Елеон хайатыгар барбыттара.

Петр мэлдьэһиэхтээгин өтө көрүү

³¹ Онтон Иисус кинилэргэ эппитэ: «Суруйууларга „Мань-һыты сууһардахпына, үөр бараан үрүө-тараа ыһыллыаҕа“ диэн

* 26:19 Паасха бырааһынньыгын сүрүн бүлүүдэтэ — аһы оту кытта буспут бараан эбэтэр козел оҕотун этэ — эмиэ «паасха» диэн ааттанара.

** 26:20 Өттүгэстээн сыппыттара — еврейдэр, гректэртэн ылбыт үгэстэринэн, улахан бырааһынньыктарга, ордук Паасхаҕа, өттүгэстээн сытан аһыллара.

*** 26:28 Саһа — сорох былыргы гректин илиинэн суруйууга бу тыл суох.

этиллибитин курдук, бу түүн эһиги бука бары Миигиттэн тэ-йиэххит. ³²Ол эрэри Мин тиллэн баран эһигини Галилеяҕа күү-түөбүм».

³³«Бары да Эйигиттэн тэйбиттэрин иһин, мин хаһан да тэ-йиэм суоҕа!» — диэбитэ Петр.

³⁴Иисус эппитэ: «Кырдыгы эйиэхэ этэбин: Бу түүн бөтүүк хаһыты илигинэ, эн Миигиттэн үстэ аккаастаныабын».

³⁵«Эйигин кытта өлүөм да буоллар, Эйигиттэн аккаастаным суоҕа», — диэбитэ Петр. Үөрэнээччилэр эмиэ бары итинник эппиттэрэ.

Гефсиманияҕа

³⁶Бу кэнниттэн Иисус кинилэри кытта бииргэ Гефсимания диэн сиргэ кэлэн эппитэ: «Мин баран үгэн кэлиэхпэр диэри, эһиги манна олоро түһүн». ³⁷Итиэннэ Бэйэтин кытта Петры уонна Зеведей икки уолун илдьибитэ. Иисус кутурҕанҕа ылларан санаарҕаан-туоххаһыйан, ³⁸кинилэргэ эппитэ: «Дууһам өлөр кутурҕанҕа ылларда; утуйуман, манна Миигин кытта бииргэ олоро түһүн».

³⁹Итиэннэ, кыратык тэйэн баран, сиргэ умса түһэн үнпүтэ: «Аҕаккаам! Кыаллар буоллабына, бу эрэй-буруй иһитэ Миигин тумнан аастын. Ол эрэри Мин көнүлбүнэн буолбатын, Эн көнүлгүнэн буоллун».

⁴⁰Онтон төннөн кэлэн көрбүтэ, үөрэнээччилэрэ утуйа сыталлара. «Саатар, биир чаас Миигин кытта сэргэх сылдьар кыаххыт суох дуу? — диэбитэ Кини Петрга. — ⁴¹Утуйуман, тургутууну тулуйар туһугар үгүн. Тыын сэргэх, эт-хаан мөлтөх».

⁴²Онтон эмиэ иккиһин тэйиччи баран, бу курдук үнпүтэ: «Аҕаккаам! Бу эрэй-буруй иһиттэн Мин испэтим сатамат буоллабына, Эн көнүлүн буоллун».

⁴³Төннөн кэлэн көрбүтэ: үөрэнээччилэрэ, халтаһалара ыраан, эмиэ утуйан хаалбыт этилэр. ⁴⁴Кини өссө биирдэ кинилэртэн тэйиччи баран, үсүһүн били эппитин хатылаан үнпүтэ.

⁴⁵Онтон үөрэнээччилэригэр кэлэн эппитэ: «Эһиги кэм да утуйа, сынньана сытабыт дуу? Көрүн, Кини Уола аһыылаахтар илиилэригэр бэриллэр чааһа туолла. ⁴⁶Турун, бардыбыт: таннарааччы хайыы-үйэ чугаһаата».

Иисус Христос тутуллаута

⁴⁷ Маны этэн бүтэ да илигинэ, Уон Иккиэлэртэн биирдэстэрэ Иуда тийэн кэлбитэ. Кинини кытта архиерейдар уонна норуот аҕа баһылыктара ыппыт болоттоох, үөрбэлээх халын элбэх дыоно кэлсибиттэрэ. ⁴⁸ Таннарыахсыт кэлбит дыонго бэлиэ биэриэх буолан эрдэттэн: «Мин уураабыт Киһибин тутаарын. Ол Иисус буолуо», — диэн кэпсэтиилээх этэ. ⁴⁹ Кини быһа Иисуска тийэн: «Равви, эбэрдэлиибин!» — диэн баран, Кинини күүскэ уураан ылбыта.

⁵⁰ «Доҕоор, бу туох сорукутанан кэллин?» — диэбитэ Иисус.

Кинини саба түһэн тутан ылбыттара. ⁵¹ Иисус үөрэнээччилэриттэн биирдэстэрэ батаһын хаба тардан ылан, архиерей култун кулгааҕын быһа охсубута.

«⁵² Батаскын кыыныгар ас, — диэбитэ Иисус киниэхэ. — Бастаанар киһи батастан өлүөҕэ. ⁵³ Эбэтэр эн Миигин Аҕатыттан көмө көрдөһөр кыаҕа суох дии саныыгын дуу? Көрдөһөрүм буоллар, Кини уон икки легионтан да ордук элбэх Аанньалы Миэхэ ытыа этэ. ⁵⁴ Ол эрэри оччоҕо Суруйууларга этиллибит хайдах туолуо этэй?»

⁵⁵ Онтон Иисус кэлбит дыонго эппитэ: «Эһиги Миэхэ, ороспуойу тутардыы, болоттонон, үөрбэлэнэн кэлбиккит. Мин күн аайы Тангара Дьэтигэр олорон үөрэтэrim да, эһиги Миигин туппатаххыт. ⁵⁶ Ол эрэри бу барыта, пророктар суруйбуттара туоларын түһүгар, буолла». Онуоха үөрэнээччилэрэ бука бары Кинини хаалларан, куотан хаалбыттара.

Синедрионга

⁵⁷ Иисуһу туппут дыон Кинини Каиафа архиерейга илдьибиттэрэ; онно сокуонньуттар уонна аҕа баһылыктар хайыы-үйэ мустубут этилэр. ⁵⁸ Петр Кинини ыраахтан батыһан, архиерей тиэргэнигэр киирсибитэ уонна бу барыта тугунан бүтэрин көрөөрү, чаҕардар тастарыгар кэлэн олорбута.

⁵⁹ Архиерейдар, аҕа баһылыктар уонна синедрион бүттүүнэ Иисуһу өлөрөргө уураары, Кинини утары сымыһа туоһулары

* 26:50 *Доҕоор, бу туох сорукутанан кэллин?* — эбэтэр «Доҕоор, тугу сорукутанан кэлбиккин толор».

була сатыыллара. ⁶⁰Төһө да элбэх сымыйа туоһу кэлбитин үрдүнэн, буруйдуур сылтабы бири да кыайан булбатахтара. Дьэ онтон кэмниэ-кэнэбэс икки киһи кэлэн: ⁶¹«Бу Киһи Тангара Дьэтин урусхаллаан баран, үс күн иһигэр саҥаттан тутар кыахтаахпын диир этэ», — диэбиттэрэ.

⁶²Архиерей туран Иисустан: «Тоҕо хоруйдаабаккын? — диэн ыйыппыта. — Эбэтэр ити буруйдууларыгар тугу да утары этэр кыабын суох дуу?» ⁶³Иисус саҥарбатаҕа.

Онуоха архиерей эппитэ: «Тыыннаах Тангара аатынан Эйигин модьуйабын: биһиэхэ эт — Тангара Уола Христос Эн дуо?»

⁶⁴«Эн итинник этэбин, — диэбитэ Иисус. — Оттон Мин эһиэхэ этэбин: аны мантан иннэ эһиги Киһи Уола Сүдү Күүстээх Тангара уна өттүгэр олорорун уонна халлаан былыттарыгар уйдаран иһэрин көрүөххүт».

⁶⁵Мань истэн архиерей тангаһын хайа тардыммыта: «Тангараны холуннара турар! Бу кэnnэ өссө туох туоһутугар наадыабытый? Тангараны холуннарбытын сибилигин бэйэбэит иһиттигит!

⁶⁶Онон эһиги быһаарыгыт тугуй?»

«Буруйу онорбутун быһыытынан өлүөхтээх!» — диэн хардарбыттара атыттара.

⁶⁷Онтон Иисуһу сирэйгэ силлээн, иэдэскэ охсуолаан барбыттара; Кинини сирэйгэ охсо-охсо: ⁶⁸«Чэ эрэ, Христос, ким эйигин охсубутун эт!» — дииллэрэ.

Петр мэлдьэбэ

⁶⁹Оттон Петр тас тиэргэнгэ олорбута. Биир чабар кыыс киниэхэ чугаһаан кэлэн: «Эн эмиэ Галилея Иисуһун кытта сылдыарын», — диэбитэ.

⁷⁰Петр, бары истэн олодохторуна: «Эн ити тугу этэргин билбэппин», — диэн мэлдьэһэн кэбиспитэ.

⁷¹Кини олбуор ааныгар баран эрдэбинэ, аны атын дьахтар, кинини таба көрөн, онно турар дьонго: «Бу киһи эмиэ Иисус Назорейдыын бииргэ сылдыара», — диэбитэ.

⁷²Петр андаҕайан туран иккиһин: «Мин ити Кинини билбэппин!» — диэн мэлдьэспитэ.

⁷³Чочумча буолаат онно турбут дьон киниэхэ тийэн кэлбиттэрэ: «Эн чаччы кинилэртэн биирдэстэринэбин. Саҥабыттан да биллэр».

⁷⁴ Онуоха Петр: «Мин ити Киһини билбэппин!» — диэн сири-нэн-халлаанынан андаҕайбыта.

Сонно тута бөтүүк хаһытаабыта. ⁷⁵ Петр эмискэ Иисус: «Бөтүүк хаһытыы да илигинэ, эн Миигиттэн үстэ аккааста-ныан», — диэбитин өйдөөн кэлбитэ. Уонна антах тахсан уйа-хайа суох ытаабыта.

27 Сарсыарда эрдэ архиерейдар норуот аҕа баһылыктарын кытта бары бииргэ мустаннар, Иисуһу өлөрөргө уурар ту-һунан сүбэ мунньах онорбуттара. ² Кинини кэлгийэн баран Рим анаабыт баһылыгар, Понтий Пилакка*, илдьэн туттарбыттара.

Иуда моннон өлүүтэ

³ Таннарыахсыт Иуда Иисуһу өлөрөргө уурбуттарын билэн баран, кэмсинэн отут үрүҥ көмүс манньыатын архиерейдарга уонна аҕа баһылыктарга төттөрү илдьэн биэрбитэ. ⁴ «Буруйа суох Киһини атыылаан аһыыны оһоһуннум», — диэбитэ кини.

«Онно биһиги туохпут кыһалҕатай? Бэйэн кыһалҕан буолла-ҕа», — дэспиттэрэ анараангылар.

⁵ Иуда үрүҥ көмүс манньыаттарын Тангара Дьээтин муоста-тыгар тоҕо ыһаат, баран моннон өлбүтэ.

⁶ Архиерейдар харчыны хомуйан ылаат: «Бу киһи хаанын тө-лөбүрү, онон маны Тангара Дьээтин хааһынатыгар угар табыл-лыбат», — диэн быһаарбыттара.

⁷ Сүбэлэһэн баран, кэли дьону көмөөрү, бу харчыга туойу-нан күөс охсооччу сири атыылаһан ылбыттара; ⁸ ол иһин бу сир күн бүгүҥнэ диэри «Хааннаах Хонуу» диэн ааттанар. ⁹ Онон Иеремиа пророк өтө көрөн эппитэ туолбута: «Отут үрүҥ көмүс манньыаты — бу Кини сыаната диэн Израиль норуота быспыт сыаналарын — ыланнар, ¹⁰ Айыы Тойон миэхэ эппитин курдук, күөс охсооччу сири атыыласпыттара».

Пилат дыбарыаһыгар

¹¹ Иисус аны баһылык иннигэр турбута. «Иудей ыраахтааҕы-та Эн дуо?» — баһылык Киниттэн ыйыппыта.

* 27:2 Понтий Пилакка — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Пи-лакка».

«Эн итинник этэҕин», — диэн хоруйдаабыта Иисус.

¹²Архиерейдар уонна аҕа баһылыктар буруйдааһыннарыгар Кини туох да диэн санарбатаҕа. ¹³«Эйигин итинник элбэххэ буруйдууларын Эн истибэккин дуо?» — диэбитэ Пилат Киниэхэ. ¹⁴Пилат улаханлык дьиктиргизэн иһин, Иисус биир да ыйытыыга хоруйдаабатаҕа.

¹⁵Бырааһынньыкка баһылык биир хаайыылааҕы, норуот талбыт киһитин, босхолуур үгэстээҕэ. ¹⁶Ол саҕана хаайыыга Варавва* диэн киэнник биллибит хаайыылаах сыппыта. ¹⁷Дьон мустубутугар, Пилат ыйыппыта: «Кими босхолотуоххутун баҕараҕыт: Варавваны дуу, Христос диэн ааттаах Иисусу дуу?» ¹⁸Иисусу ордугурҕуур санааттан туттарбыттарын Пилат билэр этэ. ¹⁹Дьүүлүүр үрдүк кириэһилэтигэр олордоруна, ойоҕо киниэхэ киһи ытан: «Ол Кырдыксыт Киниэхэ туох да куһаҕаны онорума. Бөлүүн түһээн Кини туһуттан эрэй-буруй бөҕөтүн көрдүм», — диэн илдьиттээбитэ. ²⁰Ол эрэри архиерейдар уонна аҕа баһылыктар норуоту кигэн Варавваны босхолотторор, оттон Иисусу өлөртөрөр курдук көрдөһүннэрбиттэрэ.

²¹Баһылык кинилэртэн хат ыйыппыта: «Бу икки киһиттэн хайатын босхолотуоххутун баҕараҕыт?»

«Варавваны!» — дэспиттэрэ.

²²«Оччоҕо Христос диэн ааттаах Иисусу хайыыбыный?» — Пилат ыйыппыта.

«Кириэскэ тиир — Кинини!» — диэн хаһытаспыттара бука бары.

²³«Кини туох куһаҕаны онорбутай?» — Пилат ыйыппыта.

«Кириэскэ тиир — Кинини!» — өссө күүскэ үөгүлэспиттэрэ.

²⁴Пилат туох да туһалаабатын, аймалҕан өссө күүһүрэн иһэрин көрөн, уу аҕалтаран, норуот көрөн турдаҕына, илиитин сууммута: «Бу Кырдыксыт Кини хааныгар** мин буруйум суох. Эһиги эппиэттиэххит!»

²⁵Норуот киниэхэ: «Буруйа биһиэхэ итиэннэ биһиги оҕолорбутугар түстүн!» — диэн хардарбыта.

* 27:16-17 *Варавва* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Иисус Варавва».

** 27:24 *Бу Кырдыксыт Кини хааныгар* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Бу Кини хааныгар».

²⁶ Онуоха Пилат Варавваны босхолообута, оттон Иисуху кымныыынан таһыйтаран баран* кириэскэ тиирдэрэ биэрбитэ.

***Рим буойуннара Иисус Христоту
элэк онгостолор***

²⁷ Баһылык буойуннара Иисуху дыбарыас тиэргэнигэр хаһаарымаҕа илдьэн, тула бүтүн этэрээти муспуттара. ²⁸ Таһаһын устан баран, санныгар кыһыл сону** саба бырахпыттара; ²⁹ төбөтүгэр хатыылаах ыарҕаттан өрүллүбүт венок кэтэрдибиттэрэ, уна илиитигэр торуоска туттарбыттара, ол кэnnэ иннигэр сөһүргэстээн туран: «Иудей Ыраахтааҕыта туругурдун!» — диэн күлүү-элэк онгостон эбэрдэлээбиттэрэ. ³⁰ Итиэннэ Киниэхэ силлээбиттэрэ-хаахтаабыттара, торуосканы ылан, төбөҕө охсуолаабыттара. ³¹ Дуоһуйа күлүү-элэк онгостон баран, кыһыл сонун устан Бэйэтин таһаһын тангыннарбыттара уонна өлөрө илдьибиттэрэ.

Кириэскэ тиирии

³² Куораттан тахсан иһэн, аара Симон диэн Киринеяттан төрүттээх киһини көрсүбүттэрэ. Киниэхэ күһэйэн туран Иисус кириэһин сүктэрбиттэрэ. ³³ Голгофа, ол аата «Бас унуоҕа» диэн ааттаах сиргэ кэлэн, ³⁴ үөстээх арыгыны иһэрдэ биэрбиттэрин Иисус амсайан көрөн баран, иһиэн баҕарбатаҕа. ³⁵ Кинини кириэскэ тиирэн баран, сэрэбиэй быраҕан, таһаһын үллэстибиттэрэ, ³⁶ уонна аттыгар манаан ололбуттара. ³⁷ Төбөтүн үрдүнэн буруйун көрдөрөр «Бу Иисус, иудей Ыраахтааҕыта» диэн суруктаах хаптаһыны саайбыттара. ³⁸ Иисуху кытта бииргэ өссө икки ороспуйу тиирбиттэрэ: биирин Кини уҥа өттүгэр, атынын ханас өттүгэр.

³⁹ Ааһан иһээчилэр, төбөлөрүн кэбиннэтэ-кэбиннэтэ: ⁴⁰ «Ээй, Таһара Дьиэтин урусхаллаан баран үс күнүнэн туттааччы! Таһара Уола буоллаххына, Бэйэбин быһһан, кириэскиттэн түс!» — диэн үөбүн ааһаллара.

* ^{27:26} *Таһыйтаран баран* — тиириллэргэ ууруллубут киһини унуох, тимир тигилибит тирии кымныытынан таһыйаллара, оччоҕо киһи этэ унуоҕар тийэ тырыта барара.

** ^{27:28} *Кыһыл сон* — Рим буойуна бүрүнэр кыһыл плащ соно.

⁴¹Архиерейдар сокуонньуттардыын уонна аҕа баһылыктардыын эмиэ күлүү гыммыттара: «⁴²Атыттары быһыһыра, оттон Бэйэтин быһанар кыаҕа суох! Израиль Ыраахтааҕыта эбит буоллаҕына, сибилигин кириэстэн түстүн, оччоҕо биһиги Кинини итэҕэйиэхпит. ⁴³Эрэнэрэ бэрдэ дии, Танара Кинини сөбүлүүр буоллаҕына, билигин эрэйтэн быһаатын ээ. „Танара Уолабын“ дэнэр этэ буолбаат!» ⁴⁴Аттыгар тиириллэн турар ороспуйдар эмиэ Кинини үөхпүттэрэ.

Иисус Христос өлүүтэ

⁴⁵Алта чаастан тоҕус чааска диэри* сир үрдүгэр ыас хараҥа бүрүүкээн турбута. ⁴⁶Тоҕус чаас саҕана Иисус улаханлык хаһытаабыта: «Или, Или! Лама савахфани?» (Ол аата, тылбаастаатахха: «Танарам! Танарам! Тоҕо Эн Миигин хааллардын?» — диэн.)

⁴⁷Аттыгар турбут дьонтон сороҕо ону истэн: «Илияны ынгыраар», — дэспиттэрэ.

⁴⁸Сонно биирдэстэрэ сүүрэн тийэн гуупкаҕа уксууһу оборторбута уонна тайахха иилэн баран, иһэрдээри, Кини уоһугар даҕайбыта. ⁴⁹Оттон атыттара эппиттэрэ: «Бэйи тохтоо эрэ, Илия Кинини быһыһы кэлэр эбит дуу, суох дуу, көрүүххэ».

⁵⁰Иисус өссө төгүл улаханлык хаһытаат, тыһына быстыбыта.

⁵¹Дьэ онуоха Танара Дьээтин иһинээҕи быһа үөһэттэн аллараанна диэри икки ангы хайа барбыта; сир хамсаан дьыгидийбитэ, очуос таастар хабырыттыбыттара, ⁵²хоруоптар аһыллыбыттара, сибэтийдэртэн элбэх киһи тиллэн, хоруоптарыттан тахсыбыттара. ⁵³Кэлин, Иисус тиллибитигэр кинилэр сибэтиэй куоракка киирбиттэрин элбэх дьон көрбүттэрэ.

⁵⁴Сир хамсааһынын онно туох буолбутун барытын көрөн турбут сотник итиэннэ кинини кытта бииргэ Иисуһу манаабыт харабыллар: «Кини чахчы Танара Уола эбит!» — диэн улаханлык куттаммыттара.

⁵⁵Иисуһу Галилеяттан ыла батыһан кэлбит, Киниэхэ сулууспалаабыт үгүс дьахталлар ыраахтан итини барытын көрөн туралара. ⁵⁶Олор ортолоругар Мария Магдалина, Иаковтаах Иосия ийэлэрэ Мария уонна Зеведей уолаттарын ийэлэрэ бааллара.

* 27:45 Алта чаастан тоҕус чааска диэри — күн ортотуттан күнүс үс чааска диэри.

Иисус Христуу харайыы

⁵⁷ Киэһэрбитигэр Аримафеяттан төрүттээх Иосиф диэн баай киһи, эмиэ Иисус үөрэнээччитэ, тийэн кэлбитэ. ⁵⁸ Кини Пилакка кэлэн Иисуһу көрдөөбүтэ. Пилат биэрэллэригэр дьаһайбыта. ⁵⁹ Иосиф тийэн Иисуһу ылан ыраас тагаска суулаабыта уонна ⁶⁰ очуоска хаһан оҥоһуллубут бэйэтин санга хоруобугар илдьэн сытыарбыта; барарыгар аанын улахан тааһынан бүөлээбитэ. ⁶¹ Оттон Мария Магдалина уонна атын Мария хаспах иннигэр олорон хаалбыттара.

Хоруон таһыгар манабыл туруоруу

⁶² Сарсыныгар Бэлэмнэнии күнүн* кэнниттэн, архиерейдар уонна сокуонньуттар мустаннар, Пилакка кэлбиттэрэ: «⁶³ Тойоммут! Биһиги били албынньыт тыыннаах сылдьан „Үс күн буолан баран тилиэҕим“ диэн эппитин өйдөөн кэллибит. ⁶⁴ Аны үөрэнээччилэрэ түүн кэлэн уоран ылан баран, норуокка тилиннэ диэн кэпсиэхтэрин сөп, онон бу үс хонук туолуор диэри, хоруобу манатарга бирикээстээ. Кэнники албына бастакытынааҕар өссө куһаҕан буолуоҕа».

⁶⁵ Пилат эппитэ: «Эһиги бэйэҕит харабыллааххыт, онон хайдах билэргитинэн баран харабыллаан».

⁶⁶ Кинилэр тийэннэр, хаспах аан тааһын хам бэчээттээн баран аттыгар манабыл туруорбуттара.

Иисус Христос тилиитэ

28 Субуота ааспыта. Нэдиэлэ бастакы күнүгэр, сарсыарда бэрт эрдэ, Мария Магдалина уонна атын Мария хоруобу көрө барбыттара.

² Эмискэ күүстээх сир хамсааһына буолбута: Халлаантан Айыы Тойон Аанньала түһэн, хаспах аан тааһын сыҕарытан баран, таас үрдүгэр олорбута. ³ Кини сирэйэ чаҕылҕан курдуга, таҕаһа хаар манган этэ; ⁴ харабыллар, титирэстэһэ түһээт, уолуйбуттара бэрдиттэн өлбүт курдук таалан хаалбыттара.

* 27:62 *Бэлэмнэнии күнэ* — бээтинсэ, субуота бырааһынньыгар бэлэмнэнэр күн.

«⁵Оттон эһиги куттаныманг, — диэбитэ Аанньал дьахталларга. — Мин билэбин: эһиги кириэскэ тириллибит Иисуһу көрдүүгүт. ⁶Кини манна суох: Бэйэтэ эппитин курдук тиллибитэ. Кэлэн көрүң, Айыы Тойон* сыппыт сирэ бу баар. ⁷Уонна түргэнник үөрэнээччилэригэр тийэн „Иисус өлбүттэртэн тиллибит, эһигини Галилеяҕа көһүтэр. Кинини онно көрүөххүт“ диэн этинг. Эһиэхэ тугу эппиппин өйдөөн кэбиһин».

⁸Кинилэр хаспахтан бэрт тиэтэлинэн тахсан, улаханлык куттанан да, үөрэн да, Кини үөрэнээччилэригэр кэпсии сүүрбүттэрэ. ⁹Үөрэнээччилэргэ биллэрэ баран истэхтэринэ**, эмискэ Иисус утары көрсөн: «Үөрүң-көтүң!» — диэн эбэрдэлээбитэ. Дьахталлар сүүрэн кэлэн, Кини иннигэр сөһүргэстии түспүттэрэ, атабын кууспуттара.

¹⁰«Куттаныманг, — диэбитэ Иисус, — баран бырааттарбар этинг, Галилеяҕа тийдиннэр. Миигин онно көрүөхтэрэ».

Харабыллары атыылаһыы

¹¹Кинилэр барбыттарын кэннэ, сорох харабыллар куоракка кэлэн, туох буолбутун барытын архиерейдарга кэпсээбиттэрэ. ¹²Анараангылар аҕа баһылыктары кытары түмсэн сүбэлэһэн баран, харабылларга элбэх харчыны биэрбиттэрэ ¹³уонна эппиттэрэ: «Эһиги дьонно түүн, утуйа сыттаһытына, үөрэнээччилэрэ кэлэннэр, Кинини уоран ылбыттар диэн кэпсээн. ¹⁴Оттон сурах баһылыкка тийдэбинэ, биһиги кинини тылбытыгар киллэриэхпит, эһигини моһуоктатаһыт суоҕа». ¹⁵Харабыллар, харчыны ылан баран, хайдах кикпиттэрин курдук кэпсээбиттэрэ; бу сурах иудейдар ортолоругар киэнник тарҕанан, күн бүгүңнэ да диэри баар.

Улуу Сорудах

¹⁶Уон биир үөрэнээччи Галилеяҕа, Иисус ыйбыт хайатыгар барбыттара. ¹⁷Кинилэр, Иисуһу көрөн, сөһүргэстээн туран Киниэхэ сүгүрүйбүттэрэ, оттон сорохторо саарбахтаабыттара. ¹⁸Иисус кэлэн кинилэри кытта кэпсэппитэ. Кини эппитэ:

* 28:6 Айыы Тойон — сорох былыргы гректин илиинэн суруйууга «Кини».

** 28:9 Үөрэнээччилэргэ биллэрэ баран истэхтэринэ — сорох былыргы гректин илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

МАТФЕЙ 28

«Халлаанга да, сиргэ да былаас барыта Миэхэ бэрилиннэ. ¹⁹ Онон барангыт, бары норуоттары Мин үөрэнээччилэрим буолалларыгар уһуйун. Кинилэри Аҕа уонна Уол уонна Сибэтиэй Тыын аатыгар сүрэхтээн уонна ²⁰ эһиэхэ тугу соруйбуппун барытын толорорго үөрэтин. Оттон Мин, үйэ бараныар диэри, өрүү эһигинниин бииргэ буолуом». Аминь*.

* 28:20 *Аминь* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.